
TDK-dolgozat

2025

Baracsi Áron Lajos
Budapesti Gazdaságtudományi Egyetem
Pénzügyi és Számviteli Kar

**A MAGYARORSZÁGI CSALÁDI VÁLLALKOZÁSOK PÉNZÜGYI
DINAMIKÁJÁNAK VIZSGÁLATA ELTÉRŐ MAKROGAZDASÁGI
IDŐSZAKOK TÜKRÉBEN**

**EXAMINING THE FINANCIAL DYNAMICS OF HUNGARIAN FAMILY
BUSINESSES ACROSS DIFFERENT MACROECONOMIC PERIODS**

Konzulensek:
Dr. Denich Ervin
Dr. Hegedűs Szilárd

Kézirat lezárásának dátuma: 2025.10.25.

A Kulturális és Innovációs Minisztérium 2025-2.1.1-EKÖP-2025-00028 kódszámú Egyetemi
Kutatói Ösztöndíj Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból
finanszírozott szakmai támogatásával készült.

KULTURÁLIS ÉS INNOVÁCIÓS
MINISZTERIUM

NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI
ÉS INNOVÁCIÓS HIVATAL

Tartalomjegyzék

1. BEVEZETÉS	1
1.1. A kutatás meghatározott kérdései és céljai	2
1.2. A dolgozat tartalmi felépítése és tagoltsága	3
2. A CSALÁDI VÁLLALKOZÁSOK GAZDASÁGI SZEREPE ÉS JELLEMZŐIK.....	3
2.1. A családi vállalkozások gazdasági jelentősége	3
2.2. A családi vállalkozások kategorizálása	5
2.3. A családi vállalkozások karakterisztikái.....	8
2.4. A családi vállalkozások pénzügyi menedzsment gyakorlata és teljesítménye	9
3. ANYAG ÉS MÓDSZERTAN.....	12
3.1. Az elemzésekhez kapcsolódó minták meghatározása, mintaszűkítés	12
3.2. Alkalmazott kutatási módszerek, vizsgált változók meghatározása	20
3.3. A kutatás hipotézisei	23
4. A KUTATÁS EREDMÉNYEINEK ÖSSZEFOGLALÁSA.....	24
4.1. A H1 hipotézis eredményeinek összefoglalása	24
4.2. A H2 hipotézis eredményeinek összefoglalása	33
4.3. A H3 hipotézis eredményeinek összefoglalása	44
4.4. A H4 hipotézis eredményeinek összefoglalása	51
4.5. A H5 hipotézis eredményeinek összefoglalása	55
4.6. A H6 hipotézis eredményeinek összefoglalása	57
4.7. A kiegészítő tesztek eredményeinek összefoglalása	60
4.7.1. <i>A kiegészítő tesztek részeredményeinek összefoglalása I.</i>	60
4.7.2. <i>A kiegészítő tesztek eredményeinek összefoglalása II.</i>	62
4.8. A hipotézisek eredményeinek összegzése	69
4.9. Új és újszerű eredmények.....	69
4.10. Megfogalmazott javaslatok.....	71
5. ÖSSZEFOGLALÁS	72
IRODALOMJEGYZÉK.....
MELLÉKLETEK.....

Táblázatjegyzék

1. táblázat: A vizsgálatokat meghatározó kutatási kérdések.....	2
2. táblázat: A családi vállalkozások főbb karakterisztikái és az azokat alátámasztó szakirodalom	9
3. táblázat: A családi vállalkozások főbb pénzügyi menedzsment sajátosságai és az azokat alátámasztó szakirodalom	11
4. táblázat: A magyarországi kis- és középvállalkozások számának alakulása, 2016-2023... 13	
5. táblázat: A vizsgálatban szereplő vállalkozások száma és megoszlása a minta és a kontrollminta alapján.....	15
6. táblázat: A vizsgált vállalkozások és a működő magyarországi társas kis- és középvállalkozások KKV-törvény méretbesorolás szerinti átlagos megoszlásának összehasonlítása a kutatási időszakban, 2016-2023	17
7. táblázat: A vizsgált vállalkozások és a működő magyarországi társas kis- és középvállalkozások társasági forma szerinti átlagos megoszlásának összehasonlítása a kutatási időszakban, 2016-2023.....	17
8. táblázat: A vizsgált vállalkozások és a működő magyarországi társas kis- és középvállalkozások székhely szerinti átlagos megoszlásának összehasonlítása a kutatási időszakban, 2016-2023.....	18
9. táblázat: A vizsgált vállalkozások és a működő magyarországi társas kis- és középvállalkozások TEÁOR'08 szerinti átlagos megoszlásának összehasonlítása a kutatási időszakban, 2016-2023.....	19
10. táblázat: Kutatási célok és alkalmazandó kutatási módszerek	21
11. táblázat: A kutatás során felhasznált változók jellemzése szakmai és statisztikai szempontok alapján.....	22
12. táblázat: A vizsgált kis- és középvállalkozások összesített pénzügyi mutatóinak összehasonlítása Mann-Whitney U-próba alkalmazásával, 2016-2023	26
13. táblázat: A vizsgált vállalkozások pozitív pénzügyi mutatóinak összehasonlítása Mann-Whitney U-próba alkalmazásával, 2016-2023	29
14. táblázat: A vizsgált vállalkozások negatív pénzügyi mutatóinak összehasonlítása Mann-Whitney U-próba alkalmazásával, 2016-2023	31
15. táblázat: A kérdőíves kutatásban válaszoló szűrt vállalkozások és a működő magyarországi társas kis- és középvállalkozások KKV-törvény szerinti átlagos megoszlásának összehasonlítása a kutatási időszakban, 2016-2023	34
16. táblázat: A kérdőíves kutatásban válaszoló szűrt vállalkozások és a működő magyarországi társas kis- és középvállalkozások székhely szerinti átlagos megoszlásának összehasonlítása a kutatási időszakban, 2016-2023	35
17. táblázat: A kérdőíves kutatásban válaszoló szűrt vállalkozások és a működő magyarországi társas kis- és középvállalkozások TEÁOR'08 szerinti átlagos megoszlásának összehasonlítása a kutatási időszakban, 2016-2023	36

18. táblázat: A kérdőíves kutatásban válaszoló szűrt vállalkozások pénzügyi vagy pénzügyeket érintő terveinek megjelenésére vonatkozó válaszmegoszlások minták szerint, 2016-2023	37
19. táblázat: A kérdőíves kutatásban válaszoló szűrt vállalkozások pénzügyi vagy pénzügyeket érintő tervszámainak összehasonlítása Mann-Whitney U-próba alkalmazásával, 2016-2023	38
20. táblázat: A kérdőíves kutatásban válaszoló szűrt vállalkozások pénzügyi vagy pénzügyeket érintő tervei között megjelenő arányeltérések és hatásméretetek, 2016-2023	39
21. táblázat: A kérdőíves kutatásban válaszoló szűrt vállalkozások pénzügyi vagy pénzügyeket érintő tervszámai között megjelenő eltérések vizsgálata mintánként, 2016-2023	40
22. táblázat: A kérdőíves kutatásban válaszoló szűrt vállalkozások pénzügyi vagy pénzügyeket érintő tervei között megjelenő mintán belüli eltéréseinek vizsgálata, 2016-2023	41
23. táblázat: A kérdőíves kutatásban válaszoló szűrt vállalkozások pénzügyi tervezési kérdőívitételeihez tartozó értékek összehasonlítása Mann-Whitney U-próba alkalmazásával, 2016-2023.....	43
24. táblázat: A kérdőíves kutatásban válaszoló szűrt vállalkozások kontrollingrendszerének megjelenésére vonatkozó válaszmegoszlások minták szerint, 2016-2023.....	43
25. táblázat: A kérdőíves kutatásban válaszoló szűrt vállalkozások finanszírozási eszközeinek, forrásainak megjelenésére vonatkozó válaszmegoszlások minták szerint, 2016-2023.....	45
26. táblázat: A kérdőíves kutatásban válaszoló szűrt vállalkozások finanszírozási eszközei és forrásai számának összehasonlítása Mann-Whitney U-próba alkalmazásával, 2016-2023	46
27. táblázat: A kérdőíves kutatásban válaszoló szűrt vállalkozások finanszírozási eszközei, forrásai között megjelenő arányeltérések és hatásméretetek vizsgálata, 2016-2023	47
28. táblázat: A kérdőíves kutatásban válaszoló szűrt családi kis- és középvállalkozások finanszírozási eszközeinek száma között megjelenő eltérések vizsgálata, 2016-2023	47
29. táblázat: A kérdőíves kutatásban válaszoló szűrt családi kis- és középvállalkozások finanszírozási eszközeinek száma között megjelenő eltérések vizsgálata, 2016-2023	48
30. táblázat: A kérdőíves kutatásban válaszoló szűrt vállalkozások finanszírozási forrásait érintő, illetve kérdőívitételeihez tartozó értékek összehasonlítása Mann-Whitney U-próba alkalmazásával, 2016-2023	49
31. táblázat: A kérdőíves kutatásban válaszoló szűrt vállalkozások pénzügyi befektetési eszközeinek megjelenésére vonatkozó válaszmegoszlások minták szerint, 2016-2023	51
32. táblázat: A kérdőíves kutatásban válaszoló szűrt vállalkozások pénzügyi befektetési eszközei számának összehasonlítása Mann-Whitney U-próba alkalmazásával, 2016-2023 ...	52
33. táblázat: A kérdőíves kutatásban válaszoló szűrt vállalkozások pénzügyi befektetési eszközei között megjelenő arányeltérések és hatásméretetek vizsgálata, 2016-2023.....	53
34. táblázat: A kérdőíves kutatásban válaszoló szűrt vállalkozások pénzügyi befektetési eszközeinek száma között megjelenő eltérések vizsgálata mintánként, 2016-2023	54
35. táblázat: A kérdőíves kutatásban válaszoló szűrt vállalkozások pénzügyi befektetési eszközeinek száma között megjelenő mintán belüli eltéréseinek vizsgálata, 2016-2023	54
36. táblázat: A kérdőíves kutatásban válaszoló szűrt vállalkozások likviditási kérdőívitételeihez tartozó értékek összehasonlítása Mann-Whitney U-próba alkalmazásával, 2016-2023	56

37. táblázat: A kérdőíves kutatásban válaszoló szűrt vállalkozások beruházási kérdőívitélelhez tartozó értékek összehasonlítása Mann-Whitney U-próba alkalmazásával, 2016-2023.....	58
38. táblázat: A vizsgált családi kis- és középvállalkozások összesített pénzügyi mutatóinak időszaki átlag- és mediánértékeinek összehasonlítása Wilcoxon-féle előjeles rangösszeg-próbával (2016–2023)	61
39. táblázat: A vizsgált nem családi kis- és középvállalkozások összesített pénzügyi mutatóinak időszaki átlag- és mediánértékeinek összehasonlítása Wilcoxon-féle előjeles rangösszeg-próbával (2016–2023)	62
40. táblázat: A faktoranalízis megfelelőségi mutatói (KMO és Bartlett-próba).....	63
41. táblázat: A főkomponens-elemzés során magyarázott teljes variancia.....	63
42. táblázat: A kérdőívitélek főkomponens-elemzés utáni faktorstruktúrája, valamint a megalkotott új változók elnevezése.....	64
43. táblázat: A kérdőívitélek közös varianciája a főkomponens-elemzés extrakciója alapján	65
44. táblázat: A kérdőíves kutatásban válaszoló szűrt vállalkozások a képzett klaszterek szerinti gyakoriságai és megoszlása.....	65
45. táblázat: A klaszterek átlagos faktorértékei és szórásai a pénzügyi óvatosság és kontroll, valamint a fenntartható pénzügyi stratégiai menedzsment dimenziók mentén.....	66
46. táblázat: A kérdőíves kutatásban válaszoló szűrt vállalkozások klasztereloszlása keresztábra-elemzés eredményei alapján.....	66
47. táblázat: A kérdőíves kutatásban válaszoló szűrt vállalkozások klasztereloszlásához kapcsolódó Khí-négyzet próba és Cramér-féle V hatásméret mutató eredményei	67
48. táblázat: A kérdőíves kutatásban válaszoló szűrt vállalkozások faktorátlagainak összehasonlítása egyszempontos varianciaanalízis (ANOVA) alapján.....	67
49. táblázat: A kérdőíves kutatásban válaszoló szűrt vállalkozások klaszterei közötti faktorátlag-különbségek Scheffé post hoc összehasonlítás eredményei	68
50. táblázat: A megfogalmazott hipotézisekhez, alhipotézisekhez kapcsolódó döntések	69

Ábrajegyzék

1. ábra: A családi vállalkozások konceptualizálásának dimenziói.....	14
2. ábra: A vizsgált vállalkozások gyakoriságának alakulása az alapításuk éveit és minták szerinti csoportosítás alapján, 1989-2015	16
3. ábra: Scree plot a főkomponens-elemzés során, a komponensek számának meghatározásához	64

1. BEVEZETÉS

A családi vállalkozások a nemzetgazdaságok stabilitásának és dinamizmusának meghatározó szereplőiként azonosíthatóak, melyek összetett társadalmi, gazdasági és kulturális hatások mentén működnek. Magyarországon emellett számos európai országban, a kis- és középvállalkozások jelentős hányada családi tulajdonú és/vagy irányítású gazdasági szereplő, (OPTEN, 2020 és 2023) amelyek kiemelkedő szerepet töltenek be gazdaságfejlesztésben, a munkaerőpiac stabilitásának fenntartásában és a helyi és regionális szintű GDP növekedésében (EFB, dátum nélkül). Ugyanakkor a gazdasági ciklusok változásai, a pénzügyi környezet volatilitása és egyéb a vállalkozást, menedzsmentet és tulajdonosi körét érintő strukturális és piaci kihívások különösen érzékenyen érinthetik ezen vállalkozásokat. A családi vállalkozások működésének pénzügyi menedzsmentjéből származó aspektusait, illetve pénzügyi értelemben vett teljesítményét – különösen összehasonlítva más, nem családi tulajdonú versenytársakkal eltérő gazdasági ciklusokban – azonban a hazai empirikus kutatások még nem vizsgálták kellő mélységben és időbeli kiterjedésben (3. számú melléklet). Jellemzően a belföldi tanulmányok, publikációk és doktori értekezések a menedzsment sajátosságok és célrendszerek (Csákné Filep, 2012a; Vajdovich és Heidrich, 2021), a professzionalizációs folyamatok és kérdések (Kárpáti és Drótos, 2023; Németh és Németh, 2018; Wieszt, 2023), az utódlás (Bogáth, 2016; Bogdány et al., 2019; Csákné Filep, 2012b; Nagy és Tobak, 2017), a definíciós keretek (Kása et al., 2019), valamint az identitás (Wieszt, 2020) vizsgálatára fókuszálnak, mindazonáltal a szerepeltetett témakörökön kívül széleskörűbb területet fednek le a magyarországi kutatók, szakemberek munkái.

Jelen kutatás célja a magyarországi családi kis- és középvállalkozások pénzügyi teljesítményének és pénzügyi menedzsment gyakorlatának vizsgálata, különös tekintettel eltérő gazdasági ciklusok – így a 2016 és 2019 közötti konjunktúra, továbbá a 2020 és 2023 közötti válságkezeléssel, poszt-pandémiás kilábalással és inflációs nyomásra adott monetáris szigorítással jellemezhető időszak – összehasonlítására, a kutatási rés részletezése mellett. A tanulmány hazai környezetben megjelenő további újszerű megközelítése abban rejlik, hogy hosszmetzeti vizsgálatok során kontrollmintát alkalmaz, amelyben bevonásra kerülnek a vizsgált családi vállalkozások közvetlen versenytársai azonos iparági, piaci és méretkategória szerinti besorolás alapján (Baracsi, 2024). Ezen módszertani szemlélet biztosítja a családi vállalkozások pénzügyi teljesítményének differenciált értékelését a vizsgált időszakokban,

hozzájárulva a vállalkozásfejlesztési és pénzügyi tudományterületek közötti kapcsolatok részletezéséhez, jellemzéséhez.

A kutatás háttérében húzódó elméleti megalapozás a nemzetközi és hazai a témához kapcsolódó szakirodalmak szintézisének alapul, kiemelve a családi befolyás, a tulajdonosi struktúrák, valamint a pénzügyi menedzsment sajátosságok és kockázatelkerülés szerepét a pénzügyi teljesítmény alakulásában. A kutatás az egyes pénzügyi mutatók értékelése mellett figyelmet fordít a menedzsment gyakorlatok kérdőíves módon mérhető, operacionalizálható jellemzőinek feltárására is. Ezáltal olyan összetett képet kíván nyújtani a hazai családi vállalkozások működéséről, amely felhasználható további új és a jelenlegi témakört részletező kutatások esetében.

1.1. A kutatás meghatározott kérdései és céljai

A dolgozat két kutatási kérdéskör vizsgálatára bontható (1. táblázat), amelyek céljaiként azonosíthatóak a magyarországi kis- és középvállalkozói szektorban lévő vállalkozások (családinak besorolt, illetve nem családi vállalkozásnak tekintett gazdálkodók) közötti pénzügyi menedzsment gyakorlatok és pénzügyi teljesítmények jellemzése, összevetése a vizsgált időszakok, gazdasági ciklusok során, illetve a minták között.

1. táblázat: A vizsgálatokat meghatározó kutatási kérdések

Kutatási kérdés	
Kutatási kérdés 1:	Hogyan alakult a magyarországi családi kis- és középvállalkozások (KKV-k), illetve azok közvetlen iparági versenytársainak pénzügyi teljesítménye a 2016–2019 és a 2020–2023 közötti időszakokban? Vannak-e statisztikailag szignifikáns különbségek a családi KKV-k és nem családi versenytársaik pénzügyi mutatói között <ul style="list-style-type: none">• a 2016 és 2019 közötti időszakban,• a 2020 és 2023 közötti időszakban,• valamint a két időszak teljesítményeit összevetve?
Kutatási kérdés 2:	Eltér-e a magyarországi családi kis- és középvállalkozások (KKV-k), illetve azok közvetlen iparági versenytársainak a pénzügyi menedzsment gyakorlata a 2016–2019 és a 2020–2023 közötti időszakokban? Vannak-e statisztikailag szignifikáns különbségek a családi KKV-k és nem családi versenytársaik pénzügyi menedzsment gyakorlatát tekintve <ul style="list-style-type: none">• a 2016 és 2019 közötti időszakban,• a 2020 és 2023 közötti időszakban,• valamint a két időszakot összevetve?

Forrás: Saját szerkesztés alapján (2025)

1.2. A dolgozat tartalmi felépítése és tagoltsága

A dolgozat szerkezete öt fő, eltérő tartalmi mélységű, részletezettségű egységre bontható. Az első fejezet a bevezetés mellett a kutatás célkitűzéseit és a vizsgált téma tudományos relevanciáját ismerteti. A második fejezet a családi vállalkozások gazdasági szerepének, jellemzőinek, pénzügyi menedzsment sajátosságainak áttekintésére fókuszál, ezzel megalapozva a tanulmány elméleti kereteit. A harmadik fejezetben részletesen bemutatásra kerülnek az alkalmazott kutatási módszertan mellett a megfogalmazott hipotézisek. A negyedik fejezet szerepelteti a hipotézisek és alhipotézisek eredményeit, különös tekintettel a vizsgált vállalkozások működésének pénzügyi teljesítményére és sajátosságaira és az elméleti kontextushoz való illeszkedésükre. Az ötödik fejezet a dolgozat tartalmi keretének lezárásaként összegző értékelést nyújt, lehetséges új kutatási irányokat jelöl ki.

2. A CSALÁDI VÁLLALKOZÁSOK GAZDASÁGI SZEREPE ÉS JELLEMZŐIK

2.1. A családi vállalkozások gazdasági jelentősége

A családi vállalkozások gazdasági súlya világszerte jelentősnek tekinthető, azonban elterjedtségük megbízható számszerűsítése mind kutatói, mind szabályozói oldalról módszertani korlátokba ütközik (Baros-Tóth, 2022; Cano-Rubio et al., 2017; Daspit et al., 2021; Rideg et al., 2022). A fogalmi megközelítés országonként és kutatási területenként, valamint egyes kutatások között is eltérhet, mivel a meghatározások rendszerint a tulajdonlás, a vezetés feletti kontroll, az utódlási elköteleződés időtávja, emellett a családtagok tényleges részvételének dimenziói mentén jelennek meg (Diaz-Moriana et al., 2018; Diaz-Moriana és Hogan, 2024; Harms, 2014; Hauser és Wolter, 2007; Kállay és Szabó, 2023; Wolter és Sauer, 2017). A felsorolt heterogén kritériumok tükrében a családi vállalkozások nemzetközi szintű összehasonlíthatósága korlátozott, az egyes országok, területi csoportosulások szakstatistikai adatai pedig ritkán tartalmaznak olyan azonosítókat, amelyek objektív jellegű mérésre alkalmasak lennének. Gyakran hivatkozott nemzetközi becslések alapján a vállalkozások mintegy kétharmada sorolható a családi vállalkozások körébe; ezen vállalkozások világszintű GDP-hez való hozzájárulása 70% és 90% közötti, ugyanakkor a foglalkoztatásban betöltött szerepük 50% és 80% közé becsülhető (EFB, 2012; FFI, 2017). Ezen mutatók jelzik, hogy a családi vállalkozások a legtöbb országban a gazdasági növekedés és a munkahelyteremtés meghatározó szereplőiként is jellemezhetők.

Regionális szinten vizsgálva Kínában a vállalkozások megközelítőleg 85,4%-a családi tulajdonú (China Daily, 2011), illetve a vagyonos családi vállalkozások következő generációja kifejezetten a családon belüli utódlást részesíti előnyben (Financial Times, 2014). Európában a családi vállalkozások aránya megközelíti a 60%-ot az összes működő vállalkozáson belül, a foglalkoztatásból való részesedésük pedig 40% és 50% között jelenik meg (Európai Bizottság, 2009). A Közel-Keleten az olajszektorból eltekintve a vállalkozások több mint 80%-a családi tulajdonban áll, illetve családi irányítás vagy ellenőrzés alatt működik (PwC, 2012). Az Egyesült Királyságban a családi vállalkozások az összes magánszektorban működő vállalkozás mintegy 80%-át teszik ki, GDP-arányos hozzájárulásuk pedig közel 40%-os (IFB, 2022). Az Egyesült Államokban a családi vállalkozások a magánszektorban megtermelt GDP, valamint az országos foglalkoztatás megközelítőleg 60%-át adják. Ezen túlmenően a Fortune 500 vállalatok mintegy 35%-a családi irányítás vagy befolyás alatt áll (Family Business Center, 2025; Family Enterprise USA, 2021). A bemutatott regionális adatok – amelyek módszertani, definíciós és időbeli különbségektől függően eltérhetnek – egyaránt azt támasztják alá, hogy a családi vállalkozások a fejlett és a feltörekvő gazdaságokban is kulcsszereplők a gazdasági növekedés, a foglalkoztatás és a vállalkozói szektor alakulásának szempontjából.

Magyarországon a családi vállalkozások gazdasági súlya a nemzetközi tendenciákhoz viszonyítva egyaránt jelentősnek jellemezhető, ugyanakkor a történeti fejlődési pálya sajátosságai miatt profiljuk részben eltér a nyugat-európai mintáktól. A rendszerváltást követően, az 1990-es évek során formálódott ki a modern hazai magánvállalkozói réteg; ennek megfelelően a jelenleg működő családi vállalkozások többsége első vagy második generációs, emellett viszonylag rövid múltra tekint vissza (Drótos et al., 2019; Konczosné Szombathelyi és Kézai, 2018). A magyar jogalkotás a mai napig nem rögzíti a családi vállalkozás fogalmát (Arató, 2020), és hosszú ideig nem álltak rendelkezésre megbízható, összehasonlítható statisztikák a szegmens becsült nagyságáról, szektorális, területi megoszlásáról. Kutatói és szakértői becslések ugyanakkor arra utalnak, hogy a hazai vállalkozások állományának jelentős hányadát teszik ki a családi vállalkozások. Egyes felmérések szerint arányuk eléri a működő vállalkozások 70%-át, miközben együttesen a GDP több mint felét állítják elő, és a foglalkoztatottak mintegy felének biztosítanak állást (Nemzetgazdasági Minisztérium, 2023; Kása et al., 2017 és 2019). Ezen értékek illeszkednek az európai trendekhez, és egyaránt jelzik, hogy a családi vállalkozások a magyar gazdaság fontos, meghatározó szereplő. A Budapesti Gazdasági Egyetem Budapest LAB Vállalkozásfejlesztési Központja 2017-ben végzett, a hazai

kis- és középvállalkozói szektorra kiterjedő reprezentatív kutatása szerint a magyarországi KKV-k körülbelül 58%-a sorolható a családi vállalkozások közé (Kása et al., 2017).

Összegzésként a bemutatott nemzetközi és hazai adatok egyaránt jelzik, hogy a családi vállalkozások a gazdasági növekedés, a foglalkoztatás és a vállalkozói környezet meghatározó szereplői. Mindazonáltal a gazdasági jelentőség, érték pontos számszerűsítését és az összehasonlíthatóságot érdemben befolyásolja a családi vállalkozást meghatározó fogalmi keretrendszer és kapcsolódó szemlélete, kritériumai.

2.2. A családi vállalkozások kategorizálása

A családi vállalkozások azonosítása, besorolása és összehasonlítható vizsgálata jól lehatárolt koncepció(k), megközelítések mentén és alkalmazásával lehetséges. A szakirodalmi megállapítások, gyakorlati tényezők alapján megállapítható, hogy a családi jelleg olykor egymástól elkülönülő, gyakrabban pedig egymással átfedésben, kapcsolatban álló dimenziók, tényezők mentén jellemezhető. A tulajdonlás foka, a kormányzás és az irányítás feletti befolyás, a családtagok tényleges (formális és informális jelleg) részvétele a működésben, az utódlási elköteleződés és generációs státusz, valamint a szervezet, vállalkozás identitása és megalkotott gazdálkodási, működési és piaci célrendszere egyaránt meghatározzák, hogy milyen módon és fokon tekinthető családinak egy vállalkozás. A megjelenő heterogenitás jelenlétében nincsen egyetlen, minden helyzetben alkalmazható definíció, ezáltal a kategorizáció mindig egyfajta kompromisszum az elméleti érvényesség és a mérhetőség között.

A kategorizációs megközelítések első nagy csoportjaként a tulajdonlasi és vállalkozásvezetési tényezők hangsúlyosak. Ezen szemlélet szerint a családi jelleg akkor áll fenn, ha a család egy megadott, meghatározó (többségi) tulajdonosi, befektetői aránnyal rendelkezik a vállalkozás jegyzett tőkéjében, és/vagy döntő befolyással bír a vállalkozás működési folyamatainak irányításában az operatív szinttől egészen a stratégiai döntésekig (Astrachan et al., 2002; Bammens et al., 2011; Mustakallio et al., 2002; Nordqvist et al., 2014; Goel et al., 2014; Villalonga és Amit, 2006). A tulajdonosi megközelítés mindazonáltal önmagában nem elegendő, mivel a kizárólagosan passzív, portfóliójellegű befektetés más működési logikát eredményez, mint az aktív, vállalkozó családok irányítása. Emiatt a kormányzás és az irányítás tényleges gyakorlásának vizsgálata gyakran a kategorizálás szükséges második pillére (Amore et al., 2022; Európai Bizottság, 2009; Faccio és Lang, 2002; Kása et al., 2019; Leach, 2018). Kiemelendő, hogy több kutatás a tulajdonosi kontroll és tulajdonlás dimenzióit külön kategóriákként határozza meg, elkülönítve egymástól.

A családi vállalkozások egyik fontos sajátossága és besorolási tényezője, hogy a vállalkozás döntési mechanizmusait gyakran és meghatározóan a családtagok befolyásolják (Anderson et al., 2012; Block et al., 2012; Kotlar és De Massis, 2013; Mismetti et al., 2024; Nordqvist és Melin, 2010; Reina et al., 2023). A család szocio-emocionális szempontjai, ilyenek a családi értékek, a hagyományok megőrzése gyakran alapvető célrendszert alkotnak, amelyek közvetlenül meghatározzák a vállalkozás működését, teljesítményét, kockázatvállalási, emellett kockázatkezelési profilját (pénzügyi és egyéb tényezőkben). A kockázatkezelés gyakran konzervatív jelleget vesz fel, mivel a családi vagyon és a vállalkozás jövője szoros összefonódásban van egymással, és a családtagok igyekeznek elkerülni a kockázatos pénzügyi döntéseket a családi anyagi stabilitás megőrzése érdekében.

A családi vállalkozások életciklusa, az öröklési folyamatok és tervek szorosan összefonódnak a vállalatok működésével, dinamikájával. Az életciklus-szemlélet szerinti kategorizálás, megkülönböztetés segít megérteni a családi vállalkozások fejlődését, különös figyelmet fordítva a generációváltásra és az utódlásra ezen gazdasági szereplőknél (Davis et al., 1997; Decker et al., 2016; Van Aaken et al., 2017; Dickinson, 2011; Franks et al., 2011; Tobak et al., 2024). Azon családi vállalkozások, amelyek több generációs működésben érintettek, sajátos kihívásokkal szembesülhetnek. Ilyen kihívások közé tartozhat a generációs különbségek megjelenése, az öröklés döntéshozatali feszültségei és a családi jelleg hatása a menedzsmentre.

A nemzetközi szakirodalom szerint családi vállalkozásoknál megfigyelhető társadalmi és környezeti felelősségvállalás fontossága, amely nem csupán a vállalkozás pénzügyi eredményeire, hanem a közösségre és a környezetre gyakorolt hatását is aktívan figyelembe veszi. A fenntarthatóság és a CSR alapelvei és ezen elvek alapján működő gyakorlatok összefonódhatnak a családi vállalkozások működésével (Block és Wagner, 2014; Broccardo et al., 2019; Ma, 2023; Mariani et al., 2023; Miroschnyenko et al., 2022; Nekhili et al., 2017).

A családi vállalkozások egyik alapvető jellemzője (kategorizálást segítő tényezője) az erős családi identitás. A családtagok gyakran a vállalkozást nem csupán gazdasági, hanem érzelmi, társadalmi eszközként is értékelik, amely közvetíti maga a család hagyományait, értékeit, továbbá hosszú távú célrendszerét (Bettinelli et al., 2022; Zellweger et al., 2010; Zellweger et al., 2012).

Az innovációs teljesítmény a családi vállalkozások esetében gyakran ellentmondásos kategorizálási szemlélet. A családi vállalkozások hajlamosak az kisebb, fokozatosan növekvő innovációk alkalmazására, amelyek folyamatos jellegű fejlesztéseket jelentenek a termékekben

és/vagy szolgáltatásokban. Az ilyen típusú innovációk szorosabb kapcsolatban állhatnak a család tagjainak tudásával és megszerzett tapasztalataival (Classen et al., 2012; Classen et al., 2014; Rondi et al., 2019; Sciascia et al., 2015). Ugyanakkor a hosszú távú szemléletből adódhat, hogy a nagyobb változások, fejlesztések bevezetése késedelmességet mutathat a kockázatvállalást meghatározó tényezők figyelembevételével.

A professzionalizációs besorolási tényező alapja annak mértéke, hogy a családi vállalkozás milyen fokú formalizáltság mellett működik és milyen mértékben támaszkodik külső szakemberekre, szaktudásra a működésében (napi folyamatok irányítás, döntéshozatal). A családi vállalkozások növekedésével és komplexitásával párhuzamosan gyakran szükségessé válik a professzionalizálás kérdése. Ez a családtagok irányításban betöltött szerepének csökkentésével jár, külső menedzserek, tanácsadók bevonása és alkalmazása mellett (Dekker et al., 2013; Hiebl és Mayrleitner, 2019; Stewart és Hitt, 2012). Fontos megjegyezni, hogy a professzionalizáció jelen értelmezésében nem kizárólag az irányítási struktúrák és a döntéshozatali mechanizmusok formalizálását jelenti, hanem a vállalati folyamatok, rendszerek kialakítását is.

A családi vállalkozások stratégiáját gyakran a hosszú távú célok és a kapcsolódó családi értékek mentén írható le. A stratégia implementációja és sikeressége alapján is megkülönböztethetőek a családi és nem családi vállalkozások egymástól. A szakirodalmi megállapítások alapján a családi vállalkozások implementációs képessége általában jobbnak minősíthető, mivel a családtagok közvetlen részvétele a vállalkozás irányításában lerövidíti a döntési lánc hosszát, amely gyors végrehajtást tesz lehetővé (Mazzola et al., 2008; Miller és Le Breton-Miller, 2006; Pittino és Visintin, 2009).

A társadalmi szerepvállalás a családi vállalkozások esetében fontos kategorizálási szempontként azonosítható, mivel a családok erőteljesen kötődnek a helyi közösségekhez és a társadalmi elismertséghez. A társadalmi tőke, amely a családok kapcsolatait és közösségi szerepvállalását jelenti, rendkívül fontos tényező a családi vállalkozások számára. Ezen vállalkozások törekednek a hosszú távú, bizalmon alapuló kapcsolatok kialakítására a helyi közösségekkel és szereplőkkel, ezzel biztosítva a vállalkozás stabil és hosszú távú működését, sikerét (Bingham et al., 2011; Campopiano et al., 2014; Niehm et al., 2008).

2.3. A családi vállalkozások karakterisztikái

A családi vállalkozások sajátos jellemzőkkel rendelkeznek, amelyek meghatározzák az üzleti, gazdálkodói működésüket, stratégiájukat. Az ilyen vállalkozások nepotista szemlélet és vezetés alapján működhetnek, ahol a családtagok szerepe hangsúlyos a vállalkozás irányításában (Wieszt et al., 2021). Továbbá az ilyen vállalkozások gyakran centralizáltak, a döntéshozatal erősen a család kezében összpontosul (Athanassiou et al., 2002; Carney, 2005).

A családi vállalkozások másik fontos jellemzője a hosszú távú szemlélet, amely előnyben részesíti a jövőorientált döntéseket és a fenntarthatóságra való törekvést egyaránt (Le Breton-Miller et al., 2011). Ezen szemlélet mellett jellemző a kockázatkerülés és a kockázatelutasítás, mivel a családok hajlamosak a stabilitásra és a fokozatos növekedésre (Chrisman és Patel, 2012; Naldi et al., 2007).

A paternalizmus gyakori előfordulással rendelkezik a családi vállalkozásokban, ahol a családfő olyan vezetői szerepet tölthet be, amely figyelembe veszi a családtagok érdekeit és szükségleteit (Bertrand és Schoar, 2006; Chirico et al., 2012). A családi vállalkozások gazdálkodási célrendszere nem csupán pénzügyi, hanem érzelmi és szocio-emocionális elemeket is tartalmaz, amelyek a családi értékek és kapcsolatok megőrzését szolgálják (Berrone et al., 2012; Heidrich et al., 2021).

A pénzügyi önállóság megőrzésére irányuló igény is meghatározó a családi vállalkozások számára, ezért gyakran igyekeznek függetlenedni a külső finanszírozási forrásoktól, általánosan az idegen tőkétől (Ampenberger et al., 2013; Hansen és Block, 2021). A családok különösen fontosnak tartják a reputációjuk stabilitásának fenntartását és növelését, hiszen a vállalkozás és a család hírneve szorosan összefonódhat (Deephouse és Jaskiewicz, 2013; Chaudhary et al., 2021).

Továbbá, a családi vállalkozásokban elmosódhatnak a családi és üzleti ügyek határai, így megnehezítve a család és a vállalkozás vagyonának és egyéb eszközeinek szoros elkülönülését (Aldrich és Cliff, 2003; Sorenson és Bierman, 2009). Végül, a családi vállalkozások hajlamosak a külső, nem családi vezetők és menedzserek elutasítására, mivel az irányítást inkább a családtagok részére szeretnék fenntartani, amely mögött számos érzelmi, üzleti, bizalmi tényező és kölcsönös hatásuk állhat (Blumentritt et al., 2007; Chrisman et al., 2014). A 2. táblázat a bemutatott karakterisztikákat és az ezekhez kapcsolódó kutatási témájuk, eredményeik és relevanciájuk alapján kiválasztott szerzőket sorolja fel.

2. táblázat: A családi vállalkozások főbb karakterisztikái és az azokat alátámasztó szakirodalom

Karakterisztika	Szerző(k)
Nepotista szemlélet, vezetés	Bennedsen et al., 2007; Firfiray et al., 2018; Wieszt et al., 2021
Centralizáltság	Athanassiou et al., 2002; Bogdány et al., 2019; Carney, 2005; Martin et al., 2016; Stewart és Hitt, 2012
Hosszú távú szemlélet, jövőorientáció	Le Breton-Miller et al., 2011; Lumpkin és Brigham, 2011; Ward, 2004; Zellweger et al., 2012
Kockázatkerülés, kockázatelutasítás	Chrisman és Patel, 2012; Csákné Filep és Karmazin, 2017; Naldi et al., 2007; González et al., 2013
Paternalizmus	Bertrand és Schoar, 2006; Chirico et al., 2012; Heidrich et al., 2016; Mussolino és Calabrò, 2014
Sajátos, nem kizárólagosan pénzügyi, gazdálkodási célrendszer (érzelmi célok, szocio-emocionális vagyon)	Berrone et al., 2012; Chrisman et al., 2012; Córdoba et al., 2024; Gómez Meija et al., 2007; Heidrich et al., 2021; Mosolygó-Kiss et al., 2022; Németh és Németh, 2019; Zellweger és Astrachan, 2008
Pénzügyi önállóság megőrzésére irányuló igény	Ampenberger et al., 2013; Caprio et al., 2020; Hansen és Block, 2021; Jansen et al., 2023; Schmid, 2013; Vajdovich, 2024
Reputációs stabilitás fenntartása, reputáció növelésére való igény	Deephouse és Jaskiewicz, 2013; Dyer és Whetten, 2006; Chaudhary et al., 2021; Jaufenthaler et al., 2023; Micelotta és Raynard, 2011; Sageder et al., 2018
A családi és üzleti ügyek határainak elmosódása	Aldrich és Cliff, 2003; Sorenson és Bierman, 2009; Whetten et al., 2014
Vonakodás külső, nem családi vezetők, menedzserek bevonásától	Blumentritt et al., 2007; Chrisman et al., 2014; Fang et al., 2017; Tabor et al., 2018; Waldkirch, 2020

Forrás: Saját szerkesztés a kapcsolódó szakirodalmak alapján (2025)

2.4. A családi vállalkozások pénzügyi menedzsment gyakorlata és teljesítménye

A családi vállalkozások pénzügyi menedzsment gyakorlata és az ebből származó sajátosságok más nem családi vállalkozásokkal való összevetésében sajátos célrendszerre, illetve irányítási logikára épül, amely a korábban bemutatott működési karakterisztikákra és a vállalkozások besorolását, megkülönböztetését segítő tényezőkre vezethető vissza. Ezen pénzügyi

sajátosságok befolyásolhatják a tőkeszerkezetet és alakulását, az általános működési és befektetési kockázatvállalás mértékét, a likviditási helyzet tervezését, a pénzügyi kontrollfolyamatok kialakítását, fejlettségét és a pénzügyi értelemben vett vállalati teljesítményt egyaránt. Mivel a családi vállalkozások számos gazdasági szektorban (kiemelten a kis- és középvállalkozásokat) meghatározó foglalkoztatók és szállítók, ezáltal a pénzügyi döntéseik összevont hatása megjelenik a beruházási ciklusokban, a hitelesatorna működésében és a termelékenységi dinamika alakulásában is. Így a családi vállalkozások pénzügyi menedzsment gyakorlatának és jellegének nem kizárólag vállalatszintű, hanem szélesebb gazdaságpolitikai és pénzügyi stabilitási szempontból hangsúlyos és releváns.

A családi vállalkozások döntéseit számos tényező határozza meg és több célra oszthatóan értékelhetők. Ilyenek a pénzügyi (hozam, kockázat, likviditás), illetve a nem pénzügyi célok (presztízs, identitás, hagyomány, családi kontroll). A komplex többcélúság során megjelenik a konzervatív adósságpolitika, az idegen tőke visszafogott igénybevétele és használata, a vállalkozás tervezett likviditásának fenntartása, illetve a pénzügyi befektetési és beruházási kockázatok kerülése. Az irányítási struktúrára jellemző a centralizált pénzügyi kontroll, emellett a vállalkozáshoz kapcsolódó professzionalizáció foka csökkentheti a klasszikus ügynök–megbízó jellegű problémákat (alacsonyabb információs aszimmetria megjelenése a tulajdonos és a menedzsment esetében), azonban a túlzott személyfüggőség és az alulfejlett pénzügyi rendszerek kockázatot jelenthetnek a kontrollingrendszer minőségére, hatékonyságára és a tervezés, illetve a beszámolási ciklusokra.

Az ismertetett kontextusokban kiemelten fontos a pénzügyi menedzsment egyes dimenzióinak rendszerezett áttekintése. Ezt a kockázati magatartás, a családi és vállalati pénzügyek érintkezési területeinek és összemosódásának feltárása, a nem pénzügyi céloknak a pénzügyi döntésekbe való beépülése, továbbá a kontroll-, tervezési és kontrollingrendszerek fejlettsége, az adósságpolitika és a likviditáskezelés kérdéseinek vizsgálata biztosítja.

A 3. táblázat a bemutatott sajátosságokat tematikusan összegzi, és a kapcsolódó empirikus és elméleti munkák válogatott hivatkozásaival támasztja alá. A táblázat egyszerre szolgál fogalmi térképként és irodalmi hivatkozási pontként, mivel megmutatja, mely pénzügyi menedzsment sajátosságok a leginkább visszatérők a nemzetközi szakirodalomban, emellett kijelöli a kutatás egyes vizsgálati területeit, értelmezési kereteit.

3. táblázat: A családi vállalkozások főbb pénzügyi menedzsment sajátosságai és az azokat alátámasztó szakirodalom

Pénzügyi menedzsment sajátosság	Szerző(k)
Finanszírozási, befektetési és beruházási kockázatok kerülése, elutasítása	Anderson et al., 2003; Anderson et al., 2012; Bianco et al., 2013; Csákné Filep és Karmazin, 2017; Schickinger et al., 2022
A család és vállalkozáshoz kapcsolódó pénzügyek összefonódása, hatásai	Jensen et al., 2023; Pindado et al., 2012
A pénzügyi döntések során a család presztízse, identitása és hagyományai figyelembevételre kerülnek	Berrone et al., 2010; Berrone et al., 2012; Cennamo et al., 2012; Deephouse és Jaskiewicz, 2013; Feliu és Botero, 2016; Isakov és Weisskopf, 2015
Centralizált pénzügyi kontroll	Almeida és Wolfenzon, 2006; Hiebl, 2013 és 2017
Kevésbé fejlett, kiépített pénzügyi menedzsment folyamatok, rendszerek	Filbeck és Lee, 2000; Helsen et al., 2017; Sandgren et al., 2023
Konzervatív jellegű adósságpolitika, alacsonyabb szintű eladósodottság, külső tőke elutasítása	Ampenberger et al., 2013; Michiels és Molly, 2017; Croci et al., 2011; Mishra és McConaughy, 1999
Likviditás biztosításának fontossága	Kuan et al., 2011; Lozano és Durán, 2017; Yu-Thompson et al., 2016

Forrás: Saját szerkesztés a kapcsolódó szakirodalmak alapján (2025)

Az áttekintett pénzügyi menedzsmentdimenziók közül a kutatás során a magyarországi családi kis- és középvállalkozások pénzügyi tervezésének gyakorlatát, terveinek számát és rendszereit, finanszírozási forrásait, eszközeit és kapcsolódó preferenciáit, a pénzügyi befektetési eszközök körét és jellegét, a likviditáskezelés sajátosságait, valamint a beruházási attitűdöket vizsgálja, és ezeket közvetlen iparági versenytársakkal hasonlítja össze, amelyek méretkategória, társasági forma és földrajzi elhelyezkedés szerint illesztettek a megfelelő értékelések biztosításához.

3. ANYAG ÉS MÓDSZERTAN

3.1. Az elemzésekhez kapcsolódó minták meghatározása, mintaszűkítés

A kutatás mintavételi keretét a magyarországi, regisztrált, társasági formában működő vállalkozások azon köre képezi az adatfelvétel és mintaszűrés során (2025. július), amelyek a vizsgált időszakban (a módszertan alapja: Baracsi, 2024):

- elérhető, lekérdezhető és megfelelő minőségű adatokat (tartalmi, megbízhatósági, érvényességi, összehasonlíthatósági, torzítatlansági szempontok szerint) biztosítottak az alkalmazott adatbázisokból és adatforrásokból,
- magyarországi székhellyel, telephellyel és adóilletőséggel rendelkeztek,
- 250 főnél kevesebb átlagos statisztikai állományi létszámot foglalkoztattak (az Európai Unió irányelvek és a hazai KKV-törvény alapján),
- éves értékesítésből származó nettó árbevétele nem haladta meg az 50 millió eurót vagy az éves mérlegfőösszege nem haladja meg a 43 millió eurót (az Európai Unió irányelvek és a hazai KKV-törvény alapján), valamint
- nem minősültek mikro- vagy nagyvállalkozásnak besorolásukban, nem kerültek átsorolásra ezen méretkategóriák egyikébe (az Európai Unió irányelvek és a hazai KKV-törvény alapján),
- közvetlen vagy közvetett tulajdoni részesedésében az állami és/vagy az önkormányzati arány nem érte el a 25%-ot (a hazai KKV-törvény alapján).

Ezáltal nem képezik a kutatás részét a megfigyelt időszak vonatkozásában:

- a regisztrált, társasági formában működő mikro- és nagyvállalkozások,
- azon regisztrált, társasági formában működő vállalkozások, amelyekben az állami és/vagy az önkormányzati közvetlen vagy közvetett részesedési arány eléri vagy meghaladja a 25%-ot,
- az egyéni vállalkozások/vállalkozók köre, továbbá
- azon a családi és egyéni gazdálkodók, őstermelők, akik gazdasági tevékenységüket nem társas vállalkozásban folytatják.

A vizsgált időszakban a magyarországi kis- és középvállalkozások számának alakulását a 4. táblázat szemlélteti. Fontos megjegyezni, hogy a Központi Statisztikai Hivatal által alkalmazott szakstatisztikai módszertan sajátosságaiból fakadóan a vizsgált elemszám nem teljes mértékben illeszkedik a dolgozat kutatásmódszertani megközelítéséhez, így annak

értelmezésekor ezen korlátozottság figyelembevételét indokolt szem előtt tartani. Mindazonáltal jelentős eltérések a megadott értékektől nem állhatnak fenn.

4. táblázat: A magyarországi kis- és középvállalkozások számának alakulása, 2016-2023

Méretkategória	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Kisvállalkozások (db)	32 852	33 663	32 267	32 914	31 372	34 214	35 248	35 739
Középvállalkozások (db)	5 184	5 177	5 093	5 282	4 889	5 400	5 621	5 623
Összesen (db)	38 036	38 840	37 360	38 196	36 261	39 614	40 869	41 362

Forrás: Saját szerkesztés a KSH¹ adatai alapján (2025)

A családi vállalkozásokat tartalmazó minta kialakítása során a szakirodalomban több, elsősorban vállalati menedzsment szemléletű tipológiai megközelítés szolgál alapul. Jelen kutatás a minta meghatározását az alábbi, rögzített kritériumrendszer és modellkonceptiója alapján végzi, amelynek alapját egy korábbi TDK munkám szolgáltatta (Baracsi, 2024):

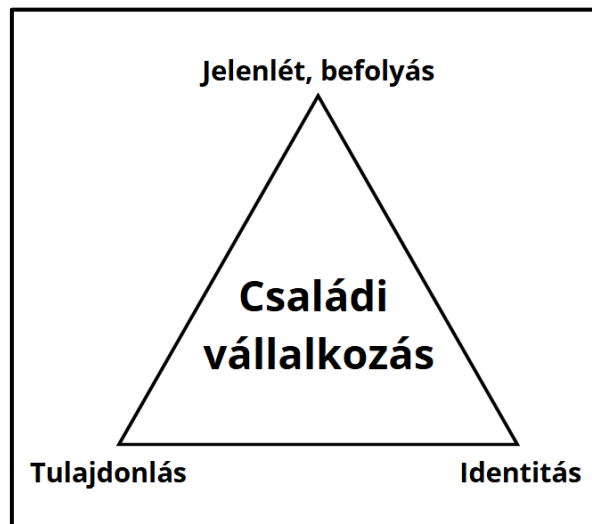
- a vállalkozás többségi részesedését egy család birtokolja (**alapfeltétel, tulajdonlás dimenzió**), és
- a vállalkozást a vezetés és/vagy tulajdonosi kör családi vállalkozásnak tekinti (**alapfeltétel, identitás dimenzió**).

Az alapfeltételek mellett fontos, hogy a vállalkozás működése, üzemeltetése során kimutatható a családi jelenlét, befolyás legalább egy releváns dimenzióban az alábbiak közül (**kiegészítő feltételek, családi jelenlét, befolyás dimenziók**):

- több, egymással családi kapcsolatban álló tulajdonossal rendelkező vállalkozás esetében a menedzsment vagy a napi működés szintjén legalább egy családtag formális szerepet tölt be vezetői, tisztségviselői vagy alkalmazotti minőségben, vagy
- a menedzsmentfolyamatokban vagy a napi operatív működésben legalább egy, nem tulajdonosi részesedéssel rendelkező családtag formális szerepet tölt be vezetői, tisztségviselői vagy alkalmazotti minőségben, vagy
- lezajlott, illetve előkészítés alatt van a generációk közti átadás-átvétel (öröklés) a vállalkozásban, vagy
- a vállalkozás hosszú távú vezetése és a napi működés során – ideértve a tervezési, szervezési, ellenőrzési és korrekciós folyamatokat – a családi kör informális munkavégzése aktív vagy időszakos jelleggel jelen van. Továbbá a vállalkozás pénzügyi és nem pénzügyi erőforrásainak biztosítása esetében a családi kör elsődleges, illetve releváns tényezőként jelenik meg.

¹ https://www.ksh.hu/stadat_files/gsz/hu/gsz0018.html

A mintabesoroláshoz meghatározott modell koncepciójának alapidimenzióit az 1. ábra vizualizálja. A modell célja, hogy a vállalkozásokat több szempont együttes figyelembevételével osztályozza, oly módon, hogy a kiválasztott mintában azok az elemek szerepeljenek, amelyeknél a családi jelenlét, tulajdonosi befolyás és identitás valóban megnyilvánul. Ezáltal csökkenthető a hibás besorolásból eredő statisztikai torzítás kockázata, és megbízhatóbb összehasonlító elemzés valósítható meg.

1. ábra: A családi vállalkozások konceptualizálásának dimenziói

Forrás: Saját szerkesztés alapján (2025)

A kutatásban alkalmazott minták az alábbi szempontok figyelembevételével lettek meghatározva, a kutatási kérdésekre adott válaszok megalapozása érdekében:

- **Minta:** magyarországi családi kis- és középvállalkozások a bemutatott mintabesorolási modell alapján.
- **Kontrollminta (összehasonlító minta):** magyarországi nem családi kis- és középvállalkozások, amelyek a minta családi vállalkozások közvetlen piaci, iparági, székhely szerinti területi és KKV méretkategória besorolásában azonos versenytársai.

A mintagyűjtési és az adatbázisépítési periódus során az ORBIS, EMIS, OPTEN üzleti, gazdasági lekérdező adatbázisai kerültek felhasználásra, amelyek mellett az indokolt és szükséges kiegészítő adatfelvételek esetében az Igazságügyi Minisztérium Elektronikus Beszámoló Portálja szolgáltatott segítséget. A minta és a kontrollminta általános besorolása a megalkotott modell alapján külső, lekérdezhető adatok, információk tükrében nem határozható meg, ezáltal a közvetlen megkeresés indokolt volt.

A jelenlegi kutatás megvalósításához több megközelítés került alkalmazásra. A korábbi, a témakörhöz kapcsolódó kutatási munkám (Baracsi, 2024) alapján rendelkezésre állt egy 170

családi és 170 nem családi vállalkozást tartalmazó minta és kontrollminta, amelynek alapját képezte egy CATI módszeres kutatás alapján készített, valamint egyéni gyűjtés eredményeképpen megalkotott adatbázis egyaránt. A kutatás kiindulópontjaként az ORBIS, EMIS és OPTEN adatbázisokból automatizált webes adatkinyerés (web scraping) és célzott keresés segítségével kerültek azonosításra azok a magyarországi kis- és középvállalkozások, amelyek tulajdonosi és tisztségviselői hálózatában névegyezés volt a tulajdonosok és a vezető tisztségviselők vezetéknevei között. Az így azonosított vállalkozások ezt követően e-mailes és telefonos megkeresés útján kerültek bevonásra a mintába, a besorolási kritériumoknak való megfelelés esetén. A családi vállalkozásokhoz rendelt kontrollminták kijelölése az alkalmazott adatbázisok alapján, egyszerű véletlen mintavételi eljárással történt. A kiválasztott vállalkozásokat – a családi minta besorolási eljárásához hasonlóan – e-mailes és telefonos megkeresésben voltak érintettek. A mintaelemszám bővítése további adatbázisépítést igényelt, amelyet a kutatás forrásigényessége – különösen az időráfordítás, az adatbázis-hozzáférések, valamint a telefonos megkeresések költségei – miatt külső szolgáltató bevonásával valósult meg. Az előzetesen meghatározott kutatásmódszertani paraméterek figyelembevételével, megrendelésre az OPTEN Informatikai Kft. számottevően növelte az egyes mintacsoportok elemszámát, ezzel a statisztikai reprezentativitás elősegítését támogatva.

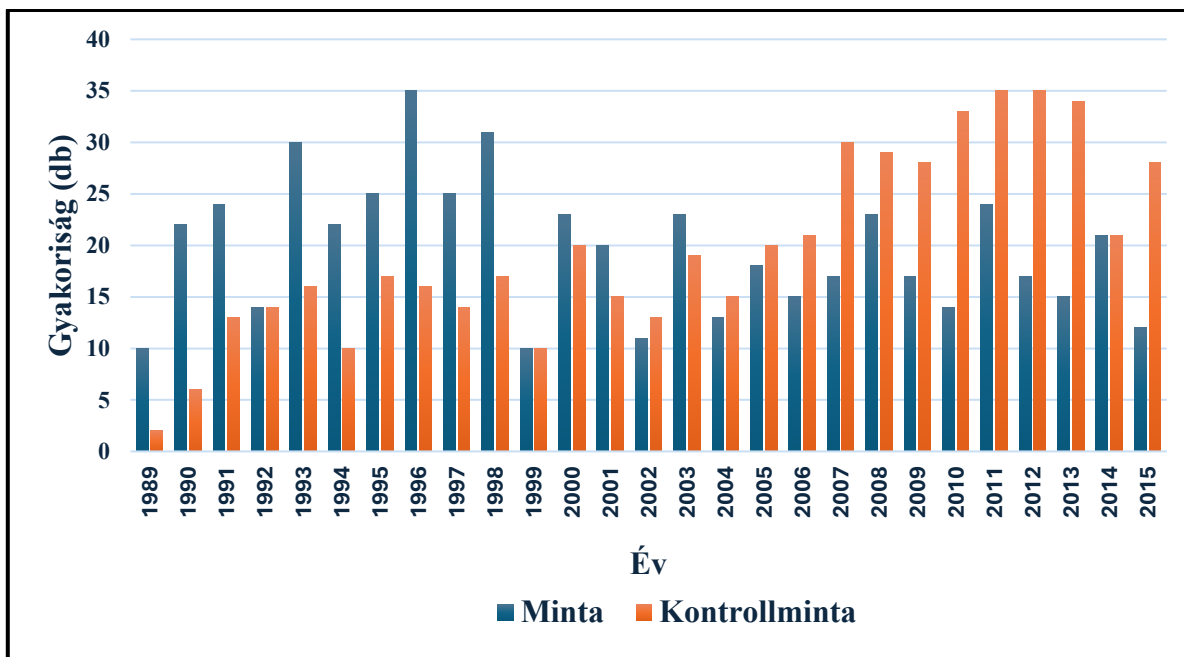
Az adattisztítási és adatpótlási eljárásokat követően a kutatásban vizsgált végső elemszámot az egyes minták szerinti bontásban az 5. táblázat mutatja be.

5. táblázat: A vizsgálatban szereplő vállalkozások száma és megoszlása a minta és a kontrollminta alapján

Minta besorolás	Gyakoriság	Százalékos arány	Kumulált százalék
Minta	531 db	50%	50%
Kontrollminta	531 db	50%	100%
Összesen	1062 db	100%	-

Forrás: Saját szerkesztés alapján (2025)

Megállapítható, hogy a családi és nem családi kis- és középvállalkozások mintái egyenlő, nagy elemszámmal rendelkeznek. Az egyes vállalkozások szűrésénél kiemelt tényező volt, hogy a minták az időszakos KSH által mért, elérhető és viszonyítási alapként szolgáló a vállalkozás besorolási méret, társasági forma, székhely és ágazati megoszlás szerinti átlagos tényadataihoz minél kisebb eltéréssel, reprezentativitás mellett igazodjanak.

2. ábra: A vizsgált vállalkozások gyakoriságának alakulása az alapításuk évei és minták szerinti csoportosítás alapján, 1989-2015

Forrás: Saját szerkesztés az ORBIS adatbázis adatai alapján (2025)

A 2. ábra a vizsgált vállalkozások alapítási év szerinti gyakoriságainak megoszlását szerepelteti, minták szerinti bontást alkalmazva (4. számú melléklet). Az adatok alapján megfigyelhető, hogy a rendszerváltás évében, továbbá az 1990-es években a mintához tartozó vállalkozások alapításának gyakorisága többségében meghaladta a kontrollmintáét, különösen az 1996. évben (35 vállalkozás). Ezzel szemben 2004-től kezdődően a kontrollminta vállalkozásainak alapítási gyakorisága vált dominánssá, kiemelten 2010 és 2013 között, amikor sorozatosan a legmagasabb gyakorisági értékek figyelhetők meg ezen csoportban. Az idősoros megoszlás a vállalat alapítási trendek időbeli eltolódását és a két csoport közötti különbségek dinamikus változását is tükrözi. Látható, hogy a minta családi elemeinek hangsúlyos része jellemzően régebb óta működő vállalkozásokat tartalmaz, illetve magas számban (28 vállalkozás) alakultak friss kontrollminta vállalkozások a kutatási időszakot közvetlenül megelőzően. Az alapítási évekhez kapcsolódóan referenciaérték nem került alkalmazásra az adatok elérhetőségének hiányában, ezáltal csupán a minták kiegészítő adatfeltárását szolgálják a bemutatott ábra és kapcsolódó leírásai.

6. táblázat: A vizsgált vállalkozások és a működő magyarországi társas kis- és középvállalkozások KKV-törvény méretbesorolás szerinti átlagos megoszlásának összehasonlítása a kutatási időszakban, 2016-2023

Méretkategória	Százalékos arány átlaga KSH	Százalékos arány kutatás	Eltérés a KSH benchmark értékhez képest
Kisvállalkozások	86,39%	86,25%	-0,14%
Középvállalkozások	13,61%	13,75%	+0,14%
Összesen	100%	100%	-

Forrás: Saját szerkesztés a KSH Gazdasági Szervezetek Regisztere² alapján (2025)

A 6. táblázat a vizsgált vállalkozások méret szerinti megoszlását hasonlítja össze a KSH által közölt, a 2016 és 2023 közötti időszakra vonatkozó, a társas kis- és középvállalkozások országos arányait tükröző adatokból számított megoszlási értékekkel (5. számú melléklet). Az egyes minták külön-külön szűrt megoszlásai a táblázatban feltüntetésre kerültek, azonban az adatok egyezősége miatt az értékek ismételt közlése mellőzésre került (következtesen a dolgozat fennmaradó részében is hasonlóan ezen elgondolás alapján történik az egyes adatszerepeltetések). A kutatási minták és a KSH arányai közötti eltérés minimálisnak jellemezhető, ezáltal a minták méretkategória szerinti összetétele összhangban áll a magyarországi társas kis- és középvállalkozások időszaki átlagos struktúrájával.

7. táblázat: A vizsgált vállalkozások és a működő magyarországi társas kis- és középvállalkozások társasági forma szerinti átlagos megoszlásának összehasonlítása a kutatási időszakban, 2016-2023

Társasági forma	Százalékos arány átlaga KSH	Százalékos arány kutatás	Eltérés a KSH benchmark értékhez képest
Korlátolt felelősségű társaság	89,04%	88,51%	-0,53%
Részvénytársaság	5,66%	6,03%	+0,37%
Betéti társaság	5,14%	5,27%	+0,13%
Közkereseti társaság	0,16%	0,19%	+0,03%
Összesen	100%	100%	-

Forrás: Saját szerkesztés a KSH Gazdasági Szervezetek Regisztere³ alapján (2025)

A vizsgált vállalkozások mintánkénti regisztrált társasági forma szerinti megoszlásai, valamint a KSH szakstatisztikai adataiból számított (6. számú melléklet) értékek között jelentős különbségek nem azonosíthatók, 0,60%-ot meghaladó eltérés nem tapasztalható (7. táblázat). Az egyes minták korlátolt felelősségű társaságainak arányai maradnak el az országos átlagos referenciaértéktől, ezzel szemben a részvénytársaságok, betéti társaságok, közkereseti

² <https://statinfo.ksh.hu/Statinfo/themeSelector.jsp>

³ <https://statinfo.ksh.hu/Statinfo/themeSelector.jsp>

társaságok aránya a kapcsolódó értékeket meghaladja, mindazonáltal ezek csekély belső arányeltolódásként jellemezhetőek.

8. táblázat: A vizsgált vállalkozások és a működő magyarországi társas kis- és középvállalkozások székhely szerinti átlagos megoszlásának összehasonlítása a kutatási időszakban, 2016-2023

Vármegye	Százalékos arány átlaga KSH	Százalékos arány kutatás	Eltérés a KSH benchmark értékhez képest
Bács-Kiskun	4,84%	4,90%	+0,06%
Baranya	2,87%	2,83%	-0,04%
Békés	2,38%	2,45%	+0,07%
Borsod-Abaúj-Zemplén	3,80%	3,77%	-0,03%
Budapest	33,78%	33,71%	-0,07%
Csongrád-Csanád	3,68%	3,77%	+0,09%
Fejér	3,46%	3,40%	-0,06%
Győr-Moson-Sopron	4,52%	4,52%	0,00%
Hajdú-Bihar	4,28%	4,33%	+0,05%
Heves	1,98%	1,88%	-0,10%
Jász-Nagykun-Szolnok	2,44%	2,45%	+0,01%
Komárom-Esztergom	2,84%	2,82%	-0,02%
Nógrád	0,80%	0,75%	-0,05%
Pest*	14,27%	14,31%	+0,04%
Somogy	2,11%	2,07%	-0,04%
Szabolcs-Szatmár-Bereg	3,32%	3,39%	+0,07%
Tolna	1,67%	1,69%	+0,02%
Vas	1,96%	1,88%	-0,08%
Veszprém	2,74%	2,82%	+0,08%
Zala	2,26%	2,26%	0,00%
Összesen	100%	100%	-

*Nem tartalmazza a budapesti működő kis- és középvállalkozásokat.

Forrás: Saját szerkesztés a KSH Gazdasági Szervezetek Regisztere⁴ alapján (2025)

A 9. táblázat a vizsgált vállalkozások székhely szerinti megoszlását mutatja be, összevetve a működő magyarországi társas kis- és középvállalkozások adataiból számított átlagos területi arányaival a 2016 és 2023 közötti időszakban (7. számú melléklet). A regionális megoszlás tekintetében a két adatstruktúra között marginális eltérések figyelhetők meg; egyetlen vármegyében sem haladja meg az eltérés a $\pm 0,10$ százalékpontot. A legnagyobb különbség Csongrád-Csanád vármegye esetében +0,09%, míg a legkisebb Budapestnél -0,07%. A székhely szerinti megoszlás megfelel a társas kis- és középvállalkozások országos területi

⁴ <https://statinfo.ksh.hu/Statinfo/themeSelector.jsp>

mintázatának, így a minták földrajzi lefedettsége is statisztikai szempontból kiegyensúlyozottnak tekinthető.

9. táblázat: A vizsgált vállalkozások és a működő magyarországi társas kis- és középvállalkozások TEÁOR'08 szerinti átlagos megoszlásának összehasonlítása a kutatási időszakban, 2016-2023

TEÁOR'08 megnevezés	Százalékos arány átlaga KSH	Százalékos arány kutatás	Eltérés a KSH benchmark értékhez képest
A = Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	4,56%	4,51%	-0,04%
B = Bányászat, kőfejtés	0,24%	0,19%	-0,05%
C = Feldolgozóipar	19,98%	19,96%	-0,02%
D = Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	0,28%	0,38%	+0,10%
E = Vízellátás	0,72%	0,75%	+0,03%
F = Építőipar	12,66%	12,62%	-0,04%
G = Kereskedelem, gépjárműjavítás	22,26%	21,28%	-0,98%
H = Szállítás, raktározás	6,24%	6,21%	-0,03%
I = Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	7,89%	7,91%	+0,02%
J = Információ, kommunikáció	3,79%	3,77%	-0,02%
K = Pénzügyi, biztosítási tevékenység	0,94%	0,94%	+0,00%
L = Ingatlanügyletek	2,23%	2,64%	+0,41%
M = Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	7,10%	7,16%	+0,06%
N = Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	6,90%	7,34%	+0,44%
O = Közigazgatás, védelem	0,46%	0,38%	-0,08%
P = Oktatás	0,45%	0,38%	-0,07%
Q = Humán-egészségügyi, szociális ellátás	1,40%	1,32%	-0,08%
R = Művészet, szórakoztatás, szabadidő	0,89%	0,94%	+0,05%
S = Egyéb szolgáltatás	1,01%	1,32%	+0,31%
T = Háztartás munkaadói tevékenysége	0,00%	0,00%	0,00%
U = Területen kívüli szervezet	0,00%	0,00%	0,00%
Összesen	100%	100%	-

Forrás: Saját szerkesztés a KSH Gazdasági Szervezetek Regisztere⁵ alapján (2025)

A kutatásban szereplő mintánkénti vállalkozások gazdasági tevékenység (TEÁOR'08 nomenklátúra alapú csoportosítás) szerinti megoszlása (9. táblázat) is szoros megfelelést mutat a működő magyarországi társas kis- és középvállalkozások átlagos országos struktúrájával (8. számú melléklet). A legnagyobb eltérés a „G = Kereskedelem, gépjárműjavítás” kategóriában mutatkozik (-0,98%), ezzel szemben a többi tevékenységeknél az eltérés mértéke $\pm 0,50\%$ alatt marad.

⁵ <https://statinfo.ksh.hu/Statinfo/themeSelector.jsp>

Összefoglalva, a végleges mintaszerkezetek kialakítása, a komplex kutatási metodológia tervezése és gyakorlati végrehajtása egyaránt hozzájárult a kutatás szakmai és statisztikai szempontok szerinti megalapozottságához. A minták strukturális megfelelése és kiegyensúlyozottsága lehetővé teszi a kutatás következtető statisztikai elemzéseinek érvényes és összehasonlítható elvégzését, különös tekintettel a családi vállalkozások pénzügyi teljesítményének, ugyanakkor a pénzügyi menedzsment gyakorlataikban megjelenő eltérések, azonosságok feltárására. A továbbiakban bemutatásra kerülnek az alkalmazott kutatási módszerek és a vizsgálatba bevont változók, amelyek révén a további elemzések elméleti és empirikus keretei egyaránt rögzítetté válnak.

3.2. Alkalmazott kutatási módszerek, vizsgált változók meghatározása

A kutatás mintáinak meghatározását, besorolását és szűrését követően a kutatási kérdésekhez rendelt célok és ezen célok megválaszolásához szükséges vizsgálandó változók, illetve statisztikai módszerek kerültek definiálásra (10. táblázat). A kutatás módszertani, elméleti szemléletéből adódóan megállapítható, hogy az elemzések alapjául szolgáló adatbázis adatállományának skálaszerkezete heterogén jellegű (metrikus és nem metrikus skálás adatok, változók), amelyek meghatározzák, kijelölik az alkalmazandó statisztikai tesztek, próbák általános irányát, jellegét. A rendelkezésre álló minták nagysága, valamint megoszlásuk szerkezete lehetővé teszi a következtetői statisztikai eljárások megfelelő használatát (a társadalomtudományokban használt 5 %-os szignifikanciaszint alkalmazása mellett), amellyel az egyes vizsgált sokaságok jellemezhetőek. Továbbá lehetőség nyílik az adatfeltáró leíró statisztikai mutatók meghatározására és a viszonyrendszerek feltérképezésére irányuló részletező vizsgálatok elvégzésére is. A statisztikai tesztek, vizsgálatok lefolytatásához az IBM SPSS és az Amszterdami Egyetem JASP statisztikai elemző szoftvercsomagjai kerültek felhasználásra.

10. táblázat: Kutatási célok és alkalmazandó kutatási módszerek

Kutatási cél	Kutatási szemlélet	Statisztikai módszerek
Cél 1: Annak meghatározása, hogy a magyarországi családi KKV-k pénzügyi teljesítménye eltér-e a közvetlen iparági versenytársaikétól, és ezen eltérések statisztikai, illetve gyakorlati szempontból mennyire jelentősek a vizsgált időszakokban.	Longitudinális vizsgálat, kvantitatív kutatás. A változók képzése és értékelése a számviteli források és adatbázisok felhasználásával; ezzel párhuzamosan a pénzügyi mutatók számítása és validálása az adatelemzés teljességének biztosítására.	Leíró statisztikai mutatók, független és párosított nemparaméteres próbák, hatásméret mutatók.
Cél 2: Annak meghatározása, hogy a magyarországi családi KKV-k pénzügyi menedzsment gyakorlata eltér-e a közvetlen iparági versenytársaikétól, és ezen eltérések statisztikai, illetve gyakorlati szempontból mennyire jelentősek a vizsgált időszakokban.	Longitudinális vizsgálat, kvantitatív kutatás. A változók képzése és értékelése a számviteli források és adatbázisok, illetve a kérdőíves kutatás válaszainak felhasználásával; ezzel párhuzamosan a pénzügyi mutatók számítása és validálása az adatelemzés teljességének biztosítására.	Leíró statisztikai mutatók, független és párosított nemparaméteres próbák, hatásméret mutatók, összefüggés vizsgálatok, faktoranalízis (főkomponens-analízis), klaszteranalízis.
Statisztikai feltételvizsgálatok:		Normális eloszlás vizsgálata, szóráshomogenitás ellenőrzése, kiugró értékek azonosítása és adattisztítása.

Forrás: Saját szerkesztés Békési Gábor és Kézdi Gábor (2024), valamint Sajtos László és Mitev Ariel (2007) módszertani irodalmainak felhasználásával (2025)

A vizsgált változók elnevezését, továbbá tartalmát és statisztikai besorolásának bemutatását a *11. táblázat* szerepelteti (az egyes pénzügyi mutatók képletei megtalálhatók a *2. számú mellékletben* elhelyezve).

11. táblázat: A kutatás során felhasznált változók jellemzése szakmai és statisztikai szempontok alapján

Változó elnevezése	Forrás(ok)	Tartalom	Skála
ROE_adel_év	Az éves beszámoló adataiból számított mutató, változó.	Adott évi, adott vállalkozáshoz kapcsolódó sajáttőke-arányos nyereség, adózás előtti eredményből számítva.	Arányskála
ROE_ad_év	Az éves beszámoló adataiból számított mutató, változó.	Adott évi, adott vállalkozáshoz kapcsolódó sajáttőke-arányos nyereség, adózott eredményből számítva.	Arányskála
ROA_adel_év	Az éves beszámoló adataiból számított mutató, változó.	Adott évi, adott vállalkozáshoz kapcsolódó eszközarányos nyereség, adózás előtti eredményből számítva.	Arányskála
ROA_ad_év	Az éves beszámoló adataiból számított mutató, változó.	Adott évi, adott vállalkozáshoz kapcsolódó eszközarányos nyereség, adózott eredményből számítva.	Arányskála
Profitmarzs_év	Az éves beszámoló adataiból számított mutató, változó.	Adott évi, adott vállalkozáshoz kapcsolódó profitmarzs mutató.	Arányskála
EBIT-marzs_év	Az éves beszámoló adataiból számított mutató, változó.	Adott évi, adott vállalkozáshoz kapcsolódó EBIT-marzs mutató.	Arányskála
EBITDA-marzs_év	Az éves beszámoló adataiból számított mutató, változó.	Adott évi, adott vállalkozáshoz kapcsolódó EBITDA-marzs mutató.	Arányskála
Likviditás_év	Az éves beszámoló adataiból számított mutató, változó.	Adott évi, adott vállalkozáshoz kapcsolódó likviditási mutató.	Arányskála
Pénzhányad_év	Az éves beszámoló adataiból számított mutató, változó.	Adott évi, adott vállalkozáshoz kapcsolódó készpénzhányad mutató.	Arányskála
Eladósodottság_év	Az éves beszámoló adataiból számított mutató, változó.	Adott évi, adott vállalkozáshoz kapcsolódó eladósodottsági mutató.	Arányskála
Terv_időszak	Online kérdőíves kutatás válaszaiból származó változó.	Adott időszaki, adott vállalkozás által alkalmazott valamely terv meglétét jellemző mutató.	Nominális skála
Σ Terv_időszak	Online kérdőíves kutatás válaszaiból származó összesített változó.	Adott időszaki, adott vállalkozás által alkalmazott tervek számát összegző mutató.	Arányskála
Fineszk_időszak	Online kérdőíves kutatás válaszaiból származó változó.	Adott időszaki, adott vállalkozás által alkalmazott valamely finanszírozási forrás/eszköz meglétét jellemző mutató.	Nominális skála
Σ Fineszk_időszak	Online kérdőíves kutatás válaszaiból származó összesített változó.	Adott időszaki, adott vállalkozás által alkalmazott finanszírozási forrásokat/eszközöket összegző mutató.	Arányskála

Befeszk_időszak	Online kérdőíves kutatás válaszaiból származó változó.	Adott időszaki, adott vállalkozás által alkalmazott valamely befektetési eszköz meglétét jellemző mutató.	Nominális skála
Σ Befeszk_időszak	Online kérdőíves kutatás válaszaiból származó összesített változó.	Adott időszaki, adott vállalkozás által alkalmazott befektetési eszközöket összegző mutató.	Arányskála
Finanszírozási_források_item	Online kérdőíves kutatás válaszaiból származó változó.	Adott vállalkozás által nyújtott válasz 4 fokozatú skálán.	Ordinális skála
Likviditáskezelés_item	Online kérdőíves kutatás válaszaiból származó változó.	Adott vállalkozás által nyújtott válasz 4 fokozatú skálán.	Ordinális skála
Beruházások_item	Online kérdőíves kutatás válaszaiból származó változó.	Adott vállalkozás által nyújtott válasz 4 fokozatú skálán.	Ordinális skála
Pénzügyi_tervezés_item	Online kérdőíves kutatás válaszaiból származó változó.	Adott vállalkozás által nyújtott válasz 4 fokozatú skálán.	Ordinális skála

Forrás: Saját szerkesztés alapján (2025)

3.3. A kutatás hipotézisei

A kutatás során feltárt felvetések, célkitűzések rendszere, illetve az ezekhez illeszkedő elméleti keretrendszer és szakirodalmi alapotottság együttesen lehetőséget biztosítanak pontos és szakszerű hipotézisek megfogalmazására. Ezen hipotézisek és részletező, pontosító alhipotézisek alapján a kutatás nem kizárólagosan a vizsgált jelenségek mélyebb megértését célozza, hanem a közöttük fennálló kapcsolatok tudományos érvényességű ellenőrzését is lehetővé teszi.

A kutatás elméleti háttere, céljai és vizsgálati kérdései alapján az alábbi hipotézisek fogalmazhatók meg:

H1: A magyarországi családi és nem családi kis- és középvállalkozások pénzügyi teljesítménye statisztikailag szignifikánsan eltér a 2016 és 2023 közötti időszakban.

Jelen hipotézis az alábbi részletező alhipotézisekre bontható:

H1a: A magyarországi családi és nem családi kis- és középvállalkozások pénzügyi teljesítménye statisztikailag szignifikánsan eltér a 2016 és 2019 közötti gazdaságilag stabil, növekedéssel jellemezhető időszakban.

H1b: A magyarországi családi és nem családi kis- és középvállalkozások pénzügyi teljesítménye statisztikailag szignifikánsan eltér a 2020 és 2023 közötti gazdaságilag bizonytalan, külső sokkokkal jellemezhető időszakban.

H2: A magyarországi családi és nem családi kis- és középvállalkozások pénzügyi tervezési gyakorlata, rendszerei és az alkalmazott terveinek száma, jellege statisztikailag szignifikánsan eltér a 2016 és 2023 közötti időszakban.

H3: A magyarországi családi és nem családi kis- és középvállalkozások finanszírozási forrásai, eszközei és preferenciáinak jellege statisztikailag szignifikánsan eltér a 2016 és 2023 közötti időszakban.

H4: A magyarországi családi és nem családi kis- és középvállalkozások pénzügyi befektetési eszközeinek száma, jellege statisztikailag szignifikánsan eltér a 2016 és 2023 közötti időszakban.

H5: A magyarországi családi és nem családi kis- és középvállalkozások likviditáskezelési jellege statisztikailag szignifikánsan eltér a 2016 és 2023 közötti időszakban.

H6: A magyarországi családi és nem családi kis- és középvállalkozások beruházási attitűdjének jellege statisztikailag szignifikánsan eltér a 2016 és 2023 közötti időszakban.

A hipotézisek rendszerezése, egymásra való épülésének áttekintése során megállapítható, hogy a H1 hipotézis és alhipotézisei a vizsgált vállalkozások pénzügyi teljesítményét, továbbá a H2 és H6 közötti hipotézisek az egyes pénzügyi menedzsment gyakorlatokat, sajátosságokat hasonlítják össze a kutatási időszak során, eltérő részletezések és kutatási módszertanok felhasználásával. A pénzügyi teljesítmény és a pénzügyi menedzsment sajátosságok kapcsolati mechanizmusának (változók közötti mediátor, moderátor, közvetett hatások vagy kölcsönhatás, esetleg mediált moderáció vagy moderált mediáció) jellemzése explicit módon nem képezi a jelenlegi kutatás részét, azonban a két témakör közötti kapcsolat jelenléte tagadhatatlan.

4. A KUTATÁS EREDMÉNYEINEK ÖSSZEFOGLALÁSA

4.1. A H1 hipotézis eredményeinek összefoglalása

Az egyes minták kis- és középvállalkozásainak pénzügyi teljesítmény-összehasonlításához szükséges statisztikai módszertan kialakítását megelőzően elengedhetetlen a teljesítményt jellemző mutatók (adózás előtti és adózott eredmény alapú ROA mutatók, profitmarzs, EBIT- és EBITDA-marzs mutatók) exploratív, leíró statisztikai elemzése az egyes vizsgált évek szerint. A változók leíró statisztikái a dolgozat könnyebb tartalmi és formai folytonosságának biztosítása érdekében a 9-22. számú mellékletekben kerültek szerepeltetésre.

Fontos kiemelni, hogy a kiugró (outlier) értékek kezelése az egyes mutatók éves szintű értékhatárainak kontrollálásával történt, amelynek lényege, hogy a százalékban meghatározott adott éves mutatók 100%-ot (negatív értékek esetén abszolútértékben a 100%-ot) meghaladó értéke esetében kizárásra került a vizsgált mintában megjelenő, valamint a hozzárendelt összehasonlítható vállalkozás az adatrendezési és szűrési kutatási folyamatban. További alternatív outlier-kezelési eljárások (például winsorizálás, z-score alapú szűrés, logaritmusos transzformáció) a módszertan következetességének, az értelmezhetőség megőrzésének és az adatstruktúra torzításának elkerülése érdekében elvetésre kerültek.

A 9-22. számú mellékletek alapján megállapítható, hogy a vizsgált pénzügyi teljesítményt jellemző összesített mutatók értékei az egyes években nem követik a normális eloszlást, amelyet a Shapiro–Wilk-próba szignifikáns ($p < 0,001$) eredményei igazolnak a minták esetében. Az eloszlások évenkénti torzulását a mediánok és számtani átlagok közötti eltérések, valamint a számottevő szórásértékek is jelzik, amelyek meghaladják a számtani átlagok (bootstrap technikával számított 95%-os konfidencia intervallum alapú átlagok határait is) és a medián értékek nagyságrendjét. A leíró statisztikák alapján kirajzolódó tendencia, hogy a minta számtani átlagai és mediánjai szinte minden évben alacsonyabbak a kontrollminta értékeinél, miközben a szórások mindkét csoportban hasonló nagyságrendűek, jelezve, hogy a teljesítmény ingadozása nemcsak az alacsonyabb, hanem a magasabb átlagértéket mutató csoportot is érinti. Az adatok eloszlási sajátosságai, a középértékek közötti eltérések és a szórás nagyságrendje együttesen azt mutatja, hogy a vizsgált pénzügyi mutatók időbeli alakulása jelentős heterogenitást hordoz mind a családi, mind a kontrollcsoportot alkotó vállalkozások körében. Ezen megfigyelések összhangban állnak a szakirodalomban azon többször dokumentált, a jelenlegi kutatáshoz kapcsolódó jelenséggel, amely szerint a pénzügyi teljesítménymutatók eloszlásai gyakran torzítottak, nagy szórással rendelkeznek, és szélsőértékekkel terheltek nagy minták esetében is (Escaramís és Arbussá, 2025; Ezzamel et al., 1987; Linares-Mustarós et al., 2022; Maury, 2006; Zorn et al., 2018). A jelenség statisztikai kezelésére Mann-Whitney U-próba került használatra (nemparaméteres eljárás), amely nem feltételezi a vizsgált változók normális eloszlását, és két független minta rangsorértékeinek összehasonlításával teszteli, hogy szignifikáns különbség áll-e fenn a csoportok eloszlásának helyzete (sztochasztikus dominancia/eloszlás-eltolódás) között, különös tekintettel a változók mediánjaira, ezáltal biztosítva az adatok megbízható összehasonlítását. Az empirikus elemzések elvégzéséhez a változók értékei évek szerinti bontásban kerültek összevetésre a minták között. Az eltérő makrogazdasági időszakok (2016–2019 és 2020–2023) összevont jellemzésének céljából az

adott időszakokhoz tartozó változók átlag- és mediánértékei egyaránt vizsgálat tárgyát képezték, azonban ezen változók eredményei kellő körültekintést igényelnek (12. táblázat).

12. táblázat: A vizsgált kis- és középvállalkozások összesített pénzügyi mutatóinak összehasonlítása Mann-Whitney U-próba alkalmazásával, 2016-2023

Változó elnevezése	Mann-Whitney U-próba		Levene-próba			
	U-érték	p-érték	F-érték	df ₁	df ₂	p-érték
ROE adel 2016	145790	0,336	8,256	1	1060	0,004
ROE adel 2017	152099	0,026	14,298	1	1060	< 0,001
ROE adel 2018	147483	0,193	2,072	1	1060	0,150
ROE adel 2019	150410	0,059	5,082	1	1060	0,024
ROE adel 2020	148927	0,112	4,924	1	1060	0,027
ROE adel 2021	145298	0,388	5,735	1	1060	0,017
ROE adel 2022	143167	0,662	2,187	1	1060	0,139
ROE adel 2023	144815	0,443	0,086	1	1060	0,769
ROE adel medián 2016-2019	150000	0,071	14,762	1	1060	< 0,001
ROE adel medián 2020-2023	144569	0,473	1,608	1	1060	0,205
ROE adel átlag 2016-2019	149819	0,077	16,138	1	1060	< 0,001
ROE adel átlag 2020-2023	147702	0,179	1,259	1	1060	0,262
ROE ad 2016	145983	0,317	9,819	1	1060	0,002
ROE ad 2017	150170	0,066	11,968	1	1060	< 0,001
ROE ad 2018	146146	0,301	2,232	1	1060	0,135
ROE ad 2019	150381	0,060	6,264	1	1060	0,012
ROE ad 2020	149488	0,089	5,460	1	1060	0,020
ROE ad 2021	146116	0,304	8,396	1	1060	0,004
ROE ad 2022	144462	0,486	1,851	1	1060	0,174
ROE ad 2023	146100	0,306	0,355	1	1060	0,552
ROE ad medián 2016-2019	148693	0,123	14,84	1	1060	< 0,001
ROE ad medián 2020-2023	145958	0,319	2,449	1	1060	0,118
ROE ad átlag 2016-2019	149213	0,100	15,567	1	1060	< 0,001
ROE ad átlag 2020-2023	148860	0,115	2,721	1	1060	0,099
ROA adel 2016	138872	0,673	5,719	1	1060	0,017
ROA adel 2017	139818	0,816	1,041	1	1060	0,308
ROA adel 2018	138343	0,598	0,600	1	1060	0,439
ROA adel 2019	143574	0,604	2,527	1	1060	0,112
ROA adel 2020	141688	0,888	3,825	1	1060	0,051
ROA adel 2021	142515	0,759	3,187	1	1060	0,075
ROA adel 2022	139776	0,810	0,348	1	1060	0,556
ROA adel 2023	145413	0,375	0,222	1	1060	0,638
ROA adel medián 2016-2019	141099	0,981	3,679	1	1060	0,055
ROA adel medián 2020-2023	142722	0,728	1,793	1	1060	0,181
ROA adel átlag 2016-2019	140923	0,991	2,792	1	1060	0,095
ROA adel átlag 2020-2023	145455	0,371	1,223	1	1060	0,269
ROA ad 2016	139242	0,728	5,063	1	1060	0,025
ROA ad 2017	138956	0,685	0,396	1	1060	0,529
ROA ad 2018	136444	0,364	1,135	1	1060	0,287
ROA ad 2019	142329	0,787	0,343	1	1060	0,558
ROA ad 2020	142982	0,689	4,444	1	1060	0,035
ROA ad 2021	143282	0,645	2,753	1	1060	0,097

ROA ad 2022	141124	0,977	0,285	1	1060	0,594
ROA ad 2023	146734	0,250	0,371	1	1060	0,543
ROA ad medián 2016-2019	137554	0,493	2,088	1	1060	0,149
ROA ad medián 2020-2023	143912	0,558	2,157	1	1060	0,142
ROA ad átlag 2016-2019	137753	0,518	2,949	1	1060	0,086
ROA ad átlag 2020-2023	146379	0,280	1,285	1	1060	0,257
Profitmarzs 2016	141363	0,939	1,028	1	1060	0,311
Profitmarzs 2017	142622	0,743	0,643	1	1060	0,423
Profitmarzs 2018	137888	0,536	0,398	1	1060	0,528
Profitmarzs 2019	144808	0,444	2,107	1	1060	0,147
Profitmarzs 2020	146623	0,259	3,897	1	1060	0,049
Profitmarzs 2021	142903	0,701	3,820	1	1060	0,051
Profitmarzs 2022	143654	0,593	0,320	1	1060	0,572
Profitmarzs 2023	162216	< 0,001	15,948	1	1060	< 0,001
Profitmarzs medián 2016-2019	140843	0,978	0,956	1	1060	0,328
Profitmarzs medián 2020-2023	155463	0,075	0,087	1	1060	0,472
Profitmarzs átlag 2016-2019	139577	0,779	2,494	1	1060	0,115
Profitmarzs átlag 2020-2023	155527	0,064	0,083	1	1060	0,836
EBIT-marzs 2016	144511	0,480	1,407	1	1060	0,236
EBIT-marzs 2017	144924	0,430	0,187	1	1060	0,666
EBIT-marzs 2018	140080	0,857	0,626	1	1060	0,429
EBIT-marzs 2019	145204	0,398	2,673	1	1060	0,102
EBIT-marzs 2020	146870	0,239	6,747	1	1060	0,010
EBIT-marzs 2021	143886	0,561	1,137	1	1060	0,286
EBIT-marzs 2022	145085	0,412	0,631	1	1060	0,427
EBIT-marzs 2023	148317	0,142	7,170	1	1060	0,008
EBIT-marzs medián 2016-2019	141959	0,845	1,197	1	1060	0,274
EBIT-marzs medián 2020-2023	148488	0,133	4,461	1	1060	0,035
EBIT-marzs átlag 2016-2019	141314	0,947	1,906	1	1060	0,168
EBIT-marzs átlag 2020-2023	150444	0,058	4,660	1	1060	0,031
EBITDA-marzs 2016	135999	0,319	2,181	1	1060	0,140
EBITDA-marzs 2017	140587	0,937	1,019	1	1060	0,313
EBITDA-marzs 2018	136738	0,396	0,787	1	1060	0,375
EBITDA-marzs 2019	143973	0,549	3,397	1	1060	0,066
EBITDA-marzs 2020	144513	0,480	5,327	1	1060	0,021
EBITDA-marzs 2021	142882	0,704	2,345	1	1060	0,126
EBITDA-marzs 2022	144717	0,455	0,743	1	1060	0,389
EBITDA-marzs 2023	146465	0,273	3,598	1	1060	0,058
EBITDA-marzs medián 2016-2019	136631	0,384	1,441	1	1060	0,230
EBITDA-marzs medián 2020-2023	145137	0,406	3,608	1	1060	0,058
EBITDA-marzs átlag 2016-2019	138666	0,643	1,399	1	1060	0,237
EBITDA-marzs átlag 2020-2023	144771	0,448	4,279	1	1060	0,039

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

Az adózás előtti eredménnyel számított ROE mutató esetében az empirikus vizsgálat 2017-ben szignifikáns eltérést mutatott ($U = 152099$; $p = 0,026$). Az ehhez kapcsolódó hatásméret ($r = 0,079$) kismértékűnek minősíthető erősségében, így a gyakorlati relevancia korlátozottnak tekintendő. A fennmaradó évek során az adózás előtti eredménnyel számított ROE mutató nem jelzett megbízható különbséget, továbbá az időszaki átlagok és mediánok alapján számított változók sem. Az adózott eredménnyel számított ROE mutatónál nem volt kimutatható egy év

tekintetében sem szignifikáns eltérés a vizsgálatokban. A ROA mutatók (adózás előtti és adózott eredménnyel számolt) szintén nem mutattak statisztikailag szignifikáns különbséget a minták között, amely arra utal, hogy nem volt általános sztochasztikus dominancia a csoportok között. A profitmarzs esetében a 2023-as év kiugró eredményt mutatott ($U = 162216$; $p < 0,001$), amely jelentős eltéréshez kapcsolódó hatásméret ($r = 0,151$) gyengének jellemezhető. Az EBIT-, illetve EBITDA-marzs vizsgálatainak eredményei alapján megállapítható, hogy nincsen statisztikailag szignifikáns eltérés az egyes változók értékeinek eloszlásában, mediánjaiban.

A korábban szerepeltetett, összevont (negatív és pozitív értéket is felvevő) mutatók az előjelüknek megfelelően kerültek bontásra a vizsgált minták és évek alapján, hogy az aggregált szinthez viszonyított részletesebb eltérések jellemzése lehetővé váljon, emellett a teljesítménykülönbségek dinamikája pontosabban megfigyelhető legyen. Az elvégzett leíró statisztikai adatfeltáró vizsgálatok eredményei (23-36. számú mellékletek) bemutatják, hogy a minták előjel alapján elkülönített és értékelt változóinak elemszáma között jelentős eltérések nem tapasztalhatók, a vizsgált időszakban a családi és nem családi kis- és középvállalkozások körében megközelítőleg hasonló arányban fordultak elő nyereséges és veszteséges vállalkozások, ezáltal a teljesítménymutatók ezen szempontból összehasonlíthatóak további vizsgálatok során. Az egyes minták évek és előjel szerint megkülönböztetett változói nem követik a normális eloszlást az alkalmazott Shapiro-Wilk-próbák eredményei szerint, illetve a számolt számtani átlagokat – és a számtani átlag bootstrap technikával számolt 95%-os konfidencia intervallumának értékeit –, továbbá mediánok értékeit jellemzően meghaladja a megjelenő szórás. A feltárt adatstruktúra jellegének megfelelően, a korábban elvégzett vizsgálatokhoz hasonlóan, nemparaméteres próbák kerültek alkalmazásra.

A Mann-Whitney U-próbák eredményei bemutatják, hogy a pozitív pénzügyi teljesítményt kifejező mutatók közül több esetben is szignifikáns eltérés mutatkozott minták között (13. táblázat). A vizsgált időszakban a nem családi vállalkozások jellemzően mind a medián-, mind az átlagértékek tekintetében magasabb pozitív értékű mutatókkal rendelkeztek. A tendencia a ROE mutatók esetében bizonyult a legkifejezettebbnek, mind az adózás előtti eredményen alapuló mind az adózott eredményen alapuló ROE tekintetében. A ROE_{adel} változó esetében 2016-os ($p = 0,011$; $r = 0,097$), 2017-es ($p = 0,002$; $r = 0,115$), 2018-as ($p = 0,030$ $r = 0,110$), 2019-es ($p = 0,006$; $r = 0,105$) és 2020-as ($p = 0,015$; $r = 0,095$) években statisztikailag szignifikáns, de gyenge hatásméretű eltérések mutatkoztak. Hasonló mintázat rajzolódik ki a ROE_{ad} változónál is: 2016-ban ($p = 0,010$; $r = 0,099$), 2017-ben ($p = 0,010$; $r = 0,098$), 2019-ben ($p = 0,006$; $r = 0,104$) és 2020-ban ($p = 0,010$; $r = 0,099$) szintén szignifikáns különbségeket

jeleztek, alacsony hatásméretetek mellett. A profitmarzs mutató vizsgálatánál statisztikailag szignifikáns különbség 2023-ban volt megfigyelhető ($p < 0,001$; $r = 0,218$), amely a legerősebb (mindazonáltal még mindig gyenge) hatásmérettel rendelkezett a vizsgált pozitív előjelű változók között. Az EBIT-marzs mutatók közül 2020-ban ($p = 0,008$; $r = 0,101$) és 2023-ban ($p = 0,004$; $r = 0,112$) szignifikáns, kisebb, ugyanakkor nem elhanyagolható mértékű különbségek adódtak, a nem családi vállalkozások kedvezőbb értékeivel. Az EBITDA-marzs esetében 2020-ban ($p = 0,039$; $r = 0,079$) és 2023-ban ($p = 0,015$; $r = 0,093$) volt szignifikáns eltérés.

13. táblázat: A vizsgált vállalkozások pozitív pénzügyi mutatóinak összehasonlítása Mann-Whitney U-próba alkalmazásával, 2016-2023

Változó elnevezése	Mann-Whitney U próba		Levene-próba			
	U-érték	p-érték	F-érték	df ₁	df ₂	p-érték
ROE adel 2016	115990	0,011	6,288	1	918	0,012
ROE adel 2017	120815	0,002	23,663	1	929	< 0,001
ROE adel 2018	114769	0,030	2,751	1	919	0,098
ROE adel 2019	118386	0,006	5,767	1	924	0,017
ROE adel 2020	108126	0,015	3,309	1	887	0,069
ROE adel 2021	110258	0,144	2,751	1	912	0,098
ROE adel 2022	104146	0,783	6,695	1	906	0,010
ROE adel 2023	102535	0,144	0,063	1	879	0,802
ROE ad 2016	116188	0,010	9,167	1	918	0,003
ROE ad 2017	118975	0,010	17,493	1	929	< 0,001
ROE ad 2018	113426	0,067	4,084	1	919	0,044
ROE ad 2019	118284	0,006	9,833	1	924	0,002
ROE ad 2020	108595	0,010	5,972	1	887	0,015
ROE ad 2021	111106	0,094	5,357	1	912	0,021
ROE ad 2022	105378	0,557	6,080	1	906	0,014
ROE ad 2023	103790	0,073	0,236	1	879	0,627
ROA adel 2016	109037	0,415	7,367	1	918	0,007
ROA adel 2017	108506	0,968	2,255	1	929	0,133
ROA adel 2018	105411	0,880	0,436	1	919	0,509
ROA adel 2019	111289	0,313	5,219	1	924	0,023
ROA adel 2020	100635	0,630	9,251	1	887	0,002
ROA adel 2021	106576	0,590	8,598	1	912	0,003
ROA adel 2022	100497	0,517	1,856	1	906	0,173
ROA adel 2023	102559	0,142	3,972	1	879	0,042
ROA ad 2016	109399	0,365	5,702	1	918	0,017
ROA ad 2017	107762	0,888	0,495	1	929	0,482
ROA ad 2018	103670	0,560	2,272	1	919	0,132
ROA ad 2019	109988	0,490	0,622	1	924	0,431
ROA ad 2020	101898	0,417	11,741	1	887	< 0,001
ROA ad 2021	107303	0,471	9,316	1	912	0,002
ROA ad 2022	101743	0,740	2,517	1	906	0,113
ROA ad 2023	103925	0,067	3,962	1	879	0,047
Profitmarzs 2016	111489	0,154	0,042	1	918	0,838
Profitmarzs 2017	111576	0,431	0,167	1	929	0,682

Profitmarzs 2018	105472	0,892	0,001	1	919	0,974
Profitmarzs 2019	112558	0,186	4,630	1	924	0,032
Profitmarzs 2020	105206	0,094	12,138	1	887	< 0,001
Profitmarzs 2021	107250	0,479	11,283	1	912	< 0,001
Profitmarzs 2022	104644	0,688	1,846	1	906	0,175
Profitmarzs 2023	118117	< 0,001	32,995	1	879	< 0,001
EBIT-marzs 2016	114537	0,131	0,351	1	929	0,553
EBIT-marzs 2017	113785	0,205	0,339	1	930	0,560
EBIT-marzs 2018	113753	0,779	0,100	1	947	0,751
EBIT-marzs 2019	113052	0,149	3,882	1	924	0,049
EBIT-marzs 2020	112693	0,008	16,121	1	903	< 0,001
EBIT-marzs 2021	108067	0,461	1,896	1	915	0,169
EBIT-marzs 2022	113194	0,156	0,762	1	925	0,383
EBIT-marzs 2023	112068	0,004	13,049	1	896	< 0,001
EBITDA-marzs 2016	106367	0,631	0,842	1	929	0,359
EBITDA-marzs 2017	109570	0,809	1,236	1	930	0,266
EBITDA-marzs 2018	110408	0,609	0,468	1	947	0,494
EBITDA-marzs 2019	111748	0,262	6,102	1	924	0,014
EBITDA-marzs 2020	110433	0,039	9,882	1	903	0,002
EBITDA-marzs 2021	106888	0,658	5,495	1	915	0,019
EBITDA-marzs 2022	112784	0,187	0,710	1	925	0,400
EBITDA-marzs 2023	110183	0,015	6,450	1	896	0,011

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

A vizsgált negatív előjellel rendelkező változók eredményei szerint a Mann-Whitney U-próba több évben is kimutatható különbséget tárt fel a minták vállalkozásai között, azonban a szignifikanciaszintet elérő eltérések száma nem tekinthető magasnak (14. táblázat). A legmarkánsabb különbség a profitmarzs 2023. évi értékében jelentkezett ($U = 6080$; $p < 0,001$; $r = 0,25$), amelyhez gyenge hatásméret kapcsolódott. Szignifikáns eltérés mutatkozott továbbá az EBIT-marzs 2020. évi ($U = 3611$; $p = 0,042$; $r = 0,189$) és az EBITDA-marzs 2016. évi értékeiben ($U = 1511$; $p = 0,004$; $r = 0,292$), utóbbi esetben a hatásméret közelítette a mérsékelt közepes erősséget. Az adózás előtti eredmény alapján számított 2023. évi ROA ($p = 0,034$; $r = 0,182$) és az adózott eredmény alapú 2023. évi ROA ($p = 0,047$; $r = 0,171$) mutatói esetében szintén szignifikáns különbség volt azonosítható, azonban a hatásméret alacsony szintje mellett.

14. táblázat: A vizsgált vállalkozások negatív pénzügyi mutatóinak összehasonlítása
Mann-Whitney U-próba alkalmazásával, 2016-2023

Változó elnevezése	Mann-Whitney U próba		Levene-próba			
	U-érték	p-érték	F-érték	df ₁	df ₂	p-érték
ROE_adel_2016	2350	0,619	0,160	1	140	0,689
ROE_adel_2017	2116	0,905	0,104	1	129	0,747
ROE_adel_2018	2619	0,555	0,915	1	139	0,340
ROE_adel_2019	2124	0,424	0,570	1	134	0,451
ROE_adel_2020	3146	0,071	0,077	1	171	0,781
ROE_adel_2021	2280	0,080	3,008	1	146	0,085
ROE_adel_2022	2997	0,904	0,944	1	152	0,333
ROE_adel_2023	4261	0,626	0,032	1	179	0,859
ROE_ad_2016	2346	0,608	0,041	1	140	0,840
ROE_ad_2017	2026	0,595	0,496	1	129	0,482
ROE_ad_2018	2624	0,539	0,575	1	139	0,450
ROE_ad_2019	2197	0,632	1,062	1	134	0,305
ROE_ad_2020	3238	0,128	1,073	1	171	0,302
ROE_ad_2021	2251	0,063	4,330	1	146	0,039
ROE_ad_2022	3061	0,725	0,993	1	152	0,321
ROE_ad_2023	4291	0,567	0,026	1	179	0,873
ROA_adel_2016	2385	0,726	2,371	1	140	0,126
ROA_adel_2017	2143	1,000	0,263	1	129	0,609
ROA_adel_2018	2836	0,137	0,698	1	139	0,405
ROA_adel_2019	2385	0,737	1,145	1	134	0,287
ROA_adel_2020	3399	0,300	2,262	1	171	0,134
ROA_adel_2021	3180	0,089	0,222	1	146	0,638
ROA_adel_2022	3255	0,291	10,298	1	152	0,002
ROA_adel_2023	4835	0,034	2,951	1	179	0,088
ROA_ad_2016	2393	0,749	1,564	1	140	0,213
ROA_ad_2017	2025	0,590	0,004	1	129	0,949
ROA_ad_2018	2678	0,403	1,524	1	139	0,375
ROA_ad_2019	2441	0,562	1,646	1	134	0,202
ROA_ad_2020	3429	0,345	2,983	1	171	0,086
ROA_ad_2021	3220	0,064	0,208	1	146	0,649
ROA_ad_2022	3357	0,155	10,388	1	152	0,002
ROA_ad_2023	4790	0,047	2,740	1	179	0,100
Profitmarzs_2016	2424	0,848	0,037	1	140	0,849
Profitmarzs_2017	1878	0,224	6,430	1	129	0,012
Profitmarzs_2018	2320	0,522	1,375	1	139	0,243
Profitmarzs_2019	2350	0,855	0,020	1	134	0,888
Profitmarzs_2020	3762	0,948	1,254	1	171	0,264
Profitmarzs_2021	2893	0,548	0,072	1	146	0,788
Profitmarzs_2022	2986	0,934	1,590	1	152	0,209
Profitmarzs_2023	6080	< 0,001	7,074	1	179	0,009
EBIT-marzs_2016	1854	0,195	0,386	1	129	0,536
EBIT-marzs_2017	1907	0,344	4,819	1	128	0,030
EBIT-marzs_2018	1364	0,194	0,975	1	111	0,326
EBIT-marzs_2019	2252	0,811	0,031	1	134	0,860
EBIT-marzs_2020	3611	0,042	0,139	1	155	0,710
EBIT-marzs_2021	2844	0,395	0,499	1	143	0,481

EBIT-marzs 2022	2451	0,432	0,423	1	133	0,517
EBIT-marzs 2023	3615	0,347	1,753	1	162	0,187
EBITDA-marzs 2016	1511	0,004	1,297	1	129	0,257
EBITDA-marzs 2017	1785	0,129	0,302	1	128	0,584
EBITDA-marzs 2018	1367	0,200	3,811	1	111	0,053
EBITDA-marzs 2019	2325	0,943	0,996	1	134	0,320
EBITDA-marzs 2020	3513	0,092	0,183	1	155	0,670
EBITDA-marzs 2021	3018	0,124	0,248	1	143	0,619
EBITDA-marzs 2022	2493	0,332	0,540	1	133	0,464
EBITDA-marzs 2023	3648	0,294	0,090	1	162	0,764

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

Összefoglalásként megállapítható, hogy a vizsgált kis- és középvállalkozások pénzügyi teljesítményének évek és időszakok szerinti (2016–2019; 2020–2023), valamint összevont és előjel szerinti bontásban végzett összevetése – a normalitás elutasítása és a szórások nagyságrendjének figyelembevételével – a nemparaméteres rangalapú tesztek eredményei alapján nem tárt fel robusztus, érdemi és tartós különbséget a minták között. Az alacsony arányban megjelenő szignifikáns eltérések hatásmérete gyengének jellemezhető volt, így ezek nem tekinthetők a vizsgált hipotézist érdemben alátámasztó tényezőknek. Ennek megfelelően a **H1 hipotézis** – miszerint a magyarországi családi és nem családi kis- és középvállalkozások pénzügyi teljesítménye statisztikailag szignifikánsan eltér a 2016 és 2023 közötti időszakban – mind a 2016–2019-es (**H1a alhipotézis** elutasítva), mind a 2020–2023-as (**H1b alhipotézis** elutasítva) időszakra elutasításra kerül. Az egyes minták változóinak rangsoraihoz kapcsolódó eloszlások helyzete között nem mutatható ki szisztematikus eltolódás. A két jól elkülöníthető makrogazdasági időszak összehasonlítása nem tárt fel olyan, a minták között következetesen megjelenő eltérést, amely szignifikáns kölcsönhatást jelezhetne a mintajellem és a gazdasági környezet jellemzői között. Másként megfogalmazva, a vizsgált empirikus eredmények alapján a gazdasági környezetben bekövetkezett változás nem mutat mérhetően eltérő hatást a családi és nem családi vállalkozások pénzügyi teljesítményére.

Tudományos szempontból az eredmények három okból is elfogadhatónak tekinthetők:

- I. Eloszláshoz kapcsolódó indoklás: A kis- és középvállalkozások (gyakran a nagyvállalkozásoké is a nemzetközi szakirodalom alapján) teljesítménymutatói szélsőértékekkel terheltek, illetve erősen ferde eloszlásúak, így a csoportok közötti eltérő fokú különbségek könnyen elmosódhatnak a nagy szórás és a heterogenitás miatt. Mindazonáltal a rangalapú eljárások pontosan ezen helyzetet kezelik és az alkalmazott próbák alapján sem volt kimutatható tartós eltérés.
- II. Hatásméret alapú indoklás: Az alkalmazott mintanagyság és α -szint mellett a vizsgálatok statisztikai ereje várhatóan magas, ezért már csekély – gazdaságilag

marginális – különbségek is kimutathatók lennének. Ennek ellenére a becült hatásméretetek következetesen kicsik, a hozzájuk tartozó konfidencia intervallumok szűkek, illetve a nullához közeli tartományra esnek. Mindez enged következtetni, hogy a minta különbségek a minimálisan fontos hatás küszöbéhez mérten gyakorlati szempontból elhanyagolhatók.

- III. Gazdasági, szerkezeti indoklás: Annak ellenére, hogy a tulajdonosi struktúra hatásai eltérő tényezőkön keresztül érvényesülnek (családi vállalkozásoknál konzervatívabb finanszírozás és kockázatvállalási hajlandóság; nem családiaknál magasabb kockázatvállalási profil, diverzifikáció és professzionális menedzsment), ezen hatások eredője a minták egymáshoz hasonlított szintjén kiegyenlítődik, nem tapasztalható jelentős eltérés. A vizsgált időszakban, bontott időszakokban mindkét csoport azonos piaci, valamint szabályozói környezetben működött, így a teljesítményt döntően a belső gyakorlatok és dinamikus képességek (erőforrás-allokáció, működési rugalmasság, költségoldali alkalmazkodás, versenyképességi tényezők) minősége magyarázza, amelyek mindkét mintában heterogének. Rövid és középtávon a vállalkozások több alkalmazkodási csatornán keresztül jellemzően eredménysimító magatartást folytatnak, amely mérsékli a vizsgált pénzügyi teljesítménymutatókban megfigyelhető csoportkülönbségeket (egyenértékűség elvével való párhuzam a szervezeti elméletekből [Gresov és Drazin, 1997]).

4.2. A H2 hipotézis eredményeinek összefoglalása

A fennmaradó, pénzügyi sajátosságok vizsgálatát célzó hipotézisek empirikus megválaszolásához kérdőíves kutatási módszertan került felhasználásra (eldöntendő, több választási lehetséges és 4 fokú skálás kérdések), amely válaszai, eredményei szűréseket követően következtető statisztikai elemzésekre adnak lehetőséget.

A felmérés kiinduló keretét a vizsgált mintákban szerepeltetett és jellemzett 1062 darab kis- és középvállalkozás alkotta, amelyek elsődlegesen az ORBIS adatbázisban tárolt, lekért elektronikus levelezési elérhetőségeik alapján kerültek e-mail alapú felkeresésre. Az adatfelvétel online kérdőívvel (37. számú melléklet), CAWI eljárással (Computer-Assisted Web Interviewing) a Google Forms felületén zajlott, a minták szerinti bontás fenntartásával, elkülönített kiküldésével az érintettek részére 2025 júliusában. A kiküldött kérdőívekre a családi vállalkozások körében 94 darab, a nem családi vállalkozásoknál 107 darab érvényes kitöltés érkezett; ez a mintában 17,70%-os, a kontrollmintában 20,15%-os válaszadási aránynak felel

meg belső arány alapú összehasonlítás során. A kérdőív strukturális felépítése lehetővé tette, hogy a minták egymástól eltérő makrogazdasági időszakok szerint (2016–2019; 2020–2023) jellemezhetőek, valamint átlagos időszaki méretkategória és ágazat szerint is összevethetőek, szűrhetőek legyenek a KSH éves, országos, aggregált mutatóhoz igazodva. A kutatás módszertani céljai között szerepelt, hogy a válaszadó vállalkozások adatai minél jobban egymáshoz hasonlíthatóvá váljanak az időszaki referenciaértékekhez, továbbá egymáshoz is hasonlítva. Ehhez a válaszoló vállalkozások adatszűrésére volt szükség az adatvesztés magas fokú figyelembevételével. A végső elemzésbe mind a minta, mind a kontrollminta esetében 83–83 darab megfigyelés került, amely biztosította az egymáshoz illesztett összetételű (iparág- és méretazonos minták), ugyanakkor statisztikailag független csoportok kialakítását. Ezen csoportok méretkategória szerinti megoszlását és viszonyukat a KSH által meghatározott átlagos referenciaértékekhez a 15. táblázat szemlélteti. A táblázat adatai alapján a szűrt válaszadók méretkategóriák szerinti megoszlása (mintánként, nem kumulált százalékban) a teljes vizsgálati időszakban nem mutatott érdemi eltérést a KSH által közölt éves, átlagos időszaki értékekhez viszonyítva.

15. táblázat: A kérdőíves kutatásban válaszoló szűrt vállalkozások és a működő magyarországi társas kis- és középvállalkozások KKV-törvény szerinti átlagos megoszlásának összehasonlítása a kutatási időszakban, 2016-2023

Méretkategória	Százalékos arány átlaga KSH	Százalékos arány kutatás	Eltérés a KSH benchmark értékhez képest
Kisvállalkozások	86,39%	86,75%	+0,36%
Középvállalkozások	13,61%	13,25%	-0,36%
Összesen	100%	100%	-

Forrás: Saját szerkesztés a KSH Gazdasági Szervezetek Regisztere⁶, valamint Baracsi et al. (2025) munkája alapján (2025)

A 16. táblázat a végső szűrt válaszadó vállalkozások székhely szerinti megoszlását szemlélteti, minták szerinti bontásban. Az adatok alapján megállapítható, hogy a két minta között a földrajzi (vármegyei) elhelyezkedés tekintetében bizonyos eltérések jelennek meg, amely arra utal, hogy a minták székhely szerinti reprezentációja nem teljes mértékben jellemezhető homogénnek. Ezen különbségek értelmezésekor indokolt figyelembe venni, hogy a vállalkozások hivatalos székhelyének elhelyezkedése gyakran adminisztratív jellegű kategóriaként értelmezhető csupán, amely nem feltétlenül tükrözi az adott vállalkozás tényleges gazdasági aktivitásának vagy piaci jelenlétének általános földrajzi súlypontját. Ennek

⁶ <https://statinfo.ksh.hu/Statinfo/themeSelector.jsp>

megfelelően a kutatásban az összehasonlító elemzések elsődleges alapját nem a székhely szerinti párosítás képezte.

16. táblázat: A kérdőíves kutatásban válaszoló szűrt vállalkozások és a működő magyarországi társas kis- és középvállalkozások székhely szerinti átlagos megoszlásának összehasonlítása a kutatási időszakban, 2016-2023

Vármegye	Százalékos arány átlaga KSH	Százalékos arány kutatás - minta	Eltérés a KSH benchmark értékhez képest	Százalékos arány kutatás - kontroll-minta	Eltérés a KSH benchmark értékhez képest
Bács-Kiskun	4,84%	2,41%	-2,43%	3,61%	-1,23%
Baranya	2,87%	3,61%	+0,74%	2,41%	-0,46%
Békés	2,38%	3,61%	+1,23%	6,02%	+3,64%
Borsod-Abaúj-Zemplén	3,80%	3,61%	-0,19%	2,41%	-1,39%
Budapest	33,78%	24,10%	-9,68%	27,71%	-6,07%
Csongrád-Csanád	3,68%	3,61%	-0,07%	2,41%	-1,27%
Fejér	3,46%	3,61%	+0,15%	6,02%	+2,56%
Győr-Moson-Sopron	4,52%	1,20%	-3,32%	4,82%	+0,30%
Hajdú-Bihar	4,28%	1,20%	-3,08%	3,61%	-0,67%
Heves	1,98%	4,82%	+2,84%	6,02%	+4,04%
Jász-Nagykun-Szolnok	2,44%	4,82%	+2,38%	2,41%	-0,03%
Komárom-Esztergom	2,84%	3,61%	+0,77%	4,82%	+1,98%
Nógrád	0,80%	4,82%	+4,02%	4,82%	+4,02%
Pest*	14,27%	15,66%	+1,39%	9,64%	-4,63%
Somogy	2,11%	4,82%	+2,71%	2,41%	+0,30%
Szabolcs-Szatmár-Bereg	3,32%	2,41%	-0,91%	2,41%	-0,91%
Tolna	1,67%	3,61%	+1,94%	3,61%	+1,94%
Vas	1,96%	2,41%	+0,45%	2,41%	+0,45%
Veszprém	2,74%	1,20%	-1,54%	1,20%	-1,54%
Zala	2,26%	4,82%	+2,56%	1,20%	-1,06%
Összesen	100%	100%	-	100%	-

*Nem tartalmazza a budapesti működő kis- és középvállalkozásokat.

Forrás: Saját szerkesztés a KSH Gazdasági Szervezetek Regisztere⁷, valamint Baracsi et al. (2025) munkája alapján (2025)

A 17. táblázat a kérdőíves felmérésben szereplő, szűrt válaszadó vállalkozások ágazati megoszlását hasonlítja össze a működő magyarországi társas kis- és középvállalkozások TEÁOR'08 szerinti átlagos struktúrájával a 2016 és 2023 közötti időszakban. Az eredmények jól mutatják, hogy a kutatási minták egyenként közelítik a KSH által közölt benchmark megoszlást, azonban az egyes ágazatok tekintetében kisebb mértékben megjelenő eltérések figyelhetők meg. A legnagyobb aránykülönbségek néhány ágazatban jelentkeznek, ilyen különösen a szállítás és raktározás (-2,63%) és a kereskedelem és gépjárműjavítás (+1,84%),

⁷ <https://statinfo.ksh.hu/Statinfo/themeSelector.jsp>

mindazonáltal ezen differenciák a rendelkezésre álló válaszadói elemszám (egy válaszadó arányának befolyásoló jelentősége) mellett statisztikai értelemben nem tekinthetők jelentősnek. Következésképpen a végső mintamegoszlások az ágazati szerkezet reprezentativitása szerint megfelelőnek ítéltető, összhangban a korábban bemutatott, kiinduló adatbázis végső mintáinak szerkezeti sajátosságaival.

17. táblázat: A kérdőíves kutatásban válaszoló szűrt vállalkozások és a működő magyarországi társas kis- és középvállalkozások TEÁOR'08 szerinti átlagos megoszlásának összehasonlítása a kutatási időszakban, 2016-2023

TEÁOR'08 megnevezés	Százalékos arány átlaga KSH	Százalékos arány kutatás	Eltérés a KSH benchmark értékhez képest
A = Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	4,56%	4,82%	+0,26%
B = Bányászat, kőfejtés	0,24%	0,00%	-0,24%
C = Feldolgozóipar	19,98%	19,28%	-0,70%
D = Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	0,28%	0,00%	-0,28%
E = Vízellátás	0,72%	1,20%	+0,48%
F = Építőipar	12,66%	13,25%	0,59%
G = Kereskedelem, gépjárműjavítás	22,26%	24,10%	+1,84%
H = Szállítás, raktározás	6,24%	3,61%	-2,63%
I = Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	7,89%	7,23%	-0,66%
J = Információ, kommunikáció	3,79%	3,61%	-0,18%
K = Pénzügyi, biztosítási tevékenység	0,94%	1,20%	+0,26%
L = Ingatlanügyletek	2,23%	2,41%	+0,18%
M = Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	7,10%	7,23%	+0,13%
N = Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	6,90%	7,23%	+0,33%
O = Közigazgatás, védelem	0,46%	0,00%	-0,46%
P = Oktatás	0,45%	1,20%	+0,75%
Q = Humán-egészségügyi, szociális ellátás	1,40%	1,20%	-0,20%
R = Művészet, szórakoztatás, szabadidő	0,89%	1,20%	+0,31%
S = Egyéb szolgáltatás	1,01%	1,20%	+0,19%
T = Háztartás munkaadói tevékenysége	0,00%	0,00%	0,00%
U = Területen kívüli szervezet	0,00%	4,82%	+0,26%
Összesen	100%	100%	-

Forrás: Saját szerkesztés a KSH Gazdasági Szervezetek Regisztere⁸, valamint Baracsi et al. (2025) munkája alapján (2025)

Annak vizsgálatához, hogy a magyarországi családi és nem családi kis- és középvállalkozások pénzügyi tervezési gyakorlata, rendszerei és az alkalmazott terveinek száma, jellege eltér 2016 és 2023 között a kérdőív egyes kérdéseire adott válaszai kerülnek

⁸ <https://statinfo.ksh.hu/Statinfo/themeSelector.jsp>

adatfeltáráásra, elemzésre. A 18. táblázatban szerepelteti a szűrt válaszadó vállalkozások időszaki bontású terveinek számából számított válaszmegoszlásokat.

18. táblázat: A kérdőíves kutatásban válaszoló szűrt vállalkozások pénzügyi vagy pénzügyeket érintő terveinek megjelenésére vonatkozó válaszmegoszlások minták szerint, 2016-2023

	Minta		Kontrollminta	
	2016-2019	2020-2023	2016-2019	2020-2023
Értékesítési, árbevételi terv (nettó és/vagy bruttó formában)	71,08%	80,72%	77,11%	79,52%
Költség- és ráfordítási terv	71,08%	78,31%	71,08%	74,70%
Eredményterv (üzemi, üzleti, adózás előtti/adózott)	65,06%	65,06%	68,67%	71,08%
Mérlegterv	27,71%	36,14%	56,63%	55,42%
Beruházási (CAPEX) terv	32,53%	37,35%	55,42%	54,22%
Működési kiadások (OPEX) terve	30,12%	40,96%	55,42%	56,63%
Cash flow-terv	36,14%	42,17%	56,63%	59,04%
Likviditási terv, pénzforgalmi terv	32,53%	36,14%	57,83%	60,24%
Átfogó üzleti terv (komplex pénzügyi és stratégiai dokumentum)	27,71%	36,14%	54,22%	57,83%
Pénzügyi mutatók és normatívák terve	12,05%	14,46%	14,46%	14,46%
Karbantartási, felújítási terv	32,53%	33,73%	39,76%	40,96%
Kutatás-fejlesztési terv	14,46%	14,46%	18,07%	21,69%
Kockázatkezelési terv	2,41%	8,43%	9,64%	30,12%
Exportértékesítési terv	24,10%	26,51%	39,76%	40,96%
Adótervezés	4,82%	10,84%	21,69%	25,30%
Egyik sem	25,30%	16,87%	21,69%	19,28%

Forrás: Saját szerkesztés és Baracsi et al. munkája alapján (2025)

Megállapítható, hogy a legismertebb és gyakorlati szükségességük alapján legelterjedtebb pénzügyi tervek (értékesítési, árbevételi, költség- ráfordítás, eredményterv) mindkét időszakban magas arányban vannak, ezen felül 2016–2019-ről 2020–2023-ra a családi vállalkozások körében jelentős bővülés figyelhető meg az értékesítési- árbevételi (+9,64 százalékpont) és a költségtervezésben (+7,23 százalékpont). Ezzel szemben a kontrollmintához kapcsolódó növekedés a szűrt válaszok alapján mérsékeltebbnek (+2,41 és +3,62 százalékpont) jellemezhető. Az eredményterv esetében a nem családi vállalkozások előnye nőtt (a rés 3,61-ről 6,02 százalékpontra tágult), amely a részletesebb teljesítményorientált tervezés strukturáltabb alkalmazására utalhat a kontrollmintában. Az összetettebb pénzügyi tervek (mérleg-, CAPEX-, OPEX-, cash flow-, likviditási- és átfogó üzleti terv) alkalmazása továbbra is a nem családi vállalkozások esetében gyakrabban fordul elő, azonban a különbségek számos területen érdemben szűkültek.

A kockázatkezelésben a minták pályája különbözőképpen alakult. A kontrollmintában számottevő ugrás látható a gazdaságilag ingadozó, makrogazdasági szemszögből kihívásokkal

terhelt időszakra (+20,48 százalékpont), míg a családi vállalkozásoknál csak mérsékelt erősödés történt (+6,02), ezért a rés jelentősen nőtt (7,23 százalékponttól 21,69 százalékpontra való bővülés) a vállalkozások között. Hasonló, ugyan kisebb eltérés figyelhető meg a K+F-tervezésben is (a kontrollminta +3,62 százalékponttal emelkedett, miközben a családi vállalkozásoknál stagnálás látszik). A pénzügyi mutatók és normatívák tervezésében a minták konvergáltak (2020–2023-ra azonos arány: 14,46%), emellett az „egyik sem” válaszok aránya mindkét csoportban csökkent (minta: –8,43 százalékpont; kontrollminta: –2,41 százalékpont), amely a formális tervezési gyakorlat általános erősödését jelzi. A tervformalizálás növekedése mögött több közvetlen és közvetett tényező, valamint azok hatásai is állhatnak. Ilyenek a vállalkozások általános fejlődéséből fakadó tervezési igények a működési idő előrehaladtával, amelyeket meghatároz a vállalkozás méretének növekedése, gazdasági folyamataik átláthatóságának szükségessége, a piaci verseny és külső tényezők nyomása, a szabályozói megfelelés érdekében alkalmazott egyre komplexebb rendszerek, a külső finanszírozási forrásokhoz való hozzáférés igénye, a tulajdonosi és menedzsmentfunkciók szétválásából fakadó koordinációs szükségletek, továbbá a stratégiai célok eléréséhez szükséges a strukturáltabb, átláthatóbb szintű működés és információ biztosítás a döntéshozatali folyamatok során.

Az egyes szűrt válaszadók által alkalmazott tervek számának időszak szerinti összehasonlításához Mann-Whitney U-próba került alkalmazásra, amely a két független csoport rangsorainak eloszlását vizsgálja és lehetővé teszi a szignifikáns különbségek feltárását nem normális eloszlást követő, diszkrét, legalább ordinális mérési szintű változók adatainak esetében.

19. táblázat: A kérdőíves kutatásban válaszoló szűrt vállalkozások pénzügyi vagy pénzügyeket érintő tervszámainak összehasonlítása Mann-Whitney U-próba alkalmazásával, 2016-2023

Változó megnevezése	U-érték	p-érték	r típusú hatásméret mutató
\sum Terv_2016-2019	4046	0,049	0,175
\sum Terv_2020-2023	4138	0,024	0,201

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

A kutatásban alkalmazott empirikus próbák eredményei (19. táblázat) azt mutatták, hogy a minták között mindkét időszakban szignifikáns eltérések voltak azonosíthatók a tervek számát illetően. Az eltérés a 2020–2023 közötti időszakban erőteljesebben jelentkezett, és statisztikailag megbízhatóbbnak bizonyult, ugyanakkor a hozzájuk tartozó hatásmérettek továbbra is gyengének tekinthetők. A különbségek következetesen szignifikánsak, gyakorlati

nagyságrendjük korlátozott. A későbbi időszak alacsonyabb p-értéke és enyhén nagyobb hatásmérete a minták közötti eltérés mérsékelt erősödésére utal.

Az összevont szinten végzett elemzést követően az egyes tervek gyakoriságai közötti eltérések arány- és összefüggésalapú próbákkal történő értékelésének, valamint a kapcsolódó hatásméreteknak az eredményeit a 20. táblázat tartalmazza.

20. táblázat: A kérdőíves kutatásban válaszoló szűrt vállalkozások pénzügyi vagy pénzügyeket érintő tervei között megjelenő arányeltérések és hatásméretek, 2016-2023

Változó neve	Khí-négyzet érték	df	p-érték	Cramér-féle V-érték	p-érték
Értékesítési, árbevételi terv 2016-2019	0,785	1	0,376	-	-
Költség- és ráfordítás tervi 2016-2019	0,000	1	1,000	-	-
Eredményterv 2016-2019	0,245	1	0,621	-	-
Mérlegterv 2016-2019	14,229	1	<0,001	0,293	<0,001
Beruházási (CAPEX) terv 2016-2019	8,827	1	0,003	0,231	0,003
Működési kiadások (OPEX) terve 2016-2019	10,853	1	0,001	0,256	0,001
Cash flow-terv 2016-2019	7,000	1	0,008	0,205	0,008
Likviditási terv, pénzforgalmi terv 2016-2019	10,726	1	0,001	0,254	0,001
Átfogó üzleti terv 2016-2019	12,056	1	0,001	0,269	0,001
Pénzügyi mutatók és normatívák terve 2016-2019	0,210	1	0,647	-	-
Karbantartási, felújítási terv 2016-2019	0,940	1	0,332	-	-
Kutatás-fejlesztési terv 2016-2019	0,398	1	0,528	-	-
Kockázatkezelési terv 2016-2019	3,831	1	0,050	0,152	0,050
Exportértékesítési terv 2016-2019	4,684	1	0,030	0,168	0,030
Adótervezés 2016-2019	10,270	1	<0,001	0,249	<0,001
Értékesítési – árbevételi terv 2020-2023	0,036	1	0,849	-	-
Költség- és ráfordítás tervi 2020-2023	0,137	1	0,712	-	-
Eredményterv 2020-2023	0,693	1	0,405	-	-
Mérlegterv 2020-2023	6,213	1	0,013	0,193	0,013
Beruházási (CAPEX) terv 2020-2023	4,757	1	0,029	0,169	0,029
Működési kiadások (OPEX) terve 2020-2023	4,075	1	0,044	0,157	0,044
Cash flow-terv 2020-2023	4,724	1	0,030	0,169	0,030
Likviditási terv, pénzforgalmi terv 2020-2023	9,651	1	0,002	0,241	0,002
Átfogó üzleti terv 2020-2023	7,836	1	0,005	0,217	0,005
Pénzügyi mutatók és normatívák terve 2020-2023	0,000	1	1,000	-	-
Karbantartási, felújítási terv 2020-2023	0,927	1	0,336	-	-
Kutatás-fejlesztési terv 2020-2023	1,465	1	0,226	-	-
Kockázatkezelési terv 2020-2023	12,543	1	0,000	0,275	0,000
Exportértékesítési terv 2020-2023	3,881	1	0,049	0,153	0,049
Adótervezés 2020-2023	5,859	1	0,015	0,188	0,015

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

Az eredmények alapján a vizsgált, elkülönített időszakokban több pénzügyi és pénzügyeket érintő terv esetében mutatható ki szignifikáns különbség a minták között, ugyanakkor a hatásméretek többsége kismértékűnek bizonyult a Cramér-féle V-érték értelmezésében. A 2016–2019-es időszakban a mérleg-, beruházási, működési kiadási, cash flow, likviditási,

pénzforgalmi, átfogó üzleti és adótervezéshez kapcsolódó dokumentumok, illetve kisebb mértékben (magasabb p-értékkal, alacsonyabb hatásmérettel) a kockázatkezelési és exportértékesítési tervek előfordulása különbözött szignifikánsan. A 2020–2023-as időszakban a különbségek köre mérséklődött, több tervtípusnál csökkent a tapasztalható hatásméret mértéke, amely a minták gyakorlatainak részleges konvergenciájára utalhat. Ugyanakkor a kockázatkezelési terveknél az eltérés erősödése figyelhető meg, míg a likviditási, pénzforgalmi tervezés esetében mindkét időszak során jelentős különbség áll fenn. Az értékesítési, költség- és ráfordítási, eredmény-, pénzügyi mutatók és normatívákhoz kapcsolódó, valamint a karbantartási és kutatás-fejlesztési tervek esetében nem volt kimutatható érdemi eltérés, amely ezen területeken a gyakorlatok hasonlóságát jelzi. Ez részben az egyes tervtípusok széles körű elterjedtségével (értékesítési, költség- és ráfordítási, eredménytervek), részben pedig bizonyos tervtípusok alacsonyabb gyakoriságával (pénzügyi mutatók és normatívák, karbantartási és kutatás-fejlesztési tervek) magyarázható.

A mintákon belüli, a tervek számát érintő, kiegészítő adatfeltáró elemzésekhez azonos minták szerinti, két elkülönített időszakra Wilcoxon-féle előjeles rangösszeg-próba került alkalmazásra (21. táblázat). A vizsgálat célja annak értékelése volt, hogy a vállalkozások pénzügyi és pénzügyeket érintő tervezési gyakorlatában az alkalmazott tervek számában kimutatható-e statisztikailag szignifikáns elmozdulás a két időszak között.

21. táblázat: A kérdőíves kutatásban válaszoló szűrt vállalkozások pénzügyi vagy pénzügyeket érintő tervszámai között megjelenő eltérések vizsgálata mintánként, 2016-2023

Wilcoxon-féle előjeles rangösszeg-próba			W-érték	z-érték	p-érték
Σ Terv_minta_2016-2019	-	Σ Terv_minta_2020-2023	134	3,579	< 0,001
Σ Terv_kontollminta_2016-2019	-	Σ Terv_kontrollminta_2020-2023	0	5,232	< 0,001

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

Az eredmények alapján mind a minta, mind a kontrollminta esetében szignifikáns eltérés mutatható ki a vizsgált időszakok közötti tervszámok esetében. A szűrt családi kis- és középvállalkozások összevont tervszámaihoz tartozó eltérések háttérében a McNemar-próba eredményeit figyelembe véve (22. táblázat) az értékesítési- árbevételi, költség- és ráfordítás, mérleg-, működési kiadások (OPEX) átfogó üzleti és kockázatkezelési tervek számaiban volt az időszakok közötti jelentős statisztikai eltérés, ezzel szemben a nem családi vállalkozásoknál ez csak a kockázatkezelési tervek számában volt szignifikáns. Az eredmények szerint a családi vállalkozások változásai jellemzően, de nem kizárólagosan operatív-pénzügyi kérdéseket érintenek a tervezésben. A kontrollminta vállalkozásainál a 2019-et követő időszakban a

tervezési hangsúly egy jelentős része a bizonytalanságokat kezelendő a kockázatmenedzsment formalizálására tolódott.

22. táblázat: A kérdőíves kutatásban válaszoló szűrt vállalkozások pénzügyi vagy pénzügyeket érintő tervei között megjelenő mintán belüli eltéréseinek vizsgálata, 2016-2023

Változó megnevezése	McNemar-próba p-érték minta	McNemar-próba p-érték kontrollminta
Értékesítési, árbevételi terv	0,031	0,500
Költség- és ráfordítási terv	0,031	0,125
Eredményterv	1,000	0,500
Mérlegterv	0,016	1,000
Beruházási (CAPEX) terv	0,388	1,000
Működési kiadások (OPEX) terve	0,004	1,000
Cash flow-terv	0,267	0,500
Likviditási terv, pénzforgalmi terv	0,549	0,500
Átfogó üzleti terv	0,016	0,250
Pénzügyi mutatók és normatívák terve	0,500	1,000
Karbantartási, felújítási terv	1,000	1,000
Kutatás-fejlesztési terv	1,000	0,250
Kockázatkezelési terv	0,063	< 0,001
Exportértékesítési terv	0,500	1,000
Adótervezés	0,063	0,250

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

A kérdőíves kutatás 4 fokú skálás (1 – Egyáltalán nem értek egyet, 4 – Teljes mértékben egyetértek) kérdései közül az alábbiak érintették a H2 hipotézis vizsgálati fókuszát:

- A pénzügyi döntéshozatal a tulajdonosi kör közvetlen ellenőrzése alatt áll. (Pénzügyi tervezés_item_1)
- A pénzügyi tervezés főként informálisan zajlik, nem strukturált rendszer szerint. (Pénzügyi tervezés_item_2)
- A pénzügyi tervezés jellemzően a tulajdonos(ok) személyes tapasztalatán és hosszú távú elképzelésein alapul. (Pénzügyi tervezés_item_3)

A pénzügyi tervezési és kontrollt vizsgáló kérdőív-tételek szűrt válaszainak minták szerinti, bontott leíró statisztikáját a 41. számú melléklet szerepelteti. A pénzügyi tervezés és kontroll három vizsgált kérdéséhez kapcsolódó, válaszokból származó értékek árnyalt képet mutatnak a minták közötti eltérések jellemzése során. A pénzügyi tervezés_item_1 változó átlagos értéke a családi vállalkozásoknál nagyobb (átlag = 3,386, a számtani átlag bootstrap módszerrel számolt 95%-os konfidenciaintervalluma = 3,205-3,554) a kontrollmintás (átlag = 3,072, a számtani átlag bootstrap módszerrel számolt 95%-os konfidenciaintervalluma = 2,952-3,193), összevetésében, amely szerint a családi vállalkozások tulajdonosi körének pénzügyi

döntéshozatalhoz kapcsolódó befolyásolási, továbbá ellenőrzési igényének foka magasabb a nem családi vállalkozások tulajdonosi köréhez hasonlítva. A pénzügyi tervezés_item_2 változó értékei is hasonló tendenciát mutatnak: a kontrollminta átlagosan alacsonyabb értéket mutat (átlag = 2,373, a számtani átlag bootstrap módszerrel számolt 95%-os konfidenciaintervalluma = 2,241-2,518), mint a családi vállalkozások (átlag = 2,880, a számtani átlag bootstrap módszerrel számolt 95%-os konfidenciaintervalluma = 2,747-3,024), tehát a vizsgált minta vállalkozások esetében a tervezési folyamatokban a formalizálás kisebb szerepet tölt be az összehasonlítás alapján. A pénzügyi tervezés_item_3 változó értékei mindemellett kiegyenlítettebbek: a családi vállalkozások átlagértéke 2,554 (a számtani átlag bootstrap módszerrel számolt 95%-os konfidenciaintervalluma = 2,398-2,699), míg a kontrollminta esetében 2,482 (a számtani átlag bootstrap módszerrel számolt 95%-os konfidenciaintervalluma = 2,325-2,639), amelyek összevetésükben mérsékelten térnek el.

A nemparaméteres, minták szerinti összehasonlító próbák eredményei a pénzügyi tervezés és kontroll témakör három kérdőívtetele kapcsán a 23. táblázatban kerülnek bemutatásra. A Mann-Whitney U-próba szerint szignifikáns csoportkülönbség mutatható ki az pénzügyi tervezés_item_1 és pénzügyi tervezés_item_2 változók értékei között, azonban pénzügyi tervezés_item_3 változó esetében nem azonosítható statisztikailag jelentős eltérés. A leíró statisztikai értékekkel összhangban ezen eredmények úgy értelmezhetőek, hogy a családi vállalkozások pénzügyi és pénzügyeket érintő tervezésében magasabb fokon jelenik meg az informális, kevésbé strukturált tervezés összevetésében, továbbá a tulajdonosi kör a vállalkozás pénzügyi döntéshozatalainak kérdéseiben magasabb fokú befolyással, kontrollal rendelkezik a nem családi versenytárs vállalkozásokkal szemben a kis- és középvállalkozói szektorban. A pénzügyi tervezés mindkét mintában közepes mértékben kötődik a tulajdonosi körhöz, amely jellemzően tapasztalati alapon közvetíti a hosszú távú elképzeléseket. A vizsgált pénzügyi menedzsment tényező arra utal, hogy a pénzügyi tervezés ezen dimenzióját a vállalkozás besorolási háttere (családi vagy nem családi vállalkozás) érdemben nem befolyásolja a megfigyelések alapján.

23. táblázat: A kérdőíves kutatásban válaszoló szűrt vállalkozások pénzügyi tervezési kérdőívitételeihez tartozó értékek összehasonlítása Mann-Whitney U-próba alkalmazásával, 2016-2023

Változó elnevezése	Mann-Whitney U próba		Levene-próba			
	U-érték	p-érték	F-érték	df ₁	df ₂	p-érték
Pénzügyi tervezés_item_1	2407	< 0,001	22,556	1	164	< 0,001
Pénzügyi tervezés_item_2	1981	< 0,001	4,516	1	164	0,035
Pénzügyi tervezés_item_3	3163	0,319	0,321	1	164	0,572

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

A vállalkozások által kiépített különböző komplexitású, fejlettségű és érintetti körrel rendelkező kontrollingszerei és a működtetéshez kapcsolódó gyakorlati kontrollings tevékenységek (kiemelten jelen tanulmány relevanciájában: tervezés, végrehajtás, ellenőrzés, beavatkozás) a pénzügyi vezetés, teljesítményértékelés rendszerbe foglalt eszközei, háttere.

A minták összevetése azt mutatja (24. táblázat), hogy a nem családi kis- és középvállalkozások előrébb járnak a kontrollingszerek formalizált kiépítésében, ezzel szemben a családi kis- és középvállalkozások körében elmaradás volt megfigyelhető a vizsgált időszakokban.

24. táblázat: A kérdőíves kutatásban válaszoló szűrt vállalkozások kontrollingszereinek megjelenésére vonatkozó válaszmegoszlások minták szerint, 2016-2023

Minta típusa	Időszak	Igen (db)	Nem (db)	Igen (%)	Nem (%)
Minta	2016–2019	41	42	49,40%	50,60%
	2020–2023	47	36	56,63%	43,37%
Kontrollminta	2016–2019	51	32	61,45%	38,55%
	2020–2023	59	24	71,08%	28,92%

Forrás: Saját szerkesztés és Baracsi et al. munkája alapján (2025)

A 2016–2019-es periódusban a kontrollingszettel rendelkezők aránya a családi mintában 49,40%, a kontrollmintában 61,45% volt; 2020–2023-ra mindkét csoportban érdemi bővülés figyelhető meg (56,63%, illetve 71,08%), miközben a két vizsgált csoport közötti rés mérsékelten tágulással rendelkezett (12,05 százalékponttól 14,45 százalékpontra). Fontos kiemelni, hogy a megjelenő különbség döntően a kisvállalkozások körében jelentkezik. A középvállalkozásoknál a válaszadók, illetve vállalati gyakorlat alapján valamilyen jellegű kontrollingszert gyakorlatilag általános, a tulajdonosi háttér jellegétől függetlenül.

Az arányeltérések értelmezésében valószínűsíthető magyarázó tényező a családi vállalkozásokra jellemző informális döntéshozatal és a tapasztalati alapú pénzügyi

menedzsment, amely részben kiváltja a formalizált tervezési és kontrolling eljárásokat. Ugyanakkor a 2019 utáni időszakban a mintáknál érzékelhető fejlődés, amely a kontrolling funkció adaptív megerősödésére utalhat. A turbulensebb makrogazdasági és/vagy piaci környezetben növekvő igény jelenik meg rendszeres pénzügyi és egyéb teljesítményt, gazdálkodási hatékonyságot jellemző visszacsatolásra, emellett a terv-tény eltérések szisztematikus követésére.

A **H2 hipotézis** – miszerint a magyarországi családi és nem családi kis- és középvállalkozások pénzügyi tervezési gyakorlata, rendszerei és az alkalmazott terveinek száma, jellege statisztikailag szignifikánsan eltér a vizsgált időszakok során – összességében empirikus alátámasztást nyert, elfogadásra került. Azonban az eltérő statisztikai módszerekkel kimutatott és jellemzett különbségek hatásmérete egyenként gyenge vagy közelíti a közepes érték alsó tartományát és bizonyos területeken konvergencia figyelhető meg a minták között, ezáltal további vizsgálatok is indokoltak. Tudományos szempontból ezen eredmények elfogadhatónak tekinthetők, mivel konzisztensen jelzik a családi és nem családi kis- és középvállalkozások között megjelenő különbségeket a pénzügyi tervezési gyakorlatokban, továbbá az alkalmazott empirikus elemzések szignifikáns eltéréseket tártak fel, amelyek összhangban állnak a szakirodalomban korábban feltárt, jellemzett tendenciákkal egyaránt. Az eredmények különösen értékeseknek tekinthetők abból a szempontból, hogy főképpen a kisvállalkozások körében mutatkozó eltérések megerősítik a magyarországi családi vállalkozások konzervatívabb, kevésbé formalizált pénzügyi tervezési attitűdjét, míg a középvállalkozások esetében a homogén kontrolling gyakorlat arra enged következtetni, hogy méretgazdaságossági és szervezeti komplexitáshoz kapcsolódó tényezők felülírhatják a családi vállalkozás jellegének elsődleges hatását a pénzügyi menedzsmentet érintő kérdésekben.

4.3. A H3 hipotézis eredményeinek összefoglalása

A H3 hipotézis vizsgálata a korábban bemutatott (H2 hipotézishez kapcsolódó) kutatási metodológiához hasonlóan történik. A H3 hipotézis szerint a magyarországi családi és nem családi kis- és középvállalkozások finanszírozási forrásai, eszközei és preferenciáinak jellege statisztikailag szignifikáns eltérést mutatnak a 2016 és 2023 közötti időszakban. A finanszírozási források számának vizsgálata az időszakokra és a mintára bontva, a kérdőíves kutatás választási lehetőségen alapuló válaszai alapján történt. A finanszírozási preferenciák minták közötti összehasonlítására a 4 fokú skálán adott válaszok elemzésével került sor.

A 25. táblázat a kérdőíves kutatásban részt vevő, szűrt válaszadó vállalkozások finanszírozási eszközeinek és forrásainak megjelenésére vonatkozó válaszmegoszlásait mutatja be mintánként és egyes időszakonként.

25. táblázat: A kérdőíves kutatásban válaszoló szűrt vállalkozások finanszírozási eszközeinek, forrásainak megjelenésére vonatkozó válaszmegoszlások minták szerint, 2016-2023

	Minta		Kontrollminta	
	2016-2019	2020-2023	2016-2019	2020-2023
Folyószámlahitel, rugalmasan lehívható hitelkeret	18,07%	20,48%	43,37%	36,14%
Forgóeszközhitel	16,87%	16,87%	28,92%	31,33%
Hosszú lejáratú hitel	9,64%	12,05%	26,51%	39,76%
Tulajdonosi kölcsön	18,07%	22,89%	24,10%	16,87%
Tulajdonos, tulajdonosi kör családjától kapott kölcsön	15,66%	25,30%	4,82%	3,61%
Tulajdonos, tulajdonosi kör ismerőseitől, barátaitól kapott kölcsön	2,41%	1,20%	2,41%	1,20%
Követelés faktorálás	4,82%	4,82%	9,64%	12,05%
Lízingügylet	20,48%	18,07%	38,55%	31,33%
Egyik sem	59,04%	53,01%	48,19%	43,37%

Forrás: Saját szerkesztés és Baracsi et al. munkája alapján (2025)

Az eredmények szerint megállapítható, hogy a kontrollminta a banki finanszírozási eszközök használatában végig domináns: a 2016 és 2019 közötti időszakban a folyószámlahitel aránya 43,37% (a mintához hasonlítva: +25,30 százalékpont), a forgóeszközhitel 28,92% (a mintához hasonlítva: +12,05 százalékpont), a lízing 38,55% (a mintához hasonlítva: +18,07 százalékpont). 2020 és 2023 között azonos arányeltérési irányok figyelhetők meg, a hosszú lejáratú hitelek különbségének legnagyobb növekedésével, a lízing mérséklődése mellett a válaszadók körében. A nem családi kis- és középvállalkozásoknál a folyószámlahitel, rugalmasan lehívható hitelkeretet biztosító finanszírozási megoldások felhasználásának körében 7,23 százalékpontos visszaesés jelentkezett.

A családi vállalkozásoknál a belső/tulajdonosi források súlya magasabb, a családi kölcsönök aránya 15,66%-ról 25,30%-ra növekszik (+9,64 százalékpont), továbbá mindkét időszakban lényegesen meghaladja a kontrollértéket (2016–2019: +10,84 százalékpont; 2020–2023: +21,69 százalékpont). Fontos kiemelni továbbá, hogy a családi körtől kapott kölcsönök az igénybe vett finanszírozási eszközök és források arányaihoz képest magas arányban fordulnak elő, míg a tulajdonos, tulajdonosi kör ismerőseitől, barátaitól kapott kölcsönök mindkét mintában alacsonyak és változatlanul marginálisak.

Azon válaszadók aránya, amelyek nem alkalmaztak egyetlen felsorolt finanszírozási eszközt, forrást mindkét csoportban magasnak tekinthető, amely arány enyhén mérséklődő. Ezen körülmény egyrészt az önfinanszírozás szerepének fontosságát jelzi a kis- és középvállalkozások körében, másrészt a csökkenő tendencia a külső források fokozatosabb igénybevételére utal.

A mintákban szereplő, szűrt válaszadó vállalkozások finanszírozási eszközeinek és forrásainak számában való eltérések vizsgálatához nemparaméteres próbák kerültek felhasználásra (38. számú mellékletben szereplő normalitás és a 39. számú mellékletben bemutatott szóráshomogenitás próbák alapján).

26. táblázat: A kérdőíves kutatásban válaszoló szűrt vállalkozások finanszírozási eszközei és forrásai számának összehasonlítása Mann-Whitney U-próba alkalmazásával, 2016-2023

Változó megnevezése	U-érték	p-érték	r típusú hatásméret mutató
Σ Fineszk_2016-2019	3954	0,048	0,090
Σ Fineszk_2020-2023	4038	0,026	0,090

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

A két szűrt minta között – az igénybe vett finanszírozási eszközök, források számát tekintve – mindkét, külön vizsgált időszakban kimutatható csoportkülönbség jelent meg (26. táblázat). A Mann-Whitney U-próba eredményei alapján ezen eltérések statisztikailag szignifikánsnak, mindazonáltal gyenge hatásméretű eltérésnek jelzik.

Az összesített szintű csoportkülönbségek feltárása mellett indokoltnak tekinthető az egyes finanszírozási elemek arányainak részletes vizsgálata, amelynek során az aránykülönbségek és összefüggések Khí-négyzet próbákkal és Cramér-féle V-hatásméret mutatókkal kerültek értékelésre (27. táblázat).

27. táblázat: A kérdőíves kutatásban válaszoló szűrt vállalkozások finanszírozási eszközei, forrásai között megjelenő arányeltérések és hatásméretetek vizsgálata, 2016-2023

Változó neve	Khí-négyzet érték	df	p-érték	Cramér-féle V-érték	p-érték
Folyószámlahitel 2016-2019	12,482	1	<0,001	0,274	<0,001
Forgóeszközhitel 2016-2019	3,413	1	0,065	-	-
Hosszú lejáratú hitel 2016-2019	7,975	1	0,005	0,219	0,005
Tulajdonosi kölcsön 2016-2019	0,905	1	0,341	-	-
Családi kölcsön 2016-2019	5,308	1	0,021	0,179	0,021
Ismerősi, baráti kölcsön 2016-2019	<0,001	1	1,000	-	-
Faktoring 2016-2019	1,437	1	0,231	-	-
Lízingügylet 2016-2019	6,515	1	0,011	0,198	0,011
Folyószámlahitel 2020-2023	5,016	1	0,025	0,174	0,025
Forgóeszközhitel 2020-2023	4,743	1	0,029	0,169	0,029
Hosszú lejáratú hitel 2020-2023	16,603	1	<0,001	0,316	<0,001
Tulajdonosi kölcsön 2020-2023	0,946	1	0,331	-	-
Családi kölcsön 2020-2023	17,00	1	<0,001	0,32	<0,001
Ismerősi, baráti kölcsön 2020-2023	1,006	1	0,316	-	-
Faktoring 2020-2023	4,089	1	0,043	0,157	0,043
Lízingügylet 2020-2023	3,919	1	0,048	0,154	0,048

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

A 2016 és 2019 közötti időszakban szignifikáns különbség mutatkozott a folyószámlahitel és rugalmasan lehívható hitelkeret, a hosszú lejáratú hitel, a családi kölcsön és a lízingügyletek esetében. A hatásméretetek többsége gyenge, a folyószámlahitel esetében pedig gyenge-közepes nagyságrendűek. A 2020 és 2023 közötti időszakban a szignifikáns eltérések köre szélesedett: a folyószámlahitel, a forgóeszközhitel, a hosszú lejáratú hitel, a családi, a faktoring és a lízing mind szignifikáns különbséget jeleznek. Ezek közül a hosszú lejáratú hitel és a családi kölcsön hatásmérete már közepes erősségű tartományba sorolható.

A családi kis- és középvállalkozások finanszírozási eszközeinek számát vizsgálva a két időszak összehasonlítására Wilcoxon-féle előjeles rangösszeg-próba került alkalmazásra. Az eredmények (28. táblázat) alapján megállapítható, hogy a finanszírozási eszközök és források összesített számának tekintetében statisztikailag szignifikáns különbség mutatkozik a két vizsgált időszak között, amelynek során a 2020–2023 közötti értékek magasabbak.

28. táblázat: A kérdőíves kutatásban válaszoló szűrt családi kis- és középvállalkozások finanszírozási eszközeinek száma között megjelenő eltérések vizsgálata, 2016-2023

Wilcoxon-féle előjeles rangösszeg-próba			W-érték	z-érték	p-érték
Σ Fineszk_minta_2016-2019	-	Σ Fineszk_minta_2020-2023	16	-2,260	0,020

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

A mintához tartozó, aggregált szintű eltéréseket részletező és egyes változókra bontott vizsgálatok eredményeit a McNemar-próbák mutatják (29. táblázat).

29. táblázat: A kérdőíves kutatásban válaszoló szűrt családi kis- és középvállalkozások finanszírozási eszközeinek száma között megjelenő eltérések vizsgálata, 2016-2023

Változó megnevezése	McNemar-próba p-érték minta
Folyószámlahitel 2016-2019	0,289
Forgóeszközhitel 2016-2019	0,500
Hosszú lejáratú hitel 2016-2019	<0,001
Tulajdonosi kölcsön 2016-2019	0,754
Családi kölcsön 2016-2019	0,021
Ismerősi, baráti kölcsön 2016-2019	0,250
Faktoring 2016-2019	1,000
Lízingügylet 2016-2019	0,008

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

A próbák eredményei szerint a finanszírozási eszközök, források többségénél nem tapasztalható statisztikailag jelentős eltérés. A családi körtől kapott kölcsön és a lízingügylet ($p = 0,008$) esetében egyértelmű statisztikai bizonyíték mutatkozik arra, hogy az egyes vizsgált, részletezett időszakban a családi vállalkozások válaszai eltérnek egymástól. A családi kölcsönök növekvő jelentősége a belső, családi forrásokra támaszkodás erősödését jelzi, azonban a lízingügyletek szignifikáns eltérése arra utal, hogy ezen konstrukció alkalmazása változó mértékben épült be a vállalkozások pénzügyi gyakorlatába. A hosszú lejáratú hitelek esetében megjelenő különbség különösen jelentős, amelynek háttérében egyrészt a COVID-19 járvány gazdasági hatásainak a hitelezési hajlandóságra gyakorolt befolyása, másrészt a 2020 és 2023 közötti időszakban jellemző kedvező hitelezési feltételek és állami támogatási környezet (különösen a garancia- és kamattámogatási programok elérhetősége) állhat. A fennmaradó változók értékei esetében nem mutatható ki statisztikailag szignifikáns eltérés a két időszak között, ezáltal ezeknél az eszközöknél, forrásoknál a családi vállalkozások finanszírozási preferenciái kevésbé ingadozhatnak eltérő gazdasági környezetben, ciklusokban.

A H3 hipotézis vizsgálatában a szűrt vállalkozások finanszírozási forrásokra vonatkozó preferenciáit a következő kérdések alapján kerültek elemzésre (1 – Egyáltalán nem értek egyet, 4 – Teljes mértékben egyetértek):

- A vállalkozás elsősorban saját forrásból (nyereség visszaforgatásával) finanszírozza működését a külső forrásokkal szemben. (Finanszírozási források_item_1)
- Külső forrás bevonása túl nagy kockázatot jelent a vállalkozás számára. (Finanszírozási források_item_2)

- A tulajdonosi háttér pénzügyi stabilitása befolyásolja a vállalkozás pénzügyi mozgásterét. (Finanszírozási források_item_3)

A Mann-Whitney U-próba eredményei szignifikáns különbségeket jeleztek mindhárom változó esetében, amely alapján megállapítható, hogy a vizsgált csoportok finanszírozási preferenciái jelentősen eltérnek egymástól (30. táblázat és 41. számú melléklet)

30. táblázat: A kérdőíves kutatásban válaszoló szűrt vállalkozások finanszírozási forrásait érintő, illetve kérdőívteteleihez tartozó értékek összehasonlítása Mann-Whitney U-próba alkalmazásával, 2016-2023

Változó elnevezése	Mann-Whitney U próba		Levene-próba			
	U-érték	p-érték	F-érték	df ₁	df ₂	p-érték
Finanszírozási források_item_1	2298	< 0,001	17,199	1	164	< 0,001
Finanszírozási források_item_2	1456	< 0,001	0,211	1	164	0,647
Finanszírozási források_item_3	2134	< 0,001	16,444	1	164	< 0,001

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

A finanszírozási források_item_1 változó tekintetében a minta vállalkozások átlagértéke (átlag = 3,325; a számtani átlag bootstrap módszerrel számolt 95%-os konfidenciaintervalluma = 3,169-3,470) magasabbnak bizonyult a kontrollminta átlagánál (átlag = 2,952, a számtani átlag bootstrap módszerrel számolt 95%-os konfidenciaintervalluma = 2,831-3,072). Az eredmények arra engednek következtetni, hogy a családi kis- és középvállalkozások körében a belső források – különösen a nyereség visszaforgatásának – preferálása hangsúlyosabban érvényesül, mint a külső források bevonása. Ez az összefüggés összhangban áll a finanszírozási forrásokra vonatkozó, a H3 hipotézishez kapcsolódó korábbi leíró statisztikai eredményekkel. A Levene-próba szignifikáns varianciakülönbséget jelzett, tehát a családi vállalkozásokon belül is számottevő heterogenitás figyelhető meg a jellemzett preferencia intenzitásában. A finanszírozási források_item_2 változó esetében a minta vállalkozások átlagértéke (átlag = 3,060, a számtani átlag bootstrap módszerrel számolt 95%-os konfidenciaintervalluma = 2,904-3,217) szintén meghaladta a kontrollminta értékeit (átlag = 2,265, a számtani átlag bootstrap módszerrel számolt 95%-os konfidenciaintervalluma = 2,133-2,410). Ez az eredmény arra utal, hogy a családi vállalkozások kockázatkerülése erőteljesebb az idegen források kockázati kitétségén keresztül. A finanszírozási források_item_3 változó vizsgálata ugyancsak a minta vállalkozások magasabb értékeit mutatta (átlag = 3,361 a számtani átlag bootstrap módszerrel számolt 95%-os konfidenciaintervalluma = 3,181-3,530) a kontrollmintával összevetve (átlag = 2,892, a számtani átlag bootstrap módszerrel számolt 95%-os konfidenciaintervalluma = 2,759-3,024). Megállapítható, hogy a családi vállalkozások finanszírozási döntéseiben ezáltal

nagyobb hangsúlyt kap a tulajdonosi háttér pénzügyi stabilitása a kérdőívtétel eredményei alapján. A jelenség a családi tulajdonosi elkötelezettségből, valamint a személyes vagyon és a vállalkozás közötti szorosabb integráltságból fakadhat, amely egyúttal fokozott kitettséget is eredményezhet.

Összefoglalva, a megfigyelések szerint a nem családi kis- és középvállalkozások finanszírozását jellemzően banki jellegű eszközök határozzák meg, ezzel szemben pedig a családi vállalkozások inkább belső, tulajdonosi forrásokra – különösen családi kölcsönökre – támaszkodnak, amelyek aránya a 2020 és 2023 közötti bizonytalanabb gazdasági környezetben növekedett. A családi kis- és középvállalkozások körében megfigyelhető a magasabb fokú kockázatkerülés, emellett nagyobb súlyt kap a tulajdonosi háttér pénzügyi stabilitása, amely érdemben befolyásolja a finanszírozási döntéseket. Időbeli összehasonlításban a külső források használata összességében bővült a két időszak között – kiemelten a hosszú lejáratú hiteleket –, ami részben a kedvező hitelezési környezettel és az állami támogatásokkal állhat összefüggésben. A két csoport finanszírozási stratégiái tartósan eltérőnek bizonyultak; a különbségek a vizsgált időszak második felében további erősödést mutattak.

A kutatás gyakorlati jelentőségei az alábbiak szerint csoportosíthatók:

- I. a nem családi kis- és középvállalkozások banki termékekre épülő, intenzívebb külső finanszírozási mintázata a hitelkapcsolataik fejlettségére, magasabb kockázatvállalási attitűdre utalnak a családi vállalkozásokkal szemben;
- II. a családi kis- és középvállalkozások körében a belső forrásokra – itt különösen a nyereség visszaforgatására és a családi kölcsönökre vonatkozóan – támaszkodó, kockázatkerülő finanszírozási magatartás a tulajdonosi elkötelezettségből és a vállalkozás–család vagyonának, közös kitettségének (a megalkotott besorolási kritériumok alapján) szoros összefonódásából fakadhat;
- III. a 2020 és 2023 közötti növekvő finanszírozási igénybevételi mintázat, benne a hosszú lejáratú hitelek közepes erősségű eltéréssel, összhangban áll a COVID-19 utáni kedvezőbb hitelezési feltételekkel és az állami programok élénkítő hatásával.

Mindezek alapján a **H3 hipotézis** elfogadásra került. A családi és nem családi kis- és középvállalkozások finanszírozási szerkezete és preferenciarendszere érdemi eltérést mutat, továbbá ezen különbségek időben tartósak, ezek a 2020 és 2023 közötti időszakban több dimenzióban erősödtek. A döntéshozók és pénzügyi közvetítők számára ez differenciált termék- és programtervezést indokolhat. A nem családi kis- és középvállalkozásoknál a beruházási és forgóeszköz-hitelek, lízingkonstrukciók finomhangolása, a családi vállalkozásoknál pedig a

belső forrásokra építő stratégiákat kiegészítő kockázatmegosztó megoldások, valamint célzott pénzügyi és befektetési tanácsadás növelheti a külső források általános elfogadottságát.

4.4. A H4 hipotézis eredményeinek összefoglalása

A H4 hipotézis vizsgálatához – amely szerint a magyarországi családi és nem családi kis- és középvállalkozások pénzügyi befektetési eszközeinek száma és jellege statisztikailag szignifikánsan eltér a 2016 és 2023 közötti időszakban – a szűrt válaszadók kérdőíves adatai kerülnek elemzésre. Továbbá jellegükben kiegészítő tesztek kerülnek alkalmazásra a mintákon belüli, időszak szerinti eltérések feltárására és jellemzésére, különös tekintettel az egyes vállalkozások által igénybe vett befektetési eszközök összevont (aggregált szintű), valamint bontott számára vonatkozóan.

A 31. táblázat a válaszadók pénzügyi befektetési eszközeinek előfordulási gyakoriságára vonatkozó válaszmegoszlásokat szerepelteti.

31. táblázat: A kérdőíves kutatásban válaszoló szűrt vállalkozások pénzügyi befektetési eszközeinek megjelenésére vonatkozó válaszmegoszlások minták szerint, 2016-2023

	Minta		Kontrollminta	
	2016-2019	2020-2023	2016-2019	2020-2023
Részvények	7,23%	7,23%	14,46%	18,07%
Vállalati, banki kötvények	3,61%	7,23%	10,84%	16,87%
Lekötött bankbetétek	26,51%	28,92%	38,55%	40,96%
Állampapírok	14,46%	25,30%	33,73%	43,37%
Befektetési jegyek	9,64%	12,05%	13,25%	25,30%
Derivatívák	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Forex- / egyéb jellegű devizaügyletek	0,00%	0,00%	0,00%	2,41%
Ingatlanbefektetési alapok	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
ETF-ek	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Certifikátok és egyéb tőzsdei termékek	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Egyik sem	63,86%	55,42%	42,17%	37,35%

Forrás: Saját szerkesztés és Baracsi et al. munkája alapján (2025)

A minta esetében a befektetési eszközöket nem alkalmazó válaszadók aránya számottevően magas, ugyanakkor a vizsgált időszakok között mérséklődés figyelhető meg (–8,44 százalékpont). A nem családi kis- és középvállalkozások körében ezen csökkenés alacsonyabb mértékben jelentkezett (–4,82 százalékpont). Mindazonáltal a kontrollminta mindkét időszakban következetesen magasabb befektetési eszközhasználati arányt mutat, amely egyrészt a kockázatvállalási hajlandóság (kockázatosabb eszközkategóriák), illetve a pénzügyi menedzsment professzionalizáltsága tekintetében fennálló tartós különbségre utalhat. Eszköztípusonként szemlélve az alacsonyabb kockázatú instrumentumok dominanciája

figyelhető meg. A lekötött betétek a mintában 26,51%-ról 28,92%-os, a kontrollmintában pedig 38,55%-ról 40,96%-os arányt értek el a vizsgált időszakokban. A nem családi vállalkozások esetében 2020 és 2023 között az állampapírok még ezen arányt is meghaladják (43,37%), és a leggyakoribb kategóriává válnak. A mintában az állampapírok szintén számottevő bővülése figyelhető meg (+10,84 százalékpont), megközelítve a lekötött betétek arányát. Az elmozdulás arra utal, hogy a vállalkozások – különösen a kontrollmintában – az időszak második felében növekvő érdeklődés mellett támaszkodtak az állami instrumentumokra, amelyeket jellemzően kedvező hozam/kockázat profil és viszonylagos likviditás jellemezett kiemelten 2020 és 2023 között. A befektetési jegyek előfordulása mindkét csoportban növekedést mutatott, a mintában 2,41 százalékponttal, a kontrollmintában 12,05 százalékponttal. Az utóbbi magas változás a portfóliókezelési megoldások felé történő markáns nyitást jelzi a kontrollmintában. A tőkepiaci kitettséget jelentő részvények, illetve (vállalati, banki) kötvények aránya szintén magasabb a kontrollmintában, és időben emelkedő trendet mutat (részvény: +3,61; kötvény: +6,03) a minta részvényarány változatlansága mellett (7,23%). A minta esetében a kötvényeknél mérsékelt bővülés látható (+3,62 százalékpont). Ezen bemutatott különbségek a két csoport eltérő kockázati preferenciáit és tőkepiaci kapcsolódásait tükrözik. A fejlettebb vagy komplexebb piacokon alapuló termékek – derivatívák, ETF-ek, certifikátok, ingatlanalapok – hiányoznak mindkét csoportból. Devizaügyletek (Forex- / egyéb jellegű devizaügyletek) csak a kontrollmintában jelennek meg marginálisan a második időszakban (2,41%).

A vállalkozások szerint összevont befektetési eszközszámok minták közötti összehasonlítása az előzetes vizsgálatok (38. és 39. számú mellékletek) alapján nemparaméteres próbákkal valósult meg, amelyek eredményei a 32. táblázatban kerülnek bemutatásra.

32. táblázat: A kérdőíves kutatásban válaszoló szűrt vállalkozások pénzügyi befektetési eszközei számának összehasonlítása Mann-Whitney U-próba alkalmazásával, 2016-2023

Változó megnevezése	U-érték	p-érték	r típusú hatásméret mutató
Σ Befeszk_2016-2019	3904	0,042	0,148
Σ Befeszk_2020-2023	4012	0,021	0,172

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

A 2016 és 2019 közötti időszakra vonatkozó összehasonlítás (Σ Befeszk_2016–2019) statisztikailag szignifikáns eltérést mutat a két minta között, amelyhez alacsony hatásméret társul. Az eredmények arra engednek következtetni, hogy ebben az időszakban a befektetési eszközök számának eloszlása a két csoportban kimutatható módon különbözött, azonban az eltérés mértéke gyakorlati szempontból mérsékeltnek tekinthető. A 2020 és 2023 közötti

időszak elemzése (Σ Befeszk_2020–2023) szintén szignifikáns különbséget tárt fel a minták között. A hatásméret ebben az esetben kisebb szinten magasabb, ugyanakkor továbbra is a gyenge hatásnagyság kategóriájába sorolható. A két periódus összevetése alapján megállapítható, hogy a minták közötti eltérés erősödött, ami arra utalhat, hogy a vizsgált időszak második felében a vállalkozások befektetési eszközeinek diverzifikációja fokozottabban a kontrollminta irányába tolódott el.

Az aggregált szintű vizsgálatok során kapott szignifikáns eredmények részletesebb adatfeltárása érdekében indokoltnak bizonyult az egyes befektetési eszközök közötti arányeltérések és összefüggések elemzése Khí-négyzet próbák, valamint a hozzájuk kapcsolódó Cramér-féle V-értékek alkalmazásával (33. táblázat).

33. táblázat: A kérdőíves kutatásban válaszoló szűrt vállalkozások pénzügyi befektetési eszközei között megjelenő arányeltérések és hatásméretetek vizsgálata, 2016-2023

Változó neve	Khí-négyzet érték	df	p-érték	Cramér-féle V-érték	p-érték
Részvény 2016-2019	4,243	1	0,034	0,116	0,034
Kötvény 2016-2019	3,834	1	0,042	0,140	0,042
Bankbetét 2016-2019	2,745	1	0,098	-	-
Állampapír 2016-2019	8,432	1	0,004	0,225	0,004
Befektetési jegy 2016-2019	0,535	1	0,465	-	-
Részvény 2020-2023	4,416	1	0,036	0,163	0,036
Kötvény 2020-2023	3,638	1	0,050	0,148	0,050
Bankbetét 2020-2023	2,650	1	0,104	-	-
Állampapír 2020-2023	6,012	1	0,014	0,190	0,014
Befektetési jegy 2020-2023	4,800	1	0,028	0,170	0,028
Forex 2020-2023	2,024	1	0,155	-	-

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

A 2016 és 2019 közötti időszakban a részvények, valamint a vállalati, banki kötvények tekintetében gyenge hatásméretű, statisztikailag szignifikáns eltérések figyelhetők meg a minták között. Ennél enyhén erőteljesebb különbség az állampapíroknál mutatkozott, amely úgyszintén gyenge hatásmérettel jellemezhető. A bankbetétek, illetve befektetési jegyek esetében nem bizonyult szignifikánsnak az eltérés. Mindezek alapján megállapítható, hogy az első időszakban a különbségek elsősorban a tőkepiaci és állami értékpapírokhoz kapcsolódtak, míg a konzervatív, banki jellegű eszközökben nem jelentkezett számottevő eltérés. A 2020 és 2023 közötti időszakban az eltérések szélesedése figyelhető meg. A részvények, a vállalati, banki kötvények esetében ismételt gyenge, kimutatható különbségek voltak, hasonlóan a korábbiak során bemutatott eredményekhez. Az állampapírok esetében továbbra is szignifikáns eltérés volt tapasztalható, amely a két csoport eltérő befektetési preferenciáit tükrözi. Újonnan

szignifikáns eltérés jelentkezett a befektetési jegyeknél is, amely a kontrollmintában tapasztalt magasabb fokú igénybe vételre utal.

A 34. táblázat a két időszak közötti, mintán belüli elmozdulásokat vizsgálja a befektetési eszközök vállalkozások szerinti összesített száma szerinti, párosított csoportosításban.

34. táblázat: A kérdőíves kutatásban válaszoló szűrt vállalkozások pénzügyi befektetési eszközeinek száma között megjelenő eltérések vizsgálata mintánként, 2016-2023

Wilcoxon-féle előjeles rangösszeg-próba			W-érték	z-érték	p-érték
Σ Befeszk_minta_2016-2019	-	Σ Befeszk_minta_2020-2023	0	3,516	<0,001
Σ Befeszk_kontrollminta_2016-2019	-	Σ Befeszk_kontrollminta_2020-2023	0	4,107	<0,001

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

A Wilcoxon-féle előjeles rangösszeg-próba a vállalkozások szerint aggregált eszközszámra mind a mintában, mind a kontrollmintában szignifikáns különbséget mutatott ki. A $W = 0$ statisztika arra utal, hogy a nem zérus különbségek túlnyomórészt azonos előjelűek, amelyek a 2020 és 2023 közötti időszak felé mutató, irányított növekedéssel konzisztens.

Az egyes mintákon belüli időszaki eltérések szerkezeti elemeinek változását a 35. táblázat McNemar-próbái árnyalják.

35. táblázat: A kérdőíves kutatásban válaszoló szűrt vállalkozások pénzügyi befektetési eszközeinek száma között megjelenő mintán belüli eltéréseinek vizsgálata, 2016-2023

Változó megnevezése	McNemar-próba p-érték minta	McNemar-próba p-érték kontrollminta
Részvény	1,000	0,250
Kötvény	0,250	0,050
Bankbetét	0,500	0,500
Állampapír	0,004	0,008
Befektetési jegy	0,500	0,002
Forex	-	0,500

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

Az állampapírok esetében mind a mintában, mind a kontrollmintában szignifikáns mintán belüli elmozdulás figyelhető meg, amely a párosított megfigyelések szintjén is megerősíti az állampapírok súlyának növekedését. A befektetési jegyek és a vállalati, banki kötvények számában szignifikáns változás kizárólag a kontrollmintában volt megfigyelhető.

Összegzésként a **H4 hipotézis** elfogadásra kerül. A magyarországi családi és nem családi kis- és középvállalkozások befektetési eszközhasználata – mind az alkalmazott eszközök

számát, jellegét tekintve – a 2016 és 2023 közötti időszakban érdemben különbözött az empirikus eredmények alapján. Az összehasonlító és párosított nemparaméteres eljárások eredményeiből arra lehet következtetni, hogy a nem családi vállalkozások körében erősebb a pénzügyi diverzifikáció és a tőkepiaci, illetve kollektív befektetési megoldások felé való nyitás, ezzel szemben a családi vállalkozások megőrzik konzervatívabb, likvidebb és alacsonyabb kockázatú eszközök iránti preferenciájukat.

4.5. A H5 hipotézis eredményeinek összefoglalása

A H5 hipotézis alapján a magyarországi családi és nem családi kis- és középvállalkozások likviditáskezelési jellege statisztikailag szignifikánsan eltér a 2016 és 2023 közötti időszakban. Ennek vizsgálatához az egyes minták likviditáskezelésre vonatkozó, 4 fokú kérdőívteteleiből képzett változók kerültek felhasználásra, míg a kiegészítő tesztek elvégzéséhez a teljes minták (minta = 531 vállalkozás; kontrollminta = 531 vállalkozás) likviditási és pénzhányad mutatói kerültek bevonásra (42. és 43. számú mellékletek).

A likviditáskezelést érintő 4 fokú skálás kérdőívtetelek, emellett a kapcsolódó változóik az alábbiak a H5 hipotézis vizsgálatához (1 – Egyáltalán nem értek egyet, 4 – Teljes mértékben egyetértek):

- A likviditás biztosítására törekszik a vállalkozás inkább, mint csupán a maximális nyereség elérésére. (Likviditáskezelés_item_1)
- A vállalkozás rendszeresen tart pénzügyi tartalékot előre nem látható kiadások fedezésére. (Likviditáskezelés_item_2)
- A vállalkozás készpénz formájában is fenntart tartalékot váratlan helyzetek kezelésére. (Likviditáskezelés_item_3)

A likviditásbiztosítást jellemző likviditáskezelés_item_1 változó esetében a számtani átlag (minta = 2,783, a számtani átlag bootstrap módszerrel számolt 95%-os konfidenciaintervalluma = 2,639-2,904; kontrollminta = 2,361, a számtani átlag bootstrap módszerrel számolt 95%-os konfidenciaintervalluma = 2,205-2,530), valamint medián (minta = 3; kontrollminta = 2) értéke magasabb volt a családi kis- és középvállalkozások esetében (41. számú melléklet) amely különbség a 36. táblázat alapján statisztikailag szignifikáns, közepesen erős hatásméret mellett ($r = 0,364$). Ebből arra lehet következtetni, hogy a minta vállalkozásai körében a likviditás-orientált attitűd erőteljesebben érvényesül a kontrollmintás összehasonlításában. A pénzügyi tartalékokat vizsgáló likviditáskezelés_item_2 változó csoportok közötti értékei (minta = 3,337, a számtani átlag bootstrap módszerrel számolt 95%-os konfidenciaintervalluma = 3,157-3,229;

kontrollminta = 3,398, a számtani átlag bootstrap módszerrel számolt 95%-os konfidenciaintervalluma = 3,229-3,542) között nem azonosítható jelentős, statisztikai szempontból szignifikáns különbség, amelyet az alkalmazott Mann-Whitney U-próba eredményei is alátámasztanak. A készpénzalapú tartalékképzést jellemző likviditáskezelés_item_3 változó egyes vizsgált csoportjainak medián értékei megegyeznek (medián = 3), az átlag azonban a mintában 3,012 (a számtani átlag bootstrap módszerrel számolt 95%-os konfidenciaintervalluma = 2,843-3,169), a kontrollmintában 2,892 (a számtani átlag bootstrap módszerrel számolt 95%-os konfidenciaintervalluma = 2,735-3,048) volt. Az egyes minták készpénz tartalékéinál megjelenő különbségek vizsgálatánál a Mann-Whitney U-próba szignifikáns különbséget jelzett, gyenge hatásméret mellett.

36. táblázat: A kérdőíves kutatásban válaszoló szűrt vállalkozások likviditási kérdőív-tételeihez tartozó értékek összehasonlítása Mann-Whitney U-próba alkalmazásával, 2016-2023

Változó elnevezése	Mann-Whitney U próba		Levene-próba			
	U-érték	p-érték	F-érték	df ₁	df ₂	p-érték
Likviditáskezelés_item_1	2191	< 0,001	4,685	1	164	0,032
Likviditáskezelés_item_2	3593	0,596	0,060	1	164	0,807
Likviditáskezelés_item_3	3191	0,048	2,945	1	164	0,065

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

A likviditáskezelés minták közötti eltérésének további, eltérő szempontból megközelített vizsgálatához az elérhető éves, egyszerűsített éves beszámolókból képzett, összesített likviditási mutatók időbeli alakulása került elemzésre (42. és 45. számú mellékletek). A leíró statisztikák alapján a 2016 és 2022 között a családi kis- és középvállalkozások medián értékű és átlagos likviditási szintje rendre meghaladta a nem családi kis- és középvállalkozások értékeit az alkalmazott Mann-Whitney U-próbák (Shapiro-Wilk és Levene-próbák eredményei alapján került használatra) szignifikáns eredményei alapján. 2023-ban ugyanakkor a két csoport konvergenciája figyelhető meg, amely különbség nem szignifikáns. A pénzhányad mutató időbeli mintázata (43. és 45. számú mellékletek) szintén a családi vállalkozások likviditásra irányuló preferenciáját támasztja alá. A minta átlagai és az átlagok bootstrap módszerrel számolt 95%-os konfidenciaintervallum felső határai minden évben meghaladják a kontrollminta kapcsolódó értékeit. A különbségek statisztikai szignifikanciája ugyanakkor ciklikus mintázatot mutatott. 2016 és 2018 között, továbbá 2021 és 2023 között szignifikáns ($p \leq 0,035$), míg 2019-2020-ban nem igazolható eltérés ($p = 0,237$, illetve $p = 0,523$). Ez a két év – egybeesve a gazdasági sokkok felerősödésével – a készpénzarányok közeledésére utal, amely értelmezhető

abból a szemszögből, hogy átmenetileg mindkét mintacsoport hasonló rövid távú likviditásmenedzsment-korlátokkal és készpénzfelhasználási kényszerekkel szembesült.

A likviditáskezelési kérdőívtételek és a vizsgált likviditást jellemző mutatók együttes értelmezése koherens képet ad. A likviditás-orientált attitűdöt mérő likviditáskezelés_item_1 változó erősebb családi jelenléte és a készpénzalapú tartalékolásra utaló likviditáskezelés_item_3 változó tételeknél azonosított különbségek megjelennek az összesített likviditási és pénzhányad mutatókban is: a családi kis- és középvállalkozások jellemzően magasabb folyó likviditási szintet és (a legtöbb évben) magasabb azonnali likvid eszközfedezetet tartanak fenn. Ezzel szemben az általános pénzügyi tartalékok tágabb, intézményesült megfogalmazását megragadó likviditáskezelés_item_2 változó nem mutat szignifikáns eltérést a csoportok között.

Összességében az eredmények alapján kijelenthető, hogy a családi kis- és középvállalkozások a vizsgált időszakban szignifikánsan kedvezőbb likviditási helyzetet mutattak a nem családi vállalkozásokhoz képest, amely összhangban áll a kérdőíves vizsgálat során feltárt, likviditás-orientált attitűdök erőteljesebben megjelenő jelenlétével. Ugyanakkor a likviditás általánosabb, átfogóbb dimenziójában nem tapasztalhatóak jelentős eltérések, azonban a különbségek inkább a rövid távú, közvetlen és pénzügyileg a könnyű módon elérhető eszközöket (készpénz) érintő likviditásbiztosítási gyakorlatban érhetők tetten. A 2023-as konvergencia értelmezhető a makrogazdasági környezet változásaiból, illetve a nem családi vállalkozások alkalmazkodási stratégiáinak erősödéséből fakadó hatásként, A **H5 hipotézis** ennek megfelelően részben igazolhatónak tekinthető. A jelenlegi eredmények hozzájárulnak a magyarországi családi és nem családi kis- és középvállalkozások pénzügyi magatartásának differenciáltabb jellegű megértéséhez, és emellett rávilágítanak arra, hogy a családi tulajdonosi, befolyásolási háttér és identitási tényezők is érdemi szerepet játszhatnak a likviditást érintő pénzügyi menedzsment attitűdök, folyamatok megértésében.

4.6. A H6 hipotézis eredményeinek összefoglalása

A beruházásokat meghatározó szemléletmód és az ebből származó beruházási dinamika a kis- és középvállalkozások növekedési pályájának, kockázatvállalási hajlandóságának és finanszírozási szerkezetének is fontos befolyásoló tényezője. A H6 hipotézis alapján a magyarországi családi és nem családi kis- és középvállalkozások beruházási attitűdje 2016 és 2023 között statisztikailag szignifikánsan eltérést mutat. Ennek vizsgálatához a szűrt kérdőíves

válaszadók az alábbi beruházási faktorokat érintő 4 fokú skálás (1 – Egyáltalán nem értek egyet, 4 – Teljes mértékben egyetértek) válaszaik kerültek összehasonlításra kérdőívtelemenként:

- A vállalkozás beruházásainak finanszírozásában részben vagy egészben külső forrásokat is igénybe vesz. (Beruházások_item_1)
- A vállalkozás beruházási döntéseinél elsődleges szempont a piaci növekedés előmozdítása, még akkor is, ha ez pénzügyi szempontból kisebb stabilitást és fenntarthatóságot eredményez. (Beruházások_item_2)
- A vállalkozás hajlandó beruházásokhoz kapcsolódó pénzügyi kockázatot vállalni a hosszú távú növekedés érdekében. (Beruházások_item_3)

A 37. táblázatban kerülnek bemutatásra az egyes kérdőívtelemek válaszainak (41. számú melléklet) összehasonlításából származó eredmények.

37. táblázat: A kérdőíves kutatásban válaszoló szűrt vállalkozások beruházási kérdőívteleihez tartozó értékek összehasonlítása Mann-Whitney U-próba alkalmazásával, 2016-2023

Változó elnevezése	Mann-Whitney U próba		Levene-próba			
	U-érték	p-érték	F-érték	df ₁	df ₂	p-érték
Beruházások_item_1	5325	< 0,001	8,724	1	164	0,004
Beruházások_item_2	3750	0,238	0,398	1	164	0,529
Beruházások_item_3	3795	0,144	0,104	1	164	0,748

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

A külső források igénybevételét vizsgáló *beruházások_item_1* változó esetében szignifikáns eltérés volt kimutatható közepes hatásméret mellett ($r = 0,546$), a kontrollmintában magasabb medián (3,00) és átlag (2,964; a számtani átlag bootstrap módszerrel számolt 95%-os konfidenciaintervalluma = 2,819-3,096) volt megfigyelhető, mint a családi vállalkozásoknál (medián = 2,00; átlag = 2,265; a számtani átlag bootstrap módszerrel számolt 95%-os konfidenciaintervalluma = 2,120-2,410). A Levene-próba szóráskülönbséget tárt fel ($F = 8,724$; $p = 0,004$), amely a két vizsgált, szűrt minta helyzetbeli különbségén felül a szórás- és eloszlásbeli eltéréseire (a Shapiro-Wilk-próbán felül) is utal. Ezzel szemben a növekedés elsődlegességének kérdését kisebb pénzügyi szempontból megjelenő biztonság és fenntarthatóság vizsgáló (*beruházások_item_2*) kérdőívtelem válaszaiból képzett változónál nem volt kimutatható, statisztikailag szignifikáns különbség. Ezen válaszok értékelése során a mediánok megegyeztek (medián = 3), továbbá az átlagok közeli egymáshoz értékeket vettek fel (minta = 2,880, a számtani átlag bootstrap módszerrel számolt 95%-os konfidenciaintervalluma = 2,735-3,000; kontrollminta = 2,988, a számtani átlag bootstrap módszerrel számolt 95%-os

konfidenciaintervalluma = 2,843-3,133). Hasonló mintázat volt azonosítható a hosszú távú növekedés érdekében vállalt pénzügyi kockázatot vizsgáló (beruházások_item_3) változónál: azonos mediánok (medián = 3), valamint azonos értéket közelítő átlagok (minta = 2,964, a számtani átlag bootstrap módszerrel számolt 95%-os konfidenciaintervalluma = 2,819-3,096; kontrollminta = 3,096, a számtani átlag bootstrap módszerrel számolt 95%-os konfidenciaintervalluma = 2,976-3,205) és homogén szóródás jellemezték a vizsgált, szűrt csoportokat.

Összességében olyan kérdőív-tétel-specifikus különbség rajzolódott ki, amely a beruházások finanszírozási forrásainak használatára koncentrálódik. A nem családi kis- és középvállalkozások körében a külső források bevonásához tartozó válaszok értékei szignifikánsan eltértek, magasabbak voltak a vizsgált időszak során. A *44. számú melléklet* minták (teljes kiinduló mintás megfigyelések) és évek szerint vizsgált leíró statisztikai értékei alapján a minta kis- és középvállalkozásai kisebb eladósodottsággal rendelkeznek a kontrollminta vállalkozásokkal szemben, amely eredmények arra utalhatnak, hogy a családi vállalkozások pénzügyi stratégiája konzervatívabb, kockázatkerülőbb, és a hosszú távú stabilitás megőrzésére irányulhat külső forrás bevonása helyett, amely összhangot mutat a beruházások_item_1 változó bemutatott eredményeivel. Az eladósodottsági mutató Mann-Whitney U-próba szignifikáns különbségei több évben is ezt támasztják alá, azonban a 2020-as és 2022-es évek kivételt jelentenek, amely a külső környezeti tényezők, különösen a válsághelyzetek (első Covid pandémiás bezárások, orosz–ukrán háború kezdete) hatásával is magyarázható (*45. számú melléklet*). A beruházási növekedés elsődlegessége a pénzügyi stabilitással és fenntarthatósággal szemben, valamint a beruházási kockázatvállalási attitűdök tekintetében nem mutatkozott statisztikailag szignifikáns eltérés. Ennek megfelelően a **H6 hipotézis** elutasításra került, mivel a vizsgált minták beruházási attitűdjei a 2016 és 2023 közötti időszakban a vizsgálati módszerek eredményei alapján nem jeleztek következetesen jelentős különbségeket. Ugyanakkor fontos figyelembe venni, hogy a beruházási attitűd jelen vizsgálatban három kérdőív-tétel alapján került vizsgálatra, amely metodológiai korlát visszafogottabb általánosíthatóságot eredményezhet, emellett mérsékelt érvényességi torzítást is tartalmazhat.

4.7. A kiegészítő tesztek eredményeinek összefoglalása

4.7.1. A kiegészítő tesztek részeredményeinek összefoglalása I.

A mintákon belüli pénzügyi mutatók időszaki összehasonlítása lehetőséget nyújt annak feltárására, hogy a vizsgált vállalkozások gazdasági teljesítménye a vizsgált időszak első (2016–2019) és második (2020–2023) felében mutatott-e strukturális vagy trendbeli elmozdulást az időszaki számtani átlagok és medián értékek alapján. A jelenlegi kiegészítő vizsgálatok elvégzéséhez a Wilcoxon-féle előjeles rangösszeg-próba tekinthető megalapozottnak, mivel a változók esetében nem teljesül a normalitás feltétele, mindemellett ezen nemparaméteres eljárás alkalmas a megfigyeléspárok közötti különbség vizsgálatára, illetve az időszakok szerinti eloszlások összehasonlítására azonos mintán belül.

A 2016 és 2019, továbbá 2020 és 2023 közötti időszakok összevetése alapján (38. táblázat) a családi kis- és középvállalkozások körében egyik vizsgált pénzügyi teljesítményt jellemző mutató sem mutatott statisztikailag szignifikáns eltérést. Ezen megfigyelés szerint a vállalkozások jövedelmezőségi profilja belső időbeli összehasonlításban stabilnak tekinthető, és a vizsgált időszakban nem azonosítható jelentős eltérés. Ez a stabilitás összhangban áll a hazai és nemzetközi szakirodalomban gyakran megjelenő hosszú távú orientációval, emellett az óvatosabb pénzügyi stratégiával, amelyek csökkenthetik a külső sokkokból eredő teljesítményingadozást. Ugyanakkor a jelenség mögött több, a gazdasági értelemben vett reziliencia szempontjából releváns tényező is állhat. A családi vállalkozások gyakran alacsonyabb tőkeáttétellel és nagyobb likviditási tartalékokkal működnek, amely növelheti a pénzügyi ellenállóképességüket, emellett a családi irányításból származó gyors döntéshozatal, a vállalkozás fennmaradását előtérbe helyező tulajdonosi szemlélet és a reputációvédelmi motivációk szintén hozzájárulhatnak a teljesítmény stabilitásához.

38. táblázat: A vizsgált családi kis- és középvállalkozások összesített pénzügyi mutatóinak időszaki átlag- és mediánértékeinek összehasonlítása Wilcoxon-féle előjeles rangösszeg-próbával (2016–2023)

Wilcoxon-féle előjeles rangösszeg-próba		W-érték	z-érték	p-érték	
ROE_adel_medián_2016-2019	-	ROE_adel_medián_2020-2023	66764	1,019	0,308
ROE_adel_átlag_2016-2019	-	ROE_adel_átlag_2020-2023	67804	0,797	0,425
ROE_ad_medián_2016-2019	-	ROE_ad_medián_2020-2023	73617	0,924	0,356
ROE_ad_átlag_2016-2019	-	ROE_ad_átlag_2020-2023	68346	0,570	0,568
ROA_adel_medián_2016-2019	-	ROA_adel_medián_2020-2023	67062	0,934	0,350
ROA_adel_átlag_2016-2019	-	ROA_adel_átlag_2020-2023	69798	0,233	0,816
ROA_ad_medián_2016-2019	-	ROA_ad_medián_2020-2023	73055	0,688	0,492
ROA_ad_átlag_2016-2019	-	ROA_ad_átlag_2020-2023	73935	1,014	0,311
Profitmarzs_medián_2016-2019	-	Profitmarzs_medián_2020-2023	71070	0,202	0,840
Profitmarzs_átlag_2016-2019	-	Profitmarzs_átlag_2020-2023	70988	0,103	0,918
EBIT-marzs_medián_2016-2019	-	EBIT-marzs_medián_2020-2023	67013	1,021	0,307
EBIT-marzs_átlag_2016-2019	-	EBIT-marzs_átlag_2020-2023	67935	0,540	0,589
EBITDA-marzs_medián_2016-2019	-	EBITDA-marzs_medián_2020-2023	66162	1,190	0,234
EBITDA-marzs_átlag_2016-2019	-	EBITDA-marzs_átlag_2020-2023	67870	0,778	0,436

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

A vizsgálati eredmények alapján a 2016–2019 és 2020–2023 közötti időszak összehasonlításában kizárólag az EBIT- és EBITDA-marzs mutatók esetében figyelhető meg statisztikailag szignifikáns eltérés a kontrollminta estében, a fennmaradó pénzügyi teljesítménymutatók értékeivel szemben (39. táblázat). A megfigyelt jelenség arra utal, hogy a nem családi kis- és középvállalkozások működési szintű teljesítménye érdemben erősödött, miközben a tőke- és eszközarányos megtérülés szintje alapvetően stabil maradt. Gyakorlati szempontból tekintve ezen eredmény azt jelentheti, hogy a vállalatok számos tényező alapján megalkotott és befolyásolt értékteremtési folyamataiban hatékonyabb működés, költségkontroll, és bevételnövekedés valósulhatott meg. A kutatás kontextusában ezen tendencia mögött több, egymással összefüggő tényező is állhat: a magyarországi hitelfelvételi lehetőségek – különösen a pandémiás időszaktól kezdődően a kedvezményes kamatozású, államilag és az Európai Unió által támogatott konstrukciók – révén bővülő finanszírozási források hatásai; a kontrollmintában szereplő vállalkozások fokozott kockázatvállalási hajlandósága, amely új beruházások és piaci terjeszkedés megvalósítását tette lehetővé; a gazdasági és piaci sokkokkal szembeni reziliencia erősödése, amely javította a működési stabilitást; valamint az egyéb nem családi vállalkozásokra jellemző, kedvező vállalatspecifikus tényezők hatásai.

39. táblázat: A vizsgált nem családi kis- és középvállalkozások összesített pénzügyi mutatóinak időszaki átlag- és mediánértékeinek összehasonlítása Wilcoxon-féle előjeles rangösszeg-próbával (2016–2023)

Wilcoxon-féle előjeles rangösszeg-próba		W-érték	z-érték	p-érték	
ROE_adel_medián_2016-2019	-	ROE_adel_medián_2020-2023	74434	1,077	0,281
ROE_adel_átlag_2016-2019	-	ROE_adel_átlag_2020-2023	73179	0,723	0,470
ROE_ad_medián_2016-2019	-	ROE_ad_medián_2020-2023	75336	1,332	0,183
ROE_ad_átlag_2016-2019	-	ROE_ad_átlag_2020-2023	72755	0,603	0,547
ROA_adel_medián_2016-2019	-	ROA_adel_medián_2020-2023	67400	0,911	0,362
ROA_adel_átlag_2016-2019	-	ROA_adel_átlag_2020-2023	66511	1,162	0,245
ROA_ad_medián_2016-2019	-	ROA_ad_medián_2020-2023	68277	0,590	0,555
ROA_ad_átlag_2016-2019	-	ROA_ad_átlag_2020-2023	67227	0,960	0,337
Profitmarzs_medián_2016-2019	-	Profitmarzs_medián_2020-2023	65893	1,337	0,181
Profitmarzs_átlag_2016-2019	-	Profitmarzs_átlag_2020-2023	64776	1,653	0,098
EBIT-marzs_medián_2016-2019	-	EBIT-marzs_medián_2020-2023	60808	2,775	0,006
EBIT-marzs_átlag_2016-2019	-	EBIT-marzs_átlag_2020-2023	61366	2,344	0,019
EBITDA-marzs_medián_2016-2019	-	EBITDA-marzs_medián_2020-2023	62403	2,324	0,020
EBITDA-marzs_átlag_2016-2019	-	EBITDA-marzs_átlag_2020-2023	63454	1,957	0,050

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

4.7.2. A kiegészítő tesztek eredményeinek összefoglalása II.

Az elvégzett szűrt kérdőíves vizsgálatok eredményeinek részletezéséhez és a családi vállalkozások pénzügyi menedzsment sajátosságainak további alátámasztásához exploratív statisztikai eljárások kerültek alkalmazásra a kérdőív 17-20. kérdésköreit érintve (finanszírozási forrásokhoz és preferenciákhoz, likviditáskezeléshez, beruházásokhoz, pénzügyi tervezéshez és kontrollhoz kapcsolódó 4 fokú válaszadási lehetőséggel rendelkező kérdések). A további elemzések során a faktorelemzés (ezen belül is főkomponens-elemzés) alkalmazása lehetővé teszi a pénzügyi menedzsmenttel kapcsolatos attitűdök és gyakorlatok mögött rejlő fő dimenziók feltárását, a változók számának (12 kérdés a témakörökön belül) csökkentését és a megjelenő mérési zaj kiszűrését. Ezt követően az alkalmazott klaszterelemzés célja a vizsgált kis- és középvállalkozások homogén csoportokba rendezése a faktorértékek alapján, amely elősegíti a pénzügyi menedzsment-profilok azonosítását, valamint a minták közötti eltérések feltárását. A főkomponens-elemzés használata megköveteli, hogy a vizsgált változók között mérhető, szignifikáns korrelációs kapcsolatok álljanak fenn. Ennek a megfelelőségi vizsgálatához a Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) mutató értékének 0,6 feletti értéket szükséges felvennie, míg a Bartlett-féle sferikussági próba szignifikáns eredménye igazolja, hogy a korrelációs mátrix alkalmas faktoranalízisre.

A KMO-mutató 0,864-es értéke a változók közötti kapcsolatok faktoranalízisre való magas fokú alkalmasságát jelzi (40. táblázat). A Bartlett-féle sferikussági próba eredménye, amely megerősíti, hogy a korrelációs mátrix nem egységmátrix, illetve a változók között elegendő statisztikai kapcsolat áll fenn a faktorstruktúra feltárásához.

40. táblázat: A faktoranalízis megfelelési mutatói (KMO és Bartlett-próba)

Mutató	Érték
Kaiser-Meyer-Olkin mintavételi megfelelés mutató (KMO)	0,864
Bartlett-féle sferikussági próba	
Khí-négyzet érték	1036,543
df	66
p-érték	< 0,001

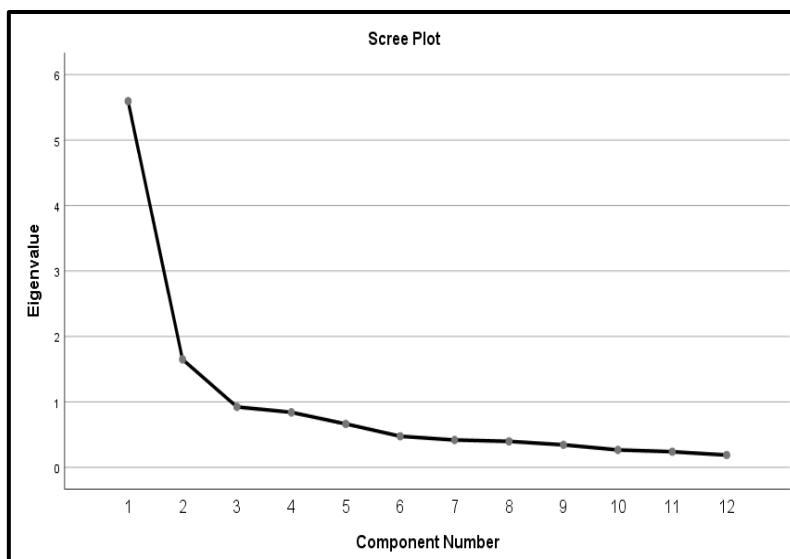
Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

A főkomponens-elemzés során kapott sajátértékek és a sajátérték-ábrán (scree plot) megjelenő görbe lefutása alapján egyértelmű töréspont (könyökkritérium alapján) figyelhető meg a második komponens után, amely a Kaiser-kritériummal (sajátérték > 1) összhangban két főkomponens megtartását indokolja. Az első komponens sajátértéke 5,594, amely a teljes variancia 46,616%-át magyarázza, a második komponens sajátértéke 1,650, a variancia további 13,749%-ának magyarázatával (41. táblázat). A 3. ábra görbájén a meredek esést követően, a harmadik komponentől kezdődően a sajátértékek csökkenése fokozatos, ezzel jelezve, hogy a további komponensek hozzájárulása a teljes variancia magyarázatához elhanyagolható mértékben jelenik meg.

41. táblázat: A főkomponens-elemzés során magyarázott teljes variancia

Komponens	Kezdeti sajátértékek			Extraktációs négyzetösszegek			Rotációs négyzetösszegek		
	Összesen	Variancia %	Kumulált %	Összesen	Variancia %	Kumulált %	Összesen	Variancia %	Kumulált %
1	5,594	46,616	46,616	5,594	46,616	46,616	4,562	38,021	38,021
2	1,650	13,749	60,365	1,650	13,749	60,365	2,681	22,344	60,365
3	0,924	7,696	68,061	-	-	-	-	-	-
4	0,841	7,008	75,069	-	-	-	-	-	-
5	0,664	5,532	80,601	-	-	-	-	-	-
6	0,475	3,962	84,564	-	-	-	-	-	-
7	0,418	3,479	88,043	-	-	-	-	-	-
8	0,397	3,306	91,349	-	-	-	-	-	-
9	0,345	2,871	94,22	-	-	-	-	-	-
10	0,267	2,222	96,442	-	-	-	-	-	-
11	0,239	1,991	98,433	-	-	-	-	-	-
12	0,188	1,567	100,000	-	-	-	-	-	-

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

3. ábra: Scree plot a főkomponens-elemzés során, a komponensek számának meghatározásához

Forrás: Saját szerkesztés SPSS statisztikai szoftver eredményei alapján (2025)

A 42. táblázat rotált faktormátrixa (Varimax-módszer) közel egyszerű szerkezetet (simple structure állapot) mutat: az 1. faktoron magas, homogén terhelések jelennek meg a finanszírozási források (0,760-0,822), likviditáskezelés és pénzügyi tervezés tételein (0,688-0,822), miközben a másodlagos terhelések alacsonyok ($\leq 0,349$). Az első komponens változói jellemzően a pénzügyi óvatosság és kontroll kérdéseit érinti. A 2. faktor elsősorban a beruházási tételeket érinti (0,700-0,772), kiegészülve likviditáskezelési és pénzügyi tervezési hozzájárulásokkal (0,580-0,591). A második komponens a vizsgált kérdések és témakörök által a fenntartható pénzügyi stratégiai menedzsmentet jellemzi és különíti el.

42. táblázat: A kérdőív-tételek főkomponens-elemzés utáni faktorstruktúrája, valamint a megalkotott új változók elnevezése

Kiinduló változók megnevezése	1. faktor	2. faktor	Új változó megnevezése
Finanszírozási források_item_3	0,822	0,201	Pénzügyi óvatosság és kontroll
Likviditáskezelés_item_1	0,795	0,222	
Finanszírozási források_item_1	0,789	0,321	
Pénzügyi tervezés_item_2	0,767	0,114	
Finanszírozási források_item_2	0,760	0,117	
Likviditáskezelés_item_3	0,707	0,140	
Pénzügyi tervezés_item_1	0,688	0,349	
Beruházások_item_3	0,430	0,772	Stratégiai pénzügyi rugalmasság és növekedésorientáció
Beruházások_item_1	-0,298	0,740	
Beruházások_item_2	0,320	0,700	
Likviditáskezelés_item_2	0,325	0,591	
Pénzügyi tervezés_item_3	0,284	0,580	

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

A két faktor konvergens és diszkrimináns érvényességét a magas elsődleges és alacsony keresztterhelések, valamint a 0,417-0,726 közötti (43. táblázat), elfogadható közös varianciaértékek támasztják alá, ezáltal a faktorpontszámok alkalmasak a későbbi klaszterelemzés bemeneti változóiként (a továbbiakban a kapott új változók standardizált, metrikus változókként kerültek lementésre és használatra).

43. táblázat: A kérdőív-tételek közös varianciája a főkomponens-elemzés extrakciója alapján

Változó	Kezdeti érték	Extrakció
Finanszírozási források_item_1	1	0,726
Finanszírozási források_item_2	1	0,592
Finanszírozási források_item_3	1	0,716
Likviditáskezelés_item_1	1	0,682
Likviditáskezelés_item_2	1	0,455
Likviditáskezelés_item_3	1	0,519
Beruházások_item_2	1	0,637
Beruházások_item_2	1	0,592
Beruházások_item_3	1	0,712
Pénzügyi tervezés_item_1	1	0,595
Pénzügyi tervezés_item_2	1	0,601
Pénzügyi tervezés_item_3	1	0,417

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

Az optimális klaszterszám meghatározása a Schwarz-féle Bayes-információs kritérium (BIC) és a klaszterközéppontok közötti távolságmutató alapján történt. Az elemzés a 4 klaszteres megoldást támogatta (BIC = 153,961; BIC Change = -9,031; Distance Ratio = 1,804), amely megfelelő egyensúlyt biztosított az illeszkedés és a klaszterek közötti elkülönülés között. A képzett klaszterszámok megoszlását, gyakoriságát a vizsgált, szűrt válaszadók esetében a 44. táblázat szerepelteti. Megállapítható, hogy az 1-es és 3-as számú klaszterekben magas számban kerültek besorolásra a válaszadó vállalkozások.

44. táblázat: A kérdőíves kutatásban válaszoló szűrt vállalkozások a képzett klaszterek szerinti gyakoriságai és megoszlása

Klaszter	Elemszám	Megoszlás (%)
1	64	38,6 %
2	22	13,3 %
3	70	42,2 %
4	10	6,0 %
Összesen	166	100,0 %

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

A 45. táblázatban 1. klaszter átlag feletti pénzügyi óvatosságot (+0,975) mutat, miközben a stratégiai pénzügyi rugalmasság és növekedési orientáció dimenzióban kissé az átlag alatti

értékkel bír (-0,371). A 2. klaszter mérsékelt alacsony óvatosság (-0,594) mellett kiemelkedően magas stratégiai menedzsment-értéket (+1,619) mutat, amely a fejlesztésorientált, proaktív pénzügyi stratégiára enged következtetni. A 3. klaszter mindkét dimenzióban a középérték közelében helyezkedik el (-0,471 és +0,191), amely kiegyensúlyozott, azonban nem kiugró pénzügyi magatartást jelez. A 4. klaszter mindkét dimenzióban erősen negatív értékekkel (-1,634; -2,521) rendelkezik, amely ezáltal alacsony óvatosságot, továbbá minimális stratégiai menedzsmenthez kapcsolódó aktivitással jellemezhető, ezzel utalva a pénzügyi menedzsment alacsony fejlettségére.

45. táblázat: A klaszterek átlagos faktorértékei és szórásai a pénzügyi óvatosság és kontroll, valamint a fenntartható pénzügyi stratégiai menedzsment dimenziók mentén

Klaszter	Pénzügyi óvatosság és kontroll		Stratégiai pénzügyi rugalmasság és növekedésorientáció	
	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás
1	0,975	0,393	-0,371	0,438
2	-0,594	1,191	1,619	0,572
3	-0,471	0,346	0,191	0,277
4	-1,634	0,842	-2,521	0,951

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

A 46. táblázat eredményeit figyelembevéve kijelenthető, hogy a vizsgált családi kis- és középvállalkozások jelentős része az első klaszterbe sorolható (71,1%; klaszteren belüli arány: 92,19%), amely magas pénzügyi óvatosság és erős tulajdonosi kontroll mellett alacsonyabb szintű rugalmassággal és növekedésorientált stratégiai menedzsmenttel jellemezhető. A kontrollmintában szereplő vállalkozások legnagyobb arányban (71,1%; klaszteren belüli arány: 84,29%) a harmadik klaszterbe sorolhatók, amely kiegyensúlyozott értékeket mutat a két fő dimenzió mentén: a pénzügyi óvatosság és belső kontroll mellett a stratégiai pénzügyi rugalmasság és a növekedésorientált működés egyaránt meghatározó.

46. táblázat: A kérdőíves kutatásban válaszoló szűrt vállalkozások klasztereloszlása keresztábra-elemzés eredményei alapján

Minta megnevezése	Klaszter 1	Klaszter 2	Klaszter 3	Klaszter 4	Összesen
Minta	59 (71,1%)	6 (7,2%)	11 (13,3%)	7 (8,4%)	83 (100%)
Kontrollminta	5 (6,0%)	16 (19,3%)	59 (71,1%)	3 (3,6%)	83 (100%)
Összesen	64 (38,6%)	22 (13,3%)	70 (42,2%)	10 (6,0%)	166 (100%)

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

A 47. táblázatban szereplő eredmények alapján a Khi-négyzet próba szignifikáns összefüggést jelez a vállalkozások típusa és klaszterek szerinti besorolása között ($\chi^2 = 84,622$; $p < 0,001$), amely értelmezése szerint a klaszterekbe való besorolás nem véletlenszerűnek tekinthető, hanem statisztikailag kimutatható kapcsolatban áll a vállalkozás családi vagy

kontrollmintához való tartozásával. A Cramér-féle V-mutató értéke 0,714, amely erős hatásméretnek tekinthető. Ezáltal kijelenthető, hogy a vállalkozás típusa nagy mértékben befolyásolja az adott klaszterbesorolást.

47. táblázat: A kérdőíves kutatásban válaszoló szűrt vállalkozások klasztereloszlásához kapcsolódó Khí-négyzet próba és Cramér-féle V hatásméret mutató eredményei

Mutató	Érték	df	p-érték
Khí-négyzet érték	84,622	3	<0,001
Cramér-féle V-érték	0,714	-	<0,001

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

Az alkalmazott egyszempontos varianciaanalízis eredményei alapján (48. táblázat) mind a pénzügyi óvatosság és kontroll, mind a stratégiai pénzügyi rugalmasság és növekedésorientáció dimenzió esetében statisztikailag szignifikáns különbségek figyelhetők meg a klaszterek átlagai között.

48. táblázat: A kérdőíves kutatásban válaszoló szűrt vállalkozások faktorátlagainak összehasonlítása egyszempontos varianciaanalízis (ANOVA) alapján

Változó	Forrás	SS	df	MS	F	p
Pénzügyi óvatosság és kontroll	Csoportok között	110,845	3	36,948	110,528	<0,001
	Csoporton belül	54,155	162	0,334		
	Összesen	165,000	165			
Stratégiai pénzügyi rugalmasság és növekedésorientáció	Csoportok között	132,591	3	44,197	220,923	<0,001
	Csoporton belül	32,409	162	0,200		
	Összesen	165,000	165			

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

A post hoc vizsgálatok keretében elvégzett Scheffé-próba (49. táblázat) részletesen feltárta a klaszterek közötti eltéréseket. Az 1. klaszter szignifikánsan magasabb óvatossági átlaggal rendelkezik minden egyéb klaszterrel szemben, miközben növekedésorientációban elmarad a 2. klasztertől. A 2. klaszter kiemelkedő stratégiai rugalmasságot és növekedési fókuszot mutat, és ezen dimenzióban minden más klasztertől szignifikánsan különbözik, de óvatosságban mérsékeltebb értékeket képvisel. A 3. klaszter mindkét tényezőben kiegyensúlyozott, közepes értékekkel rendelkezik, azonban a 4. klaszter következetesen a legalacsonyabb átlagértékeket mutatja mind a pénzügyi óvatosság, mind a növekedésorientált stratégiai menedzsment terén. Az eredmények is alátámasztják, hogy a kialakított klaszterek jól elkülöníthető pénzügyi magatartásmintákat képviselnek, összhangban a Khí-négyzet próba és a Cramér-féle V-mutató által jelzett erős kapcsolat jelenlétével a klasztertagság és a vállalkozástípus között.

49. táblázat: A kérdőíves kutatásban válaszoló szűrt vállalkozások klaszterei közötti faktorátlag-különbségek Scheffé post hoc összehasonlítás eredményei

Változó	Klaszter-pár	Átlagkülönbség	p-érték
Pénzügyi óvatosság és kontroll	1 – 2	1,569	<0,001
	1 – 3	1,446	<0,001
	1 – 4	2,609	<0,001
	2 – 4	1,040	<0,001
	3 – 4	1,162	<0,001
Stratégiai pénzügyi rugalmasság és növekedésorientáció	1 – 2	-1,990	<0,001
	1 – 3	-0,562	<0,001
	1 – 4	2,150	<0,001
	2 – 3	1,428	<0,001
	2 – 4	4,140	<0,001
	3 – 4	2,712	<0,001

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

Összességében a faktor- és klaszterelemzés eredményei koherens képet adnak a családi és nem családi kis- és középvállalkozások pénzügyi menedzsment sajátosságaiból származó attitűdök és a kapcsolódó gyakorlati mintázatainak strukturális különbségeiről. A családi vállalkozások jellemzően a konzervatív finanszírozással, a likviditási óvatosságot és a szoros tulajdonosi kontrollt preferáló profillal jellemezhetőek, ezzel szemben az iparági versenytársaik körében gyakoribb a kiegyensúlyozott, részben fejlesztésorientált, illetve rugalmas stratégiai működés.

4.8. A hipotézisek eredményeinek összegzése

50. táblázat: A megfogalmazott hipotézisekhez, alhipotézisekhez kapcsolódó döntések

Hipotézis		Döntés
H1	A magyarországi családi és nem családi kis- és középvállalkozások pénzügyi teljesítménye statisztikailag szignifikánsan eltér a 2016 és 2023 közötti időszakban.	Elutasítva
H1a	A magyarországi családi és nem családi kis- és középvállalkozások pénzügyi teljesítménye statisztikailag szignifikánsan eltér a 2016 és 2019 közötti gazdaságilag stabil, növekedéssel jellemezhető időszakban.	<i>Elutasítva</i>
H1b	A magyarországi családi és nem családi kis- és középvállalkozások pénzügyi teljesítménye statisztikailag szignifikánsan eltér a 2020 és 2023 közötti gazdaságilag bizonytalan, külső sokkokkal jellemezhető időszakban.	<i>Elutasítva</i>
H2	A magyarországi családi és nem családi kis- és középvállalkozások pénzügyi tervezési gyakorlata, rendszerei és az alkalmazott terveinek száma, jellege statisztikailag szignifikánsan eltér a 2016 és 2023 közötti időszakban.	Igazolva
H3	A magyarországi családi és nem családi kis- és középvállalkozások finanszírozási forrásai, eszközei és preferenciáinak jellege statisztikailag szignifikánsan eltér a 2016 és 2023 közötti időszakban.	Igazolva
H4	A magyarországi családi és nem családi kis- és középvállalkozások pénzügyi befektetési eszközeinek száma, jellege statisztikailag szignifikánsan eltér a 2016 és 2023 közötti időszakban.	Igazolva
H5	A magyarországi családi és nem családi kis- és középvállalkozások likviditáskezelési jellege statisztikailag szignifikánsan eltér a 2016 és 2023 közötti időszakban.	Részlegesen igazolva
H6	A magyarországi családi és nem családi kis- és középvállalkozások beruházási attitűdjének jellege statisztikailag szignifikánsan eltér a 2016 és 2023 közötti időszakban.	Elutasítva

Forrás: Saját szerkesztés alapján (2025)

4.9. Új és újszerű eredmények

A dolgozatban megfogalmazott kutatási kérdésekhez kapcsolódó vizsgálati eredmények, illetve az áttekintett szakirodalmi háttér alapján az alábbi tudományos új és újszerű megállapítások tehetők:

- A magyarországi családi kis- és középvállalkozások és közvetlen iparági versenytársaik pénzügyi teljesítményében nem volt kimutatható, statisztikai szignifikáns jellegű eltérés a vizsgált pénzügyi mutatók alapján a vizsgálati időszak során (2016-2023). Ezen mutatók a következők voltak: adózás előtti eredménnyel számított ROE/ROA, adózott eredménnyel számított ROE/ROA, profitmarzs, EBIT- és EBITDA marzs.

-
- A magyarországi nem családi kis- és középvállalkozások esetében statisztikailag szignifikáns eltérés került azonosításra az EBIT- és EBITDA-marzsok medián, továbbá átlag értékei között az eltérő makrogazdasági időszakokban (2016-2019; 2020-2023). Az eredmények azt jelzik, hogy a nem családi kis- és középvállalkozások működési hatékonysága érdemben javult, miközben a tőke- és eszközarányos megtérülési mutatók szintje lényegében változatlan maradt.
 - A vizsgált kis- és középvállalkozások pénzügyi menedzsment gyakorlatában statisztikailag szignifikáns eltérések mutatkoznak a tervezési folyamatok, finanszírozási források, eszközök és pénzügyi befektetési eszközök használata tekintetében az egyes makrogazdasági időszakok során. Az eredmények alapján megállapítható, hogy a családi kis- és középvállalkozások esetében kisebb mértékű a tervezési folyamatok formalizálása és a kontrollingrendszerek alkalmazása. Ezen vállalkozások kevesebb és alacsonyabb kockázati besorolású befektetési eszközzel rendelkeznek a nem családi vállalkozásokkal szemben, miközben hajlandóságuk a külső finanszírozási források igénybevételére alacsony.
 - Az egyes, vizsgált vállalkozások likviditási preferenciájának vizsgálati eredményei alapján részlegesen megállapítható, hogy a magyarországi családi kis- és középvállalkozások elsősorban a rövid távú, könnyen hozzáférhető likvid eszközöket részesítik előnyben. Ezen preferencia egyaránt tükrözi a családi vállalkozások pénzügyi stabilitás iránti fokozott érzékenységet, valamint azokat az üzleti kockázatokat, amelyekkel szembesülnek a gazdaság változó környezetében.
 - A klaszterelemzés alapú vizsgálatok eredményei arra utalnak, hogy a magyarországi családi kis- és középvállalkozások jellemzően konzervatív finanszírozási stratégiát alkalmaznak, amelyet a likviditás kezelésére irányuló óvatos megközelítés és a szoros tulajdonosi kontroll jellemez. Ezzel szemben az iparági versenytársaik körében inkább kiegyensúlyozott, fejlesztésorientált és rugalmas stratégiai működés figyelhető meg.

4.10. Megfogalmazott javaslatok

A dolgozatban bemutatott szakirodalmi háttér és a kutatási eredmények, megfigyelések alapján az alábbi javaslatok tehetők:

- A kutatás jellegéből adódóan az egyik legidőigényesebb, legköltségesebb és legnehezebb feladata a családi vállalkozások besorolási keretrendszerének megfelelő minta megalkotása, valamint a besorolt vállalkozások és iparági versenytársaik elérése volt. Indokolt lenne egy egységes tipológiai rendszer megalkotása Magyarországon, illetve az Európai Unió szintjén is egyaránt, amely segítené a kategorizálási változó alapján a családi vállalkozások (mikro-, kis-, közép-, nagyvállalkozások) gazdaságban betöltött szerepének pontos mérhetőségét, jellemzését. Ezen egységesített besorolási rendszer az általános kutathatóságon és az információk magasabb és minőségű fokú hozzáférhetőségén felül a kapcsolódó szakpolitikai döntések meghozatalában is segítséget nyújthat a döntéshozók számára (beruházási és egyéb pénzügyi támogatások rendszerének, feltételének kialakítása, reziliencia fejlesztési stratégiai).
- A családi vállalkozások magyarországi kutathatóságát erősítené, ha a korábbiak során megfogalmazott egységes tipológiai rendszer mellett egy nemzetközi és/vagy regionális összehasonlító adatbázis is létrejönne. Ennek keretében magyar családi kis- és középvállalkozások adatai, gazdasági teljesítményei összevethetők lennének más, hasonló vállalkozásaival, amely irányt mutatna a legjobb megjelenő gyakorlatok hazai adaptálásához.
- Magas gazdasági haszonnal rendelkezhet az állam által (közvetlen vagy kamarai módon) támogatott vagy megalkotott olyan családi vállalkozásokat tömörítő széleskörű szövetség, amelyben az egyes működést érintő témakörök mentén célzott családi vállalkozás specifikus szemléletű vállalkozásfejlesztési tanácsadást, képzést nyújtanak a résztvevők számára. Pénzügyi menedzsment szempontból ez képes lenne ösztönözni a finanszírozási eszköz-diverzifikációt, árnyaltabb (növekedés orientált eszközök mellett is) befektetési portfólió építést, a magasabb fokú tervformalizálást és kontrollingrendszerek kiépítését, fejlesztését.

5. ÖSSZEFOGLALÁS

A jelen dolgozat tudományos célja a magyarországi kis- és középvállalkozói szektoron belül működő családi vállalkozások pénzügyi dinamikájának elemzése volt, egymástól jól elkülöníthető, különböző makrogazdasági időszakok tükrében (2016-2019; 2020-2023). A családi vállalkozások globális és hazai jelentősége és a pénzügyi dinamikájuk vizsgálatának fontossága szintén alátámasztja a kutatás relevanciáját, mivel a családi vállalkozások különböző pénzügyi és menedzsment kihívásokkal néznek szembe, amelyek jelentősen eltérhetnek a nem családi vállalkozásoktól. A kutatás fókuszában a pénzügyi teljesítmény és a pénzügyi menedzsment gyakorlatok összehasonlítása állt, különös figyelmet fordítva a családi vállalkozások és közvetlen iparági versenytársaik (kontrollminta) közötti különbségek feltárására.

Kutatási módszertanát tekintve a családi vállalkozások meghatározásához megalkotásra került egy tipológiai megközelítés, amely három pillér (családi tulajdon, jelenlét és identitás), feltételrendszerének figyelembevételével vizsgálja az egyes besorolandó vállalkozások családi jellegének megjelenését. A kutatás adatbázisának kialakítását és az adatszűréseket követően megállapítható, hogy az egyes minták megoszlásai közelítőleg megfeleltek a Központi Statisztikai Hivatal által közölt időszaki átlagos adatoknak, különös figyelemmel a kis- és középvállalkozások méretbeli besorolására, társasági formájára, valamint ágazati és területi alakulására. A minták kialakítását követően a pénzügyi teljesítmény vizsgálatához az egyes vállalkozások pénzügyi mutatói kerültek meghatározásra az EMIS, ORBIS valamint OPTEN adatbázisaiból, lekérdező rendszereiből. A pénzügyi menedzsment gyakorlatok elemzéséhez online kérdőíves kutatási módszer használata nyújtott megoldást, melynek a válaszadók között megjelenő szűréseket követően a minták közelítő illeszkedést mutattak az időszaki átlagos országos vállalkozásméret és ágazati besorolás szerinti megoszlásokhoz hasonlítva.

A kutatás empirikus eredményei alapján megállapítható, hogy a magyarországi családi és nem családi kis- és középvállalkozások pénzügyi teljesítménye a vizsgált pénzügyi mutatók alapján nem tér el statisztikailag szignifikánsan, tendenciózus módon egymástól 2016 és 2023 között. A pénzügyi teljesítmény mintán belüli elemzése feltárta, hogy a nem családi kis- és középvállalkozások EBIT- és EBITDA-marzs mutatóinak átlagos és medián értékei között szignifikáns eltérések figyelhetők meg a 2016 és 2019, illetve a 2020 és 2023 közötti időszakokban. A további elemzések eredményei szerint kijelenthető, hogy a magyarországi családi kis- és középvállalkozások pénzügyi menedzsment gyakorlata jelentős eltéréseket mutat a nem családi vállalkozásokkal szemben, különösen a pénzügyi és pénzügyeket érintő tervezés,

finanszírozási és befektetési tényezők tekintetében. Az elvégzett exploratív főkomponens- és klaszterelemzés eredményeit figyelembe véve megállapítható, hogy a családi vállalkozások pénzügyi menedzsment gyakorlatát elsősorban az óvatosság jellemzi, mérsékelt rugalmassággal. Ezzel szemben a kontrollminta vállalkozások esetében kiegyensúlyozottság, fejlesztésorientált megközelítés és rugalmas stratégiai működés volt domináns. Ezen eltérések tükrözik a két vállalkozáscsoport eltérő pénzügyi döntéshozatali és menedzsment stratégiáit, amelyek a családi és nem családi tulajdonosi struktúrák sajátosságaiból erednek.

A kutatás limitációi között jelent meg az online kérdőíves kutatás válaszadóinak az adatbázis összevont elemszámához viszonyított alacsonyabb jellegű foka. Ezenkívül a szűrt válaszadók nem minden esetben feleltek meg az országos átlagos referenciaértékeknek, és a párosított illeszkedés sem volt teljes mértékben biztosított, mivel az egyes vállalkozások területi megoszlásai mintánként eltértek.

A jelenlegi eredmények további részletezésére kutatási lehetőségként jelenik meg az egyes vállalkozások méret és létszámkategória szerinti osztályközös adatfeltáró vizsgálata, amely alapján pontosabban megvizsgálhatóvá válik, hogy a kis- és középvállalkozások esetében az egyes kategóriákban lévő eltérések, tendenciák a pénzügyi teljesítmény, valamint a pénzügyi menedzsment sajátosságok értékelése során. A jelenlegi kutatáshoz kapcsolódó adatbázis felhasználásával az egyes időszakok makrogazdasági környezetében feltárhatók az exogén és endogén változók hatásai és kapcsolatai a mintákra vonatkozóan.

Összefoglalva, a családi vállalkozások működési, gazdálkodási mechanizmusait meghatározó tényezők vizsgálata komplex, számos tényezőt ötvöző (gazdasági, társadalmi, pszichológiai faktorok) szemléletet igényel. A hazai és nemzetközi kutatások számára az egyre bővülő, értékelhetővé váló időszakok és adatok tükrében számos lehetőség áll rendelkezésre a jövőben ezen témakör részletezéséhez, pontosabb és mélyebb jellegű megértéséhez.

IRODALOMJEGYZÉK

Szakirodalom

1. **Aldrich, H. E., Cliff, J. E.** (2003): The Pervasive Effects of Family on Entrepreneurship: Toward a Family Embeddedness Perspective. *Journal of Business Venturing*, Vol. 18., No. 5., pp. 573-596. [https://doi.org/10.1016/S0883-9026\(03\)00011-9](https://doi.org/10.1016/S0883-9026(03)00011-9)
2. **Almeida, H. V., Wolfenzon, D.** (2006): A Theory of Pyramidal Ownership and Family Business Groups. *The Journal of Finance*, Vol. 61., No. 6., pp. 2637-2680. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6261.2006.01001.x>
3. **Amore, M. D., Pelucco, V., Quarato, F.** (2022): Family Ownership During the Covid-19 Pandemic. *Journal of Banking & Finance*, Vol. 135. <https://doi.org/10.1016/j.jbankfin.2021.106385>
4. **Ampenberger, M., Schmid, T., Achleitner, A. K., Kaserer, C.** (2013): Capital Structure Decisions in Family Firms: Empirical Evidence from a Bank-based Economy. *Review of Managerial Science*, Vol. 7., No. 3., pp. 247-275. <https://doi.org/10.1007/s11846-011-0077-2>
5. **Anderson, R. C., Duru, A., Reeb, D. M.** (2012): Investment Policy in Family Controlled Firms. *Journal of Banking & Finance*, Vol. 36., No. 6., pp. 1744-1758. <https://doi.org/10.1016/j.jbankfin.2012.01.018>
6. **Anderson, R. C., Mansi, S. A., Reeb, D. M.** (2003): Founding Family Ownership and the Agency Cost of Debt. *Journal of Financial Economics*, Vol. 68., No. 2., pp. 263-285. [https://doi.org/10.1016/S0304-405X\(03\)00067-9](https://doi.org/10.1016/S0304-405X(03)00067-9)
7. **Arató, B.** (2020). Családi vállalkozások nemzetközi kitekintésben. *Glossa Iuridica*, Vol. 7., No. 3-4.
8. **Astrachan, J. H., Klein, S. B., Smyrniotis, K. X.** (2002): The F-PEC Scale of Family Influence: A Proposal for Solving the Family Business Definition Problem. *Family Business Review*, Vol. 15., No. 1., pp. 45-58. <https://doi.org/10.1111/j.1741-6248.2002.00045.x>
9. **Athanassiou, N., Crittenden, W. F., Kelly, L. M., Marquez, P.** (2002): Founder Centrality Effects on the Mexican Family Firm's Top Management Group: Firm Culture, Strategic Vision and Goals, and Firm Performance. *Journal of World Business*, Vol. 37., No. 2., pp. 139-150. [https://doi.org/10.1016/S1090-9516\(02\)00073-1](https://doi.org/10.1016/S1090-9516(02)00073-1)
10. **Bammens, Y., Voordeckers, W., Van Gils, A.** (2011): Boards of Directors in Family Businesses: A Literature Review and Research Agenda. *International Journal of Management Reviews*, Vol. 13., No. 2., pp. 134-152. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2370.2010.00289.x>
11. **Baracsi, Á., Denich, E., Hegedűs, Sz.** (2025): „Tükör előtt”: A magyarországi családi kis- és középvállalkozások és iparági versenytársaik pénzügyi menedzsment gyakorlatainak összehasonlító vizsgálata (2016–2023). *Dr. Sztanó Imre II. Emlékkonferencia. Konferenciakötet*. Budapesti Gazdaságtudományi Egyetem, Pénzügy és Számvitel Kar.
12. **Baros-Tóth, Á.** (2022): Mi is az a családi vállalkozás? - A családi vállalkozások meghatározásának problematikája. *Tudásmenedzsment*, Vol. 23., No. 2., pp. 68-81. <https://doi.org/10.15170/TM.2022.23.2.6>

-
13. **Békés, G., Kézdi, G.** (2024): Adatelemzés- üzleti, közgazdasági és szakpolitikai döntésekhez. *Alinea Kiadó*, ISBN: 978-615-5669-71-2
14. **Bennedsen, M., Nielsen, K. M., Pérez-González, F., Wolfenzon, D.** (2007): Inside the Family Firm: The Role of Families in Succession Decisions and Performance. *The Quarterly Journal of Economics*, Vol. 122., No. 2., pp. 647-691. <https://doi.org/10.1162/qjec.122.2.647>
15. **Berrone, P., Cruz, C., Gomez-Mejia, L. R.** (2012): Socioemotional Wealth in Family Firms: Theoretical Dimensions, Assessment Approaches, and Agenda for Future Research. *Family Business Review*, Vol. 25., No. 3., pp. 258-279. <https://doi.org/10.1177/0894486511435355>
16. **Berrone, P., Cruz, C., Gomez-Mejia, L. R., Larraza-Kintana, M.** (2010): Socioemotional Wealth and Corporate Responses to Institutional Pressures: Do Family-controlled Firms Pollute Less? *Administrative Science Quarterly*, Vol. 55., No. 1., pp. 82-113. <https://doi.org/10.2189/asqu.2010.55.1.82>
17. **Bettinelli, C., Lissana, E., Bergamaschi, M., De Massis, A.** (2022): Identity in Family Firms: Toward an Integrative Understanding. *Family Business Review*, Vol. 35., No. 4., pp. 383-414. <https://doi.org/10.1177/08944865221113675>
18. **Bianco, M., Bontempi, M. E., Golinelli, R., Parigi, G.** (2013): Family Firms' Investments, Uncertainty and Opacity. *Small Business Economics*, Vol. 40., No. 4., pp. 1035-1058. <https://doi.org/10.1007/s11187-012-9414-3>
19. **Bingham, J. B., Dyer Jr, W. G., Smith, I., Adams, G. L.** (2011): A Stakeholder Identity Orientation Approach to Corporate Social Performance in Family Firms. *Journal of Business Ethics*, Vol. 99., No. 4., pp. 565-585. <https://doi.org/10.1007/s10551-010-0669-9>
20. **Block, J. H.** (2012): R&D Investments in Family and Founder Firms: An Agency Perspective. *Journal of Business Venturing*, Vol. 27., No. 2., pp. 248-265. <https://doi.org/10.1016/j.jbusvent.2010.09.003>
21. **Block, J. H., Wagner, M.** (2014): The Effect of Family Ownership on Different Dimensions of Corporate Social Responsibility: Evidence from Large US firms. *Business Strategy and the Environment*, Vol. 23., No. 7., pp. 475-492. <https://doi.org/10.1002/bse.1798>
22. **Blumentritt, T. P., Keyt, A. D., Astrachan, J. H.** (2007): Creating an Environment for Successful Nonfamily CEOs: An Exploratory Study of Good Principals. *Family Business Review*, Vol. 20., No. 4., pp. 321-335. <https://doi.org/10.1111/j.1741-6248.2007.00102.x>
23. **Bogáth, Á.** (2016): Utódlástervezés családi vállalkozásoknál. *Vállalkozásfejlesztés a XXI. században VI.: Tanulmánykötet, Óbudai Egyetem, Budapest*, pp. 21-28.
24. **Bogdány, E., Szépfalvi, A., Balogh, Á.** (2019): Hogyan tovább családi vállalkozások? Családi vállalkozások utódlási jellemzői és nehézségei. *Vezetéstudomány-Budapest Management Review*, Vol. 50., No. 2., pp. 72-85. <https://doi.org/10.14267/VEZTUD.2019.02.06>
25. **Broccardo, L., Truant, E., Zicari, A.** (2019): Internal Corporate Sustainability Drivers: What Evidence from Family Firms? A Literature Review and Research Agenda. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, Vol. 26., No. 1., pp. 1-18. <https://doi.org/10.1002/csr.1672>

-
- 26. Campopiano, G., De Massis, A.** (2015): Corporate Social Responsibility Reporting: A Content Analysis in Family and Non-family Firms. *Journal of Business Ethics*, Vol. 129., No. 3., pp. 511-534. <https://doi.org/10.1007/s10551-014-2174-z>
- 27. Campopiano, G., De Massis, A., Chirico, F.** (2014): Firm Philanthropy in Small-and Medium-Sized Family Firms: The Effects of Family Involvement in Ownership and Management. *Family Business Review*, Vol. 27., No. 3., pp. 244-258. <https://doi.org/10.1177/0894486514538450>
- 28. Cano-Rubio, M., Fuentes-Lombardo, G., Vallejo-Martos, M. C.** (2017): Influence of the Lack of a Standard Definition of “Family Business” on Research Into Their International Strategies. *European Research on Management and Business Economics*, Vol. 23., No. 3., pp. 132-146. <https://doi.org/10.1016/j.iedeen.2016.10.002>
- 29. Caprio, L., Del Giudice, A., Signori, A.** (2020): Cash Holdings in Family Firms: CEO Identity and Implications for Firm Value. *European Financial Management*, Vol. 26., No. 2., pp. 386-415. <https://doi.org/10.1111/eufm.12233>
- 30. Carney, M.** (2005): Corporate Governance and Competitive Advantage in Family-controlled Firms. *Entrepreneurship Theory and Practice*, Vol. 29., No. 3., pp. 249-265. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6520.2005.00081.x>
- 31. Cennamo, C., Berrone, P., Cruz, C., Gomez-Mejia, L. R.** (2012): Socioemotional Wealth and Proactive Stakeholder Engagement: Why Family-controlled Firms Care More About Their Stakeholders. *Entrepreneurship Theory and Practice*, Vol. 36., No. 6., pp. 1153-1173. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6520.2012.00543.x>
- 32. Chaudhary, S., Dhir, A., Ferraris, A., Bertoldi, B.** (2021): Trust and Reputation in Family Businesses: A Systematic Literature Review of Past Achievements and Future Promises. *Journal of Business Research*, Vol. 137., pp. 143-161. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2021.07.052>
- 33. Chirico, F., Nordqvist, M., Colombo, G., Mollona, E.** (2012): Simulating Dynamic Capabilities and Value Creation in Family Firms: Is Paternalism an “Asset” or a “Liability”? *Family Business Review*, Vol. 25., No. 3., pp. 318-338. <https://doi.org/10.1177/0894486511426284>
- 34. Chrisman, J. J., Chua, J. H., Pearson, A. W., Barnett, T.** (2012): Family Involvement, Family Influence, and Family-centered Non-economic Goals in Small Firms. *Entrepreneurship Theory and Practice*, Vol. 36., No. 2., pp. 267-293. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6520.2010.00407.x>
- 35. Chrisman, J. J., Memili, E., Misra, K.** (2014): Nonfamily Managers, Family Firms, and the Winner's Curse: The Influence of Noneconomic Goals and Bounded Rationality. *Entrepreneurship Theory and Practice*, Vol. 38., No. 5., pp. 1-25. <https://doi.org/10.1111/etap.12014>
- 36. Chrisman, J. J., Patel, P. C.** (2012): Variations in R&D Investments of Family and Nonfamily Firms: Behavioral Agency and Myopic Loss Aversion Perspectives. *Academy of Management Journal*, Vol. 55., No. 4., pp. 976-997. <https://doi.org/10.5465/amj.2011.0211>
- 37. Classen, N., Carree, M., Van Gils, A., Peters, B.** (2014): Innovation in Family and Non-family SMEs: An Exploratory Analysis. *Small Business Economics*, Vol. 42., No. 3., pp. 595-609. <https://doi.org/10.1007/s11187-013-9490-z>
- 38. Classen, N., Van Gils, A., Bammens, Y., Carree, M.** (2012): Accessing Resources from Innovation Partners: The Search Breadth of Family SMEs. *Journal of Small Business Management*, Vol. 50., No. 2., pp. 191-215. <https://doi.org/10.1111/j.1540-627X.2012.00350.x>

-
- 39. Cordoba, I., Iturralde, T., Maseda, A.** (2024): Family Firms Unveiled: Navigating their Distinctive Investment and Financing Decisions. *European Research on Management and Business Economics*, Vol. 30., No. 2., 100247. <https://doi.org/10.1016/j.iedeen.2024.100247>
- 40. Croci, E., Doukas, J. A., Gonenc, H.** (2011): Family Control and Financing Decisions. *European Financial Management*, Vol. 17., No. 5., pp. 860-897. <https://doi.org/10.1111/j.1468-036X.2011.00631.x>
- 41. Csákné Filep, J.** (2012a): A családi vállalkozások pénzügyi sajátosságai (Specialities of Family Business Finances). *Vezetéstudomány-Budapest Management Review*, Vol. 43., No. 9., pp. 15-24. DOI: 10.14267/VEZTUD.2012.09.02
- 42. Csákné Filep, J.** (2012b): Családi vállalkozás-Fókuszban az utódlás. Doktori értekezés. Budapesti Corvinus Egyetem, Gazdálkodástani Doktori Iskola.
- 43. Csákné Filep, J., Karmazin, G.** (2017): A családi vállalkozások pénzügyi jellemzői és az utódlással kapcsolatos pénzügyi kérdések. *Prosperitas*, Vol. 4., No. 3., pp. 7-31. ISSN 2064-759X
- 44. Daspit, J. J., Chrisman, J. J., Ashton, T., Evangelopoulos, N.** (2021): Family Firm Heterogeneity: A Definition, Common Themes, Scholarly Progress, and Directions Forward. *Family Business Review*, Vol. 34., No. 3., pp. 296-322. <https://doi.org/10.1177/08944865211008350>
- 45. Decker, C., Heinrichs, K., Jaskiewicz, P., Rau, S. B.** (2016): What Do We Know About Succession in Family Businesses? Mapping Current Knowledge and Unexplored Territory. *The Routledge Companion to Family Business*, pp. 45-74. ISBN 9781315688053
- 46. Deephouse, D. L., Jaskiewicz, P.** (2013): Do Family Firms Have Better Reputations Than Non-Family Firms? An Integration of Socioemotional Wealth and Social Identity Theories. *Journal of Management Studies*, Vol. 50., No. 3., pp. 337-360. <https://doi.org/10.1111/joms.12015>
- 47. Dekker, J. C., Lybaert, N., Steijvers, T., Depaire, B., Mercken, R.** (2013): Family Firm Types Based on the Professionalization Construct: Exploratory Research. *Family Business Review*, Vol. 26., No. 1., pp. 81-99. <https://doi.org/10.1177/0894486512445614>
- 48. Diaz-Moriana, V., Hogan, T.** (2024): Definitions of Family Business. *Elgar Encyclopedia of Family Business*, pp. 134-137. <https://doi.org/10.4337/9781800888722.ch29>
- 49. Diaz-Moriana, V., Hogan, T., Clinton, E., Brophy, M.** (2018): Defining Family Business: A Closer Look at Definitional Heterogeneity. *The Palgrave Handbook of Heterogeneity Among Family Firms*, pp. 333-374. https://doi.org/10.1007/978-3-319-77676-7_13
- 50. Dickinson, V.** (2011): Cash Flow Patterns as a Proxy for Firm Life Cycle. *The Accounting Review*, Vol. 86., No. 6., pp. 1969-1994. <https://doi.org/10.2308/accr-10130>
- 51. Drótos, G., Wieszt, A., Meretei, B., Vajda, É.** (2019): Családi vállalkozások Magyarországon – Kutatási jelentés a 2017–18-as magyar családi vállalkozási felmérésről. *Corvinus—Center of Family Business*.
- 52. Dyer Jr, W. G., Whetten, D. A.** (2006): Family Firms and Social Responsibility: Preliminary Evidence From The S&P 500. *Entrepreneurship Theory and Practice*, Vol. 30. No. 6., pp. 785-802. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6520.2006.00151.x>
- 53. Európai Bizottság - Expert Group on Family Business** (2009): Overview of Family-Business-Relevant Issues: Research, Networks, Policy Measures and Existing Studies.

-
- 54. Ezzamel, M., Mar-Molinero, C., Beech, A.** (1987): On the Distributional Properties of Financial Ratios. *Journal of Business Finance & Accounting*, Vol. 14., No. 4., pp. 463-481. <https://doi.org/10.1111/j.1468-5957.1987.tb00107.x>
- 55. Faccio, M., Lang, L. H.** (2002): The Ultimate Ownership of Western European Corporations. *Journal of Financial Economics*, Vol. 65., No. 3., pp. 365-395. [https://doi.org/10.1016/S0304-405X\(02\)00146-0](https://doi.org/10.1016/S0304-405X(02)00146-0)
- 56. Fang, H. C., Memili, E., Chrisman, J. J., Penney, C.** (2017): Industry and Information Asymmetry: The Case of the Employment of Non-family Managers in Small and Medium-sized Family Firms. *Journal of Small Business Management*, Vol. 55., No. 4., pp. 632-648. <https://doi.org/10.1111/jsbm.12267>
- 57. Feliu, N., Botero, I. C.** (2016): Philanthropy in Family Enterprises: A Review of Literature. *Family Business Review*, Vol. 29., No. 1., pp. 121-141. <https://doi.org/10.1177/0894486515610962>
- 58. Filbeck, G., Lee, S.** (2000): Financial Management Techniques in Family Businesses. *Family Business Review*, Vol. 13., No. 3., pp. 201-216. <https://doi.org/10.1111/j.1741-6248.2000.00201.x>
- 59. Firfiray, S., Cruz, C., Neacsu, I., Gomez-Mejia, L. R.** (2018): Is Nepotism so Bad for Family Firms? A Socioemotional Wealth Approach. *Human Resource Management Review*, Vol. 28, No. 1., pp. 83-97. <https://doi.org/10.1016/j.hrmr.2017.05.008>
- 60. Franks, J., Mayer, C., Volpin, P., Wagner, H. F.** (2012): The Life Cycle of Family Ownership: International Evidence. *The Review of Financial Studies*, Vol. 25., No. 6., pp. 1675-1712. <https://doi.org/10.1093/rfs/hhr135>
- 61. Gersick, K., Davis, J. A., Hampton, M. M., Lansberg, I.** (1997): *Generation to Generation: Life Cycles of the Family Business*. Harvard Business School Press.
- 62. Goel, S., Jussila, I., Ikäheimonen, T.** (2014): Governance in Family Firms: A Review and Research Agenda. *The Sage Handbook of Family Business*, pp. 226-248.
- 63. Gómez-Mejía, L. R., Haynes, K. T., Núñez-Nickel, M., Jacobson, K. J., Moyano-Fuentes, J.** (2007): Socioemotional Wealth and Business Risks in Family-controlled Firms: Evidence from Spanish Olive Oil Mills. *Administrative Science Quarterly*, Vol. 52., No. 1., pp. 106-137. <https://doi.org/10.2189/asqu.52.1.106>
- 64. González, M., Guzmán, A., Pombo, C., Trujillo, M. A.** (2013): Family Firms and Debt: Risk Aversion Versus Risk of Losing Control. *Journal of Business Research*, Vol. 66., No. 11., pp. 2308-2320. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2012.03.014>
- 65. Gresov, C., Drazin, R.** (1997): Equifinality: Functional Equivalence in Organization Design. *Academy of Management Review*, Vol. 22., No. 2., pp. 403-428. <https://doi.org/10.5465/amr.1997.9707154064>
- 66. Hansen, C., Block, J.** (2021): Public Family Firms and Capital Structure: a Meta-analysis. *Corporate Governance: An International Review*, Vol. 29., No. 3., pp. 297-319. <https://doi.org/10.1111/corg.12354>
- 67. Harms, H.** (2014): Review of Family Business Definitions: Cluster Approach and Implications of Heterogeneous Application for Family Business Research. *International Journal of Financial Studies*, Vol. 2., No. 3., pp. 280-314. <https://doi.org/10.3390/ijfs2030280>

-
- 68. Hauser, H. E. és Wolter, H. J. (2007):** Qualitative und quantitative Auseinandersetzung mit der Mittelstandsdefinition. Institut für Mittelstandsforschung Bonn: *Jahrbuch zur Mittelstandsforschung*, 1. kötet.
- 69. Heidrich, B., Németh, K., Chandler, N. (2016):** Running in the Family—Paternalism and Familiness in the Development of Family Businesses. *Vezetéstudomány-Budapest Management Review*, Vol. 47., No. 11., pp. 70-82. DOI 10.14267/VEZTUD.2016.11.08
- 70. Heidrich, B., Vajdovich, N., Németh, S., Németh, K. (2021):** A családi vállalkozások fenntarthatóságáról és célrendszeréről. *BGE Budapest LAB Working Paper Series*, Vol. 13. <https://publikaciotar.uni-bge.hu/id/eprint/2463/1/Working-Paper-Series-13-2021.pdf>
- 71. Helsen, Z., Lybaert, N., Steijvers, T., Orens, R., Dekker, J. (2017):** Management Control Systems in Family Firms: A Review of the Literature and Directions for the Future. *Journal of Economic Surveys*, Vol. 31., No. 2., pp. 410-435. <https://doi.org/10.1111/joes.12154>
- 72. Hiebl, M. R. (2013):** Bean Counter or Strategist? Differences in the Role of the CFO in Family and Non-family Businesses. *Journal of Family Business Strategy*, Vol. 4., No. 2., pp. 147-161. <https://doi.org/10.1016/j.jfbs.2013.02.003>
- 73. Hiebl, M. R. (2017):** Finance Managers in Family Firms: an Upper-echelons View. *Journal of Family Business Management*, Vol. 7., No. 2., pp. 207-220 <https://doi.org/10.1108/JFBM-07-2016-0014>
- 74. Hiebl, M. R., Mayrleitner, B. (2019):** Professionalization of Management Accounting in Family Firms: The Impact of Family Members. *Review of Managerial Science*, Vol. 13., No. 5., pp. 1037-1068. <https://doi.org/10.1007/s11846-017-0274-8>
- 75. Institute for Family Business Research Foundation (IFB) (2022):** The State of the Nation: The UK Family Business Sector 2021–2022.
- 76. Isakov, D., Weisskopf, J. P. (2015):** Pay-out Policies in Founding Family Firms. *Journal of Corporate Finance*, Vol. 33., pp. 330-344. <https://doi.org/10.1016/j.jcorpfin.2015.01.003>
- 77. Jansen, K., Michiels, A., Voordeckers, W., Steijvers, T. (2023):** Financing Decisions in Private Family Firms: a Family Firm Pecking Order. *Small Business Economics*, Vol. 61., No. 2., pp. 495-515. <https://doi.org/10.1007/s11187-022-00711-9>
- 78. Jaufenthaler, P., Koll, O., Lude, M., Prügl, R. (2023):** Country Differences in Family Firm Reputation: An Exploration in Germany, India, and the United States. *Family Business Review*, Vol. 36., No. 4., pp. 352-374. <https://doi.org/10.1177/08944865231192339>
- 79. Kállay, L., Szabó, K. (2023):** A családi gazdasági társaságok azonosítása és fő teljesítménymutatóinak összehasonlító elemzése Magyarországon. *Közgazdasági Szemle*, Vol. 70., No. 10., pp. 1108-1130. <https://doi.org/10.18414/KSZ.2023.10.1108>
- 80. Kárpáti, Z., Drótos, G. (2023):** Hogyan professzionalizáljuk a vállalkozásunkat? Egy longitudinális esettanulmány tapasztalatai egy hazai közepes méretű családi vállalkozás példáján keresztül. *Vezetéstudomány-Budapest Management Review*, Vol. 54., No. 2., pp. 53-67. DOI: <https://doi.org/10.14267/VEZTUD.2023.02.05>
- 81. Kása, R., Radácsi, L., Csákné Filep, J. (2017):** Családi vállalkozások Magyarországon. *Working Paper Series 4-2017*, ISSN: 2630-7960. <https://publikaciotar.uni-bge.hu/id/eprint/2454/1/WP-4-2017.pdf>

-
- 82. Kása, R., Radácsi, L., Csákné Filep, J.** (2019): Családi vállalkozások definíciós operacionálizálása és hazai arányuk becslése a kkv-szektoron belül. *Statisztikai Szemle*, Vol. 97., No. 2., pp. 146-174. <https://doi.org/10.20311/stat2019.2.hu0146>
- 83. Konczosné Szombathelyi, M., Kézai, P. K.** (2018): Családi vállalkozások – generációk és dilemmák. *Prosperitas*, Vol. 5., No. 3., pp. 49-76. https://doi.org/10.31570/Prosp_2018_03_3
- 84. Kotlar, J., De Massis, A.** (2013): Goal Setting in Family Firms: Goal Diversity, Social Interactions, and Collective Commitment to Family-centered Goals. *Entrepreneurship Theory and Practice*, Vol. 37., No. 6., pp. 1263-1288. <https://doi.org/10.1111/etap.12065>
- 85. Kuan, T. H., Li, C. S., Chu, S. H.** (2011): Cash Holdings and Corporate Governance in Family-controlled Firms. *Journal of Business Research*, Vol. 64., No. 7., pp. 757-764. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2010.07.004>
- 86. Le Breton-Miller, I., Miller, D., Lester, R. H.** (2011): Stewardship or Agency? A Social Embeddedness Reconciliation of Conduct and Performance in Public Family Businesses. *Organization Science*, Vol. 22., No. 3., pp. 704-721. <https://doi.org/10.1287/orsc.1100.0541>
- 87. Leach, P.** (2018): Családi vállalkozások. *HVG Kiadó Zrt.* ISBN: 9789633045381
- 88. Linares-Mustarós, S., Farreras-Noguer, M. Á., Arimany-Serrat, N., Coenders, G.** (2022): New Financial Ratios Based on the Compositional Data Methodology. *Axioms*, Vol. 11., No. 12. <https://doi.org/10.3390/axioms11120694>
- 89. Lozano, M. B., Durán, R. F.** (2017): Family Control and Adjustment to the Optimal Level of Cash Holding. *The European Journal of Finance*, Vol. 23., No. 3., pp. 266-295. DOI: 10.1080/1351847X.2016.1168748
- 90. Lumpkin, G. T., Brigham, K. H.** (2011): Long-term Orientation and Intertemporal Choice in Family Firms. *Entrepreneurship Theory and Practice*, Vol. 35., No. 6., pp. 1149-1169. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6520.2011.00495.x>
- 91. Ma, L.** (2023): Corporate Social Responsibility Reporting in Family Firms: Evidence from China. *Journal of Behavioral and Experimental Finance*, Vol. 37. <https://doi.org/10.1016/j.jbef.2022.100730>
- 92. Mariani, M. M., Al-Sultan, K., De Massis, A.** (2023): Corporate Social Responsibility in Family Firms: A Systematic Literature Review. *Journal of Small Business Management*, Vol. 61., No. 3., pp. 1192-1246. <https://doi.org/10.1080/00472778.2021.1955122>
- 93. Martin, W. L., McKelvie, A., Lumpkin, G. T.** (2016): Centralization and Delegation Practices in Family Versus Non-family SMEs: a Rasch analysis. *Small Business Economics*, Vol. 47., No. 3., pp. 755-769. <https://doi.org/10.1007/s11187-016-9762-5>
- 94. Maury, B.** (2006): Family Ownership and Firm Performance: Empirical Evidence from Western European Corporations. *Journal of Corporate Finance*, Vol. 12., No. 2., pp. 321-341. <https://doi.org/10.1016/j.jcorpfin.2005.02.002>
- 95. Mazzola, P., Marchisio, G., Astrachan, J.** (2008): Strategic Planning in Family Business: A Powerful Developmental Tool for the Next Generation. *Family Business Review*, Vol. 21., No. 3., pp. 239-258. <https://doi.org/10.1177/08944865080210030106>

-
- 96. Micelotta, E. R., Raynard, M.** (2011): Concealing or Revealing the Family? Corporate Brand Identity Strategies in Family Firms. *Family Business Review*, Vol. 24., No. 3., pp. 197-216. <https://doi.org/10.1177/0894486511407321>
- 97. Michiels, A., Molly, V.** (2017): Financing Decisions in Family Businesses: A Review and Suggestions for Developing the Field. *Family Business Review*, Vol. 30., No. 4., pp. 369-399. <https://doi.org/10.1177/0894486517736958>
- 98. Miller, D., Le Breton-Miller, I.** (2006): Family Governance and Firm Performance: Agency, Stewardship, and Capabilities. *Family Business Review*, Vol. 19., No. 1., pp. 73-87. <https://doi.org/10.1111/j.1741-6248.2006.00063.x>
- 99. Miroshnychenko, I., De Massis, A., Barontini, R., Testa, F.** (2022): Family Firms and Environmental Performance: A Meta-analytic Review. *Family Business Review*, Vol. 35., No. 1., pp. 68-90. <https://doi.org/10.1177/08944865211064409>
- 100. Mishra, C. S., McConaughy, D. L.** (1999): Founding Family Control and Capital Structure: The Risk of Loss of Control and the Aversion to Debt. *Entrepreneurship Theory and Practice*, Vol. 23., No. 4., pp. 53-64. <https://doi.org/10.1177/104225879902300404>
- 101. Mismetti, M., Sangermano, A., Del Bosco, B., Bergamaschi, M.** (2024): Understanding the Multiple Facets of Risk in Family Firms: A Review of the Literature and a Framework for Future Research. *Journal of Business Research*, Vol. 183.
- 102. Mosolygó-Kiss, Á., Heidrich, B., Chandler, N. G.** (2022): Apám nehéz álmat ígér? A társas-érzelmi vagy prioritásának változása a generációváltó családi vállalkozásokban. *Vezetéstudomány-Budapest Management Review*, Vol. 53., No. 8-9., pp. 115-129. <https://doi.org/10.14267/VEZTUD.2022.08-09.09>
- 103. Mussolino, D., Calabrò, A.** (2014): Paternalistic Leadership in Family Firms: Types and Implications for Intergenerational Succession. *Journal of Family Business Strategy*, Vol. 5., No. 2., pp. 197-210. <https://doi.org/10.1016/j.jfbs.2013.09.003>
- 104. Mustakallio, M., Autio, E., Zahra, S. A.** (2002): Relational and Contractual Governance in Family Firms: Effects on Strategic Decision Making. *Family Business Review*, Vol. 15., No. 3., pp. 205-222. <https://doi.org/10.1111/j.1741-6248.2002.00205.x>
- 105. Nagy, A. S., Tobak, J.** (2017): Családi vállalkozások vezetési és utódlási kérdései. *Taylor*, Vol. 9., No. 2., pp. 188-196.
- 106. Naldi, L., Nordqvist, M., Sjöberg, K., Wiklund, J.** (2007): Entrepreneurial Orientation, Risk Taking, and Performance in Family Firms. *Family Business Review*, Vol. 20., No. 1., pp. 33-47. <https://doi.org/10.1111/j.1741-6248.2007.00082.x>
- 107. Nekhili, M., Nagati, H., Chtioui, T., Rebolledo, C.** (2017): Corporate Social Responsibility Disclosure and Market Value: Family Versus Nonfamily Firms. *Journal of Business Research*, Vol. 77., pp. 41-52. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2017.04.001>
- 108. Németh, K., Németh, S.** (2018): Professzionizálódó családi vállalkozások Magyarországon. *Prosperitas*, Vol. 5., No. 3., pp. 25-47. https://doi.org/10.31570/Prosp_2018_03_2
- 109. Németh, K., Németh, S.** (2019): A szocio-emocionális vagy és a családi vállalkozások fenntarthatóságának összefüggésrendszere. *Taylor*, Vol. 11., No. 1., pp. 46-55. <https://www.americanaejournal.hu/index.php/taylor/article/view/21972>.

-
- 110. Nemzetgazdasági Minisztérium** (2023): A magyar mikro-, kis- és középvállalkozások megerősítésének stratégiája 2019–2030, Első felülvizsgálat. Online anyag. <https://cdn.kormany.hu/uploads/document/a/ae/ae6/ae6ddf3889f14153a81dbe7b089d7a60e3ff6312.pdf> (Letöltve: 2025. szeptember 10.)
- 111. Niehm, L. S., Swinney, J., Miller, N. J.** (2008): Community Social Responsibility and Its Consequences for Family Business Performance. *Journal of Small Business Management*, Vol. 46., No. 3., pp. 331-350. <https://doi.org/10.1111/j.1540-627X.2008.00247.x>
- 112. Nordqvist, M., Melin, L.** (2010): The Promise of the Strategy as Practice Perspective for Family Business Strategy Research. *Journal of Family Business Strategy*, Vol. 1., No. 1., pp. 15-25. <https://doi.org/10.1177/0266242611407413>
- 113. Nordqvist, M., Sharma, P., Chirico, F.** (2014): Family Firm Heterogeneity and Governance: A Configuration Approach. *Journal of Small Business Management*, Vol. 52., No. 2., pp. 192–209. <https://doi.org/10.1111/jsbm.12096>
- 114. Pindado, J., Requejo, I., Torre, C.** (2012): Do Family Firms Use Dividend Policy as a Governance Mechanism? Evidence from the Euro Zone. *Corporate Governance: An International Review*, Vol. 20., No. 5. pp. 1-19. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8683.2012.00921.x>
- 115. Pittino, D., Visintin, F.** (2009): Innovation and Strategic Types of Family SMEs: A Test and Extension of Miles and Snow's Configurational Model. *Journal of Enterprising Culture*, Vol. 17., No. 3., pp. 257-295. <https://doi.org/10.1142/S0218495809000382>
- 116. PricewaterhouseCoopers Middle East (PwC)** (2013): The Family Firm. Family Business Survey 2012 – Middle East. <https://www.pwc.com/m1/en/publications/documents/family-firm-english.pdf> (Letöltve: 2025. szeptember 14.)
- 117. Reina, W., Pla-Barber, J., Villar, C.** (2023): Socioemotional Wealth in Family Business Research: A Systematic Literature Review on its Definition, Roles and Dimensions. *European Management Journal*, Vol. 41., No. 6., pp. 1000-1020 <https://doi.org/10.1016/j.emj.2022.10.009>
- 118. Rideg, A., Lukovszki, L., Varga, A. R., Sipos, N.** (2022): A magyar családi mikro-, kis- és középvállalatok erőforrásai és képességei. *Közgazdasági Szemle*, Vol. 69., No. 6., pp. 739-757. <https://doi.org/10.18414/KSZ.2022.6.739>
- 119. Rondi, E., De Massis, A., Kotlar, J.** (2019): Unlocking Innovation Potential: A Typology of Family Business Innovation Postures and the Critical Role of the Family System. *Journal of Family Business Strategy*, Vol. 10., No. 4. <https://doi.org/10.1016/j.jfbs.2017.12.001>
- 120. Sageder, M., Mitter, C., Feldbauer-Durstmüller, B.** (2018): Image and Reputation of Family firms: a systematic literature review of the state of research. *Review of Managerial Science*, 12(1), 335-377. <https://doi.org/10.1007/s11846-016-0216-x>
- 121. Sajtos, L., Mitev, A.** (2007): SPSS kutatási és adatelemzési kézikönyv. *Alinea Kiadó*. ISBN 978-963-9659-08-7
- 122. Sandgren, M., Uman, T., Nordqvist, M.** (2023): Accountants in Family firms - a Systematic Literature Review. *Small Business Economics*, Vol. 61., No. 1., pp. 349-388. <https://doi.org/10.1007/s11187-022-00693-8>
- 123. Schickinger, A., Bertschi-Michel, A., Leitterstorf, M. P., Kammerlander, N.** (2022): Same Same, but Different: Capital Structures in Single Family Offices Compared With Private Equity

Firms. *Small Business Economics*, Vol. 58., No. 3., pp. 1407-1425. <https://doi.org/10.1007/s11187-021-00448-x>

124. Schmid, A., Sender, A. (2021): How Social Capital Influences Performance in Family Firms: the Moderating Role of Nepotism. *The International Journal of Human Resource Management*, Vol. 32., No. 18., pp. 3973-3993. <https://doi.org/10.1080/09585192.2019.1674355>

125. Schmid, T. (2013): Control Considerations, Creditor Monitoring, and the Capital Structure of Family Firms. *Journal of Banking & Finance*, Vol. 37., No. 2., pp. 257-272. <https://doi.org/10.1016/j.jbankfin.2012.08.026>

126. Sciascia, S., Nordqvist, M., Mazzola, P., De Massis, A. (2015): Family Ownership and R&D Intensity in Small-and Medium-sized Firms. *Journal of Product Innovation Management*, Vol. 32., No. 3., pp. 349-360. <https://doi.org/10.1111/jpim.12204>

127. Sorenson, R. L., Bierman, L. (2009): Family Capital, Family Business, and Free Enterprise. *Family Business Review*, Vol. 22., No. 3., pp. 193-195. <https://doi.org/10.1177/0894486509341178>

128. Stewart, A., Hitt, M. A. (2012): Why Can't a Family Business be More Like a Nonfamily Business? Modes of Professionalization in Family Firms. *Family Business Review*, Vol. 25., No. 1., pp. 58-86. <https://doi.org/10.1177/0894486511421665>

129. Tabor, W., Chrisman, J. J., Madison, K., Vardaman, J. M. (2018): Nonfamily Members in Family Firms: A Review and Future Research Agenda. *Family Business Review*, Vol. 31., No. 1., pp. 54-79. <https://doi.org/10.1177/0894486517734683>

130. Tobak, J., Krisán, L., Tóth, R. (2024): TONA modell: Elméleti megközelítés a családi vállalkozások fejlődési szakaszainak mérésére, értékelésére = The TONA Model: Theoretical Approach for Assessing the Development Stages of Family-Owned Businesses. *Polgári Szemle: Gazdasági és Társadalmi Folyóirat*, Vol. 20., No. 1-3., pp. 63-74. <https://doi.org/10.24307/psz.2024.0806>

131. Vajdovich, N. (2024): The Interrelations Between the Goals and Continuity of Family Businesses in the Context of Hungarian Family Wineries. Budapest Business University Doctoral School of Entrepreneurship and Business, doktori disszertáció.

132. Vajdovich, N., Heidrich, B. (2021): Quo vadis? - A családi vállalkozások összetett célrendszerének elemzése. *Vezetéstudomány-Budapest Management Review*, Vol. 52., No. 11, pp. 13-27. DOI: <https://doi.org/10.14267/VEZTUD.2021.11.02>

133. Van Aaken, D., Rost, K., Seidl, D. (2017): The Substitution of Governance Mechanisms in the Evolution of Family Firms. *Long Range Planning*, Vol. 50., No. 6., pp. 826-839. <https://doi.org/10.1016/j.lrp.2017.01.002>

134. Villalonga, B., Amit, R. (2006): How Do Family Ownership, Control and Management Affect Firm Value? *Journal of Financial Economics*, Vol. 80., No. 2., pp. 385-417. <https://doi.org/10.1016/j.jfineco.2004.12.005>

135. Waldkirch, M. (2020): Non-family CEOs in Family Firms: Spotting Gaps and Challenging Assumptions for a Future Research Agenda. *Journal of Family Business Strategy*, Vol. 11., No. 1. <https://doi.org/10.1016/j.jfbs.2019.100305>

136. Ward, J. (2004): Perpetuating the Family Business: 50 Lessons Learned from Long Lasting, Successful Families in Business. *Springer*. ISBN 978-1-349-51698-8

-
- 137. Whetten, D., Foreman, P., Dyer, W. G.** (2014): Organizational Identity and Family Business. *The SAGE Handbook of Family Business*, pp. 480-497. <https://doi.org/10.4135/9781446247556.n24>
- 138. Wieszt, A.** (2020): Fontos, hogy mi családi cég vagyunk? Családi vállalkozási identitás és teljesítmény. *Vezetéstudomány-Budapest Management Review*, Vol. 51., No. 2., pp. 60-73. <https://doi.org/10.14267/VEZTUD.2020.02.05>
- 139. Wieszt, A.** (2023): Tradícióból megújulás (?) - A professzionalizálódás hatása az innovációra családi vállalatoknál. *Világpolitika és a Közgazdaságtan*, Vol. 2., No. 4., pp. 36-44.
- 140. Wieszt, A., Martos, T., Sallay, V., Varga, S., Vékás, P.** (2021): Családi vállalatok utódlása Magyarországon: Kutatási jelentés. <https://publicatio.bibl.u-szeged.hu/26356/1/Utodlas-Kutatasijelentes-teljes.pdf>
- 141. Wolter, H. J., Sauer, I.** (2017): *Die Bedeutung der Eigentümer- und Familiengeführten Unternehmen in Deutschland*, No. 253. Kutatási jelentés.
- 142. Yu-Thompson, Y., Lu-Andrews, R., Fu, L.** (2016): Liquidity and Corporate Governance: Evidence from Family Firms. *Review of Accounting and Finance*, Vol. 15., No. 2., pp. 144-173. <https://doi.org/10.1108/RAF-03-2015-0039>
- 143. Zellweger, T. M., Astrachan, J. H.** (2008): On the Emotional Value of Owning a Firm. *Family Business Review*, Vol. 21., No. 4., pp. 347-363. <https://doi.org/10.1177/08944865080210040106>
- 144. Zellweger, T. M., Eddleston, K. A., Kellermanns, F. W.** (2010): Exploring the Concept of Familiness: Introducing Family Firm Identity. *Journal of Family Business Strategy*, Vol. 1., No. 1., pp. 54-63. <https://doi.org/10.1016/j.jfbs.2009.12.003>
- 145. Zellweger, T. M., Kellermanns, F. W., Eddleston, K. A., Memili, E.** (2012): Building a Family Firm Image: How Family Firms Capitalize on Their Family Ties. *Journal of Family Business Strategy*, Vol. 3., No. 4., pp. 239-250. <https://doi.org/10.1016/j.jfbs.2012.10.001>
- 146. Zellweger, T. M., Nason, R. S., Nordqvist, M.** (2012): From Longevity of Firms to Transgenerational Entrepreneurship of Families: Introducing Family Entrepreneurial Orientation. *Family Business Review*, Vol. 25., No. 2., pp. 136-155. <https://doi.org/10.1177/0894486511423531>
- 147. Zorn, A., Esteves, M., Baur, I., Lips, M.** (2018): Financial Ratios as Indicators of Economic Sustainability: A Quantitative Analysis for Swiss Dairy Farms. *Sustainability*, Vol. 10., No. 8. <https://doi.org/10.3390/su10082942>

Jogforrások

- 1. 2004. évi XXXIV. törvény a kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról:** I. Fejezet: Bevezető rendelkezések, A kis- és középvállalkozások meghatározása 3. §
- 2. Európai Bizottság (2003):** A Bizottság ajánlása (2003. május 6.) a mikro-, kis- és középvállalkozások meghatározásáról. 2003/361/EC. 2. cikk. ELI: <http://data.europa.eu/eli/reco/2003/361/oj>

Internetes források

- 1. China Daily (2011):** China's family firms face succession problem (Online közlemény). Elérhető: https://www.chinadaily.com.cn/business/2011-12/13/content_14257258.htm (Letöltve: 2025. augusztus 31.)
- 2. European Family Business (é. n.):** About European Family Businesses. European Family (Online közlemény). Elérhető: <https://europeanfamilybusinesses.eu/about-european-family-businesses/> (Letöltve: 2025. augusztus 31.)
- 3. European Family Businesses (EFB) (2012):** EFB Position Paper: Family Business Statistics. Brussels: European Family Businesses (Online közlemény). Elérhető: <https://europeanfamilybusinesses.eu/wp-content/uploads/2021/04/pp-family-business-statisticsv2.pdf> (Letöltve: 2025. augusztus 31.)
- 4. Family Business Center (2025):** Family Business Facts (Online közlemény). Elérhető: <https://www.familybusinesscenter.com/resources/family-business-facts/> (Letöltve: 2025. augusztus 31.)
- 5. Family Enterprise USA (2021):** Measuring the Financial Impact of Family Businesses on the U.S. Economy (Online közlemény). Elérhető: <https://familybusiness.org/content/measuring-the-financial-impact-of-family-businesses-on-the-US-ec> (Letöltve: 2025. augusztus 31.)
- 6. Family Firm Institute (FFI) (2017):** Global Data Points: Family Enterprise Statistics from around the World (Online közlemény). Elérhető: <https://perma.cc/CF89-K2JB> (Letöltve: 2025. augusztus 31.)
- 7. Financial Times (2014):** Asian dynasties address wealth handover question (Online közlemény). Elérhető: <https://www.ft.com/content/b0b60d78-561d-11e4-93b3-00144feab7de> (Letöltve: 2025. augusztus 31.)
- 8. OPTEN Informatikai Kft. (2020):** A hazai cégek 40 százaléka családi jellegű vállalkozás. (Online közlemény). Elérhető: <https://www.opten.hu/kozlemenyek/a-hazai-cegek-40-szazaleka-csaladi-jellegu-vallalkozas> (Letöltve: 2025. augusztus 10.)
- 9. OPTEN Informatikai Kft. (2023):** Csökkenő családi vállalkozás szám mellett nőtt a milliárdos árbevételű családi vállalkozások száma (Online közlemény). Elérhető: <https://www.opten.hu/kozlemenyek/csokkeno-csaladi-vallalkozas-szam-mellett-nott-a-milliardos-arbevételű-csaladi-vallalkozások-száma> (Letöltve: 2025. augusztus 10.)

TDK-dolgozat

- 1. Baracsi, Á. (2024):** A magyarországi családi vállalkozások számviteli minőségének, rezilienciájának és pénzügyi menedzsment sajátosságainak empirikus vizsgálata különböző gazdasági környezetekben: növekedési és válsághelyzetek elemzése. TDK dolgozat, Budapesti Gazdasági Egyetem, Pénzügyi és Számviteli Kar.

MELLÉKLETEK

1. számú melléklet: Az alkalmazott rövidítések jegyzéke

Rövidítés	Megnevezés angol nyelven	Megnevezés magyar nyelven
CATI	Computer-Assisted Telephone Interviewing	Számítógéppel támogatott telefonos interjú, megkérdezés
CAWI	Computer-Assisted Web Interviewing	Számítógéppel támogatott online interjú, megkérdezés
GDP	Gross Domestic Product	Bruttó hazai össztermék
KKV	-	Kis- és középvállalkozás(ok)
KSH	-	Központi Statisztikai Hivatal
MKKV	-	Mikro-, kis- és középvállalkozás(ok)
MTMT	-	Magyar Tudományos Művek Tára

Forrás: Saját szerkesztés alapján (2025)

2. számú melléklet: Az alkalmazott mutatók jegyzéke

Megnevezés	Képlet
Adózás előtti eredménnyel számított ROA	$\frac{\text{Adózott eredmény}}{\text{Eszközök összesen}}$
Adózás előtti eredménnyel számított ROE	$\frac{\text{Adózás előtti eredmény}}{\text{Saját tőke}}$
Adózott eredménnyel számított ROA	$\frac{\text{Adózott eredmény}}{\text{Eszközök összesen}}$
Adózott eredménnyel számított ROE	$\frac{\text{Adózott eredmény}}{\text{Saját tőke}}$
EBITDA-marzs	$\frac{\text{EBITDA}}{\text{Értékesítés nettó árbevétele}}$
EBIT-marzs	$\frac{\text{EBIT}}{\text{Értékesítés nettó árbevétele}}$
Eladósodottsági mutató	$\frac{\text{Kötelezettségek összesen}}{\text{Források összesen}}$
Likviditási mutató	$\frac{\text{Forgóeszközök}}{\text{Rövid lejáratú kötelezettségek}}$
Pénzhányad	$\frac{\text{Pénzeszközök}}{\text{Rövid lejáratú kötelezettségek}}$
Profitmarzs	$\frac{\text{Adózott eredmény}}{\text{Értékesítés nettó árbevétele}}$

Forrás: Saját szerkesztés alapján (2025)

3. számú melléklet: A családi vállalkozásokkal kapcsolatos magyarországi tudományos anyagok számának alakulása (2025. július)

Keresőszó	Típus	Jelleg	Találat
Családi vállalkozás	Összes típus	Tudományos	265 találat
Családi vállalkozás	Folyóiratcikk	Tudományos	85 találat
Családi vállalkozás	Könyvrészlet	Tudományos	100 találat
Családi vállalkozás	Könyv	Tudományos	12 találat
Családi vállalkozás	Egyéb konferencia közlemény	Tudományos	11 találat
Családi vállalkozás	Disszertáció	Tudományos	6 találat
Családi vállalkozás pénzügy	Összes típus	Tudományos	6 találat
➤ Témakörök:	Generációváltás, pénzügyi esetelemzés, pénzügyi fenntarthatóság, pénzügyi karakterisztikák		
Családi vállalkozás teljesítmény	Összes típus	Tudományos	8 találat
➤ Témakörök:	Innovációs teljesítmény, identitás és teljesítmény kapcsolata, teljesítményértékelés		
Family firm	Összes típus	Tudományos	32 találat
Family company	Összes típus	Tudományos	4 találat
Family business	Összes típus	Tudományos	237 találat
Family business	Folyóiratcikk	Tudományos	89 találat
Family business	Könyvrészlet	Tudományos	78 találat
Family business	Könyv	Tudományos	5 találat
Family business	Egyéb konferencia közlemény	Tudományos	15 találat
Family business	Disszertáció	Tudományos	3 találat

Forrás: Saját szerkesztés az MTMT adatbázisa⁹ alapján (2025)

⁹ <https://m2.mtmt.hu/gui2/>

4. számú melléklet: A vizsgált vállalkozások gyakoriságának, illetve megoszlásának alakulása az alapításuk évei és minták szerinti csoportosítás alapján, 1989-2015

Év	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Minta	10	22	24	14	30	22	25	35	25
Belső arány	1,88%	4,14%	4,52%	2,64%	5,65%	4,14%	4,71%	6,59%	4,71%
Kontrollminta	2	6	13	14	16	10	17	16	14
Belső arány	0,38%	1,13%	2,45%	2,64%	3,01%	1,88%	3,20%	3,01%	2,64%
Év	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Minta	31	10	23	20	11	23	13	18	15
Belső arány	5,84%	1,88%	4,33%	3,77%	2,07%	4,33%	2,45%	3,39%	2,82%
Kontrollminta	17	10	20	15	13	19	15	20	21
Belső arány	3,20%	1,88%	3,77%	2,82%	2,45%	3,58%	2,82%	3,77%	3,95%
Év	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Minta	17	23	17	14	24	17	15	21	12
Belső arány	3,20%	4,33%	3,20%	2,64%	4,52%	3,20%	2,82%	3,95%	2,26%
Kontrollminta	30	29	28	33	35	35	34	21	28
Belső arány	5,65%	5,46%	5,27%	6,21%	6,59%	6,59%	6,40%	3,95%	5,27%

Forrás: Saját szerkesztés az ORBIS adatbázis adatai alapján (2025)

5. számú melléklet: A magyarországi működő kis- és középvállalkozások számának megoszlása és átlaga a vizsgált időszak során, 2016-2023

Méretkategória	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Átlag
Kisvállalkozások	86,37%	86,67%	86,37%	86,17%	86,52%	86,37%	86,25%	86,41%	86,39%
Középvállalkozások	13,63%	13,33%	13,63%	13,83%	13,48%	13,63%	13,75%	13,59%	13,61%
Összesen	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Forrás: Saját szerkesztés a KSH¹⁰ adatai alapján (2025)

6. számú melléklet: A magyarországi működő kis- és középvállalkozások számának megoszlása társasági forma alapján és átlaga a vizsgált időszak során, 2016-2023

Társasági forma	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Átlag
Korlátolt felelősségű társaság	88,66%	88,86%	88,88%	89,02%	89,19%	89,07%	89,19%	89,46%	89,04%
Részvénytársaság	5,80%	5,73%	5,71%	5,48%	5,40%	5,69%	5,71%	5,76%	5,66%
Betéti társaság	5,35%	5,23%	5,24%	5,34%	5,26%	5,09%	4,97%	4,66%	5,14%
Közkereseti társaság	0,19%	0,18%	0,18%	0,17%	0,16%	0,14%	0,13%	0,12%	0,16%
Összesen	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Forrás: Saját szerkesztés a KSH Gazdasági Szervezetek Regisztere¹¹ alapján (2025)

¹⁰ https://www.ksh.hu/stadat_files/gsz/hu/gsz0018.html

¹¹ <https://statinfo.ksh.hu/Statinfo/themeSelector.jsp>

7. számú melléklet: A magyarországi működő társas kis- és középvállalkozások székhely szerinti megoszlása és átlaga, 2016-2023

Vármegye	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Átlag
Bács-Kiskun	4,92%	4,83%	4,89%	4,76%	4,84%	4,88%	4,79%	4,80%	4,84%
Baranya	2,89%	2,83%	2,78%	2,81%	2,83%	2,91%	2,98%	2,91%	2,87%
Békés	2,45%	2,32%	2,29%	2,39%	2,43%	2,41%	2,39%	2,35%	2,38%
Borsod-Abaúj-Zemplén	3,89%	3,82%	3,67%	3,78%	3,77%	3,82%	3,87%	3,78%	3,80%
Budapest	34,41%	34,96%	34,87%	34,45%	33,77%	32,78%	32,28%	32,74%	33,78%
Csongrád-Csanád	3,60%	3,46%	3,56%	3,59%	3,68%	3,80%	3,94%	3,84%	3,68%
Fejér	3,37%	3,40%	3,46%	3,50%	3,51%	3,55%	3,47%	3,46%	3,46%
Győr-Moson-Sopron	4,70%	4,60%	4,52%	4,47%	4,49%	4,49%	4,46%	4,39%	4,52%
Hajdú-Bihar	4,17%	4,05%	4,08%	4,36%	4,33%	4,46%	4,45%	4,33%	4,28%
Heves	2,08%	2,02%	2,05%	1,94%	1,95%	1,95%	1,94%	1,94%	1,98%
Jász-Nagykun-Szolnok	2,51%	2,47%	2,41%	2,39%	2,39%	2,45%	2,46%	2,48%	2,44%
Komárom-Esztergom	2,83%	2,85%	2,92%	2,87%	2,87%	2,82%	2,80%	2,73%	2,84%
Nógrád	0,80%	0,79%	0,75%	0,76%	0,79%	0,79%	0,85%	0,86%	0,80%
Pest*	12,94%	13,51%	13,76%	14,14%	14,39%	14,85%	15,17%	15,41%	14,27%
Somogy	2,18%	2,24%	2,07%	2,00%	2,05%	2,14%	2,12%	2,10%	2,11%
Szabolcs-Szatmár-Bereg	3,33%	3,15%	3,24%	3,25%	3,35%	3,39%	3,38%	3,44%	3,32%
Tolna	1,68%	1,70%	1,63%	1,62%	1,64%	1,68%	1,78%	1,64%	1,67%
Vas	2,08%	2,02%	1,99%	1,89%	1,96%	1,93%	1,91%	1,89%	1,96%
Veszprém	2,82%	2,75%	2,77%	2,73%	2,68%	2,72%	2,80%	2,67%	2,74%
Zala	2,34%	2,23%	2,29%	2,32%	2,27%	2,18%	2,18%	2,24%	2,26%
Összesen	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

*Nem tartalmazza a budapesti működő kis- és középvállalkozásokat.

Forrás: Saját szerkesztés a KSH Gazdasági Szervezetek Regisztere¹² alapján (2025)

¹² <https://statinfo.ksh.hu/Stainfo/themeSelector.jsp>

**8. számú melléklet: A magyarországi működő társas kis- és középvállalkozások
TEÁOR'08 szerinti megoszlása és átlaga, 2016-2023**

TEÁOR'08 megnevezés	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Átlag
A = Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	4,83%	4,70%	4,56%	4,61%	4,67%	4,54%	4,42%	4,15%	4,56%
B = Bányászat, kőfejtés	0,26%	0,25%	0,24%	0,25%	0,25%	0,24%	0,22%	0,23%	0,24%
C = Feldolgozóipar	20,98%	20,98%	20,66%	19,98%	19,34%	19,58%	19,19%	19,09%	19,98%
D = Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	0,30%	0,30%	0,29%	0,28%	0,26%	0,27%	0,26%	0,26%	0,28%
E = Vízellátás	0,80%	0,74%	0,70%	0,68%	0,72%	0,69%	0,71%	0,73%	0,72%
F = Építőipar	11,50%	11,23%	11,66%	12,51%	12,97%	13,62%	13,95%	13,86%	12,66%
G = Kereskedelem, gépjárműjavítás	22,69%	22,74%	22,55%	22,23%	22,14%	22,29%	21,90%	21,57%	22,26%
H = Szállítás, raktározás	5,88%	6,16%	6,18%	6,41%	6,28%	6,30%	6,41%	6,33%	6,24%
I = Szálláshely- szolgáltatás, vendéglátás	7,51%	7,73%	8,03%	7,86%	8,13%	7,64%	7,99%	8,21%	7,89%
J = Információ, kommunikáció	3,64%	3,71%	3,72%	3,70%	3,65%	3,80%	3,90%	4,20%	3,79%
K = Pénzügyi, biztosítási tevékenység	1,18%	1,00%	0,95%	0,92%	0,88%	0,87%	0,86%	0,82%	0,94%
L = Ingatlanügyletek	2,45%	2,44%	2,38%	2,25%	2,25%	2,08%	1,99%	1,98%	2,23%
M = Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	6,81%	6,98%	7,14%	7,03%	7,07%	7,16%	7,21%	7,37%	7,10%
N = Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	6,97%	6,92%	6,73%	7,10%	7,13%	6,81%	6,69%	6,95%	6,90%
O = Közigazgatás, védelem	0,33%	0,36%	0,42%	0,45%	0,47%	0,52%	0,54%	0,57%	0,46%
P = Oktatás	0,52%	0,47%	0,49%	0,45%	0,44%	0,37%	0,49%	0,37%	0,45%
Q = Humán- egészségügyi, szociális ellátás	1,28%	1,32%	1,32%	1,34%	1,43%	1,47%	1,51%	1,56%	1,40%
R = Művészet, szórakoztatás, szabadidő	0,86%	0,87%	0,92%	0,93%	0,91%	0,86%	0,85%	0,92%	0,89%
S = Egyéb szolgáltatás	1,21%	1,10%	1,07%	1,01%	1,02%	0,89%	0,91%	0,86%	1,01%
T = Háztartás munkaadói tevékenysége	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
U = Területen kívüli szervezet	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Összesen	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Forrás: Saját szerkesztés a KSH Gazdasági Szervezetek Regisztere¹³ alapján (2025)

¹³ <https://statinfo.ksh.hu/Stainfo/themeSelector.jsp>

9. számú melléklet: A vizsgált kis- és középvállalkozások összesített adózás előtti eredmény alapú ROE mutatóinak leíró statisztikai minták szerinti csoportosításban, 2016-2023

	ROE_adel_2016		ROE_adel_2017		ROE_adel_2018		ROE_adel_2019	
	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta
Elemszám	531	531	531	531	531	531	531	531
Medián	13,040	16,460	13,800	16,270	13,510	17,450	13,720	16,590
Számítási átlag	16,481	17,906	16,050	20,405	18,850	20,921	18,444	21,304
Számítási átlag felső határ (95%)	18,684	20,360	18,175	22,848	21,290	23,639	20,944	23,896
Számítási átlag alsó határ (95%)	14,292	15,351	13,811	18,001	16,331	18,213	15,850	18,746
Szórás	25,333	29,412	25,359	29,536	29,174	31,770	27,952	30,424
Shapiro-Wilk érték (W)	0,935	0,960	0,924	0,957	0,944	0,950	0,938	0,962
Shapiro-Wilk p-értéke	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001
Minimum érték	-82,610	-92,100	-98,800	-88,600	-94,130	-99,020	-85,060	-97,000
Maximum érték	96,980	99,940	98,290	99,810	99,070	99,950	100,000	99,850
	ROE_adel_2020		ROE_adel_2021		ROE_adel_2022		ROE_adel_2023	
	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta
Elemszám	531	531	531	531	531	531	531	531
Medián	12,040	14,920	14,740	16,670	19,010	17,240	14,150	15,630
Számítási átlag	16,162	18,133	19,608	20,522	20,140	21,457	17,184	18,115
Számítási átlag felső határ (95%)	18,730	20,892	21,892	23,183	22,337	24,096	19,663	20,789
Számítási átlag alsó határ (95%)	13,541	15,347	17,369	17,933	17,611	18,909	14,545	15,445
Szórás	29,178	32,179	27,452	31,163	28,208	29,907	30,813	30,905
Shapiro-Wilk érték (W)	0,940	0,964	0,956	0,962	0,967	0,966	0,943	0,957
Shapiro-Wilk p-értéke	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001
Minimum érték	-98,910	-90,170	-87,000	-97,300	-91,610	-94,180	-95,730	-91,050
Maximum érték	99,150	99,080	93,460	99,820	98,400	99,800	99,780	99,890

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

10. számú melléklet: A vizsgált kis- és középvállalkozások összesített adózás előtti eredmény alapú ROE mutatóinak időszaki mediánjaiból és átlagaiból képzett leíró statisztikai minták szerinti csoportosításban, 2016-2023

	ROE_adel_med_ián_2016-2019		ROE_adel_med_ián_2020-2023		ROE_adel_átlag_2016-2019		ROE_adel_átlag_2020-2023	
	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta
Elemszám	531	531	531	531	531	531	531	531
Medián	15,260	17,670	16,120	16,660	16,110	17,170	16,160	17,640
Számtani átlag	17,570	20,450	18,910	19,771	17,456	20,133	18,273	19,556
Számtani átlag felső határ (95%)	19,113	22,220	20,827	21,683	18,960	21,810	20,119	21,372
Számtani átlag alsó határ (95%)	16,066	18,711	17,099	17,825	15,885	18,273	16,518	17,692
Szórás	18,481	21,854	21,095	22,836	18,067	21,180	20,406	21,986
Shapiro-Wilk érték (W)	0,961	0,974	0,969	0,963	0,977	0,986	0,985	0,983
Shapiro-Wilk p-értéke	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001
Minimum érték	-44,650	-65,940	-51,750	-77,160	-44,180	-41,070	-40,000	-62,720
Maximum érték	97,770	88,230	96,990	95,090	97,220	86,550	96,510	95,140

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

11. számú melléklet: A vizsgált kis- és középvállalkozások összesített adózott eredmény alapú ROE mutatóinak leíró statisztikai minták szerinti csoportosításban, 2016-2023

	ROE_ad_2016		ROE_ad_2017		ROE_ad_2018		ROE_ad_2019	
	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta
Elemszám	531	531	531	531	531	531	531	531
Medián	11,020	12,790	12,510	14,050	12,470	15,460	12,000	14,550
Számtani átlag	13,950	15,277	14,592	17,679	16,037	17,786	15,713	18,675
Számtani átlag felső határ (95%)	15,966	17,647	16,611	20,061	18,379	20,314	17,929	21,145
Számtani átlag alsó határ (95%)	11,846	12,738	12,601	15,214	13,623	15,227	13,579	16,163
Szórás	23,520	27,774	24,177	28,603	27,706	30,259	26,534	29,064
Shapiro-Wilk érték (W)	0,923	0,950	0,925	0,943	0,931	0,940	0,929	0,955
Shapiro-Wilk p-értéke	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001
Minimum érték	-82,610	-96,000	-85,650	-97,120	-97,090	-99,020	-93,020	-89,750
Maximum érték	90,840	95,030	90,090	94,100	90,160	92,860	99,140	90,900
	ROE_ad_2020		ROE_ad_2021		ROE_ad_2022		ROE_ad_2023	
	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta
Elemszám	531	531	531	531	531	531	531	531
Medián	9,990	12,840	13,040	15,000	16,190	15,450	11,900	13,470
Számtani átlag	13,504	16,010	16,995	18,208	17,644	19,320	14,548	15,741
Számtani átlag felső határ (95%)	16,023	18,686	19,166	20,761	19,951	21,783	17,037	18,208

Számtani átlag alsó határ (95%)	11,068	13,250	14,851	15,577	15,333	16,825	12,095	13,300
Szórás	28,589	31,829	25,615	30,867	27,072	29,068	29,102	29,528
Shapiro-Wilk érték (W)	0,919	0,953	0,949	0,938	0,966	0,955	0,934	0,950
Shapiro-Wilk p-értéke	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001
Minimum érték	-99,900	-94,310	-88,000	-97,360	-93,660	-94,180	-95,730	-91,210
Maximum érték	89,710	173,500	93,050	212,480	97,000	183,560	94,490	92,530

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

12. számú melléklet: A vizsgált kis- és középvállalkozások összesített adózott eredmény alapú ROE mutatóinak időszaki mediánjaiból és átlagaiból képzett leíró statisztikai minták szerinti csoportosításban, 2016-2023

	ROE_ad_medián_2016-2019		ROE_ad_medián_2020-2023		ROE_ad_átlag_2016-2019		ROE_ad_átlag_2020-2023	
	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta
Elemszám	531	531	531	531	531	531	531	531
Medián	13,170	15,040	13,840	14,840	14,130	15,310	13,920	15,680
Számtani átlag	15,316	17,615	16,364	17,502	15,073	17,354	15,672	17,319
Számtani átlag felső határ (95%)	16,760	19,432	18,048	19,220	16,462	19,015	17,195	19,003
Számtani átlag alsó határ (95%)	13,931	15,796	14,632	15,686	13,765	15,505	14,020	15,479
Szórás	17,187	20,503	19,469	21,293	16,953	19,942	18,948	20,976
Shapiro-Wilk érték (W)	0,958	0,973	0,966	0,961	0,977	0,990	0,986	0,979
Shapiro-Wilk p-értéke	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001
Minimum érték	-44,080	-65,940	-52,570	-77,160	-44,750	-41,670	-40,730	-65,300
Maximum érték	88,810	79,870	88,040	86,530	88,580	78,540	88,180	102,040

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

13. számú melléklet: A vizsgált kis- és középvállalkozások összesített adózás előtti eredmény alapú ROA mutatóinak leíró statisztikai minták szerinti csoportosításban, 2016-2023

	ROA_adel_2016		ROA_adel_2017		ROA_adel_2018		ROA_adel_2019	
	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta
Elemszám	531	531	531	531	531	531	531	531
Medián	7,200	7,090	6,990	6,770	7,460	7,320	7,430	7,450
Számtani átlag	9,377	9,596	9,898	10,156	10,959	10,655	10,075	11,038
Számtani átlag felső határ (95%)	10,720	11,261	11,360	11,649	12,410	12,156	11,506	12,562
Számtani átlag alsó határ (95%)	8,028	8,066	8,468	8,730	9,433	9,327	8,636	9,415
Szórás	15,928	18,661	16,530	17,432	17,104	16,913	17,270	18,098
Shapiro-Wilk érték (W)	0,926	0,941	0,917	0,922	0,944	0,929	0,934	0,952
Shapiro-Wilk p-értéke	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001

Minimum érték	-59,210	-50,000	-57,570	-49,620	-47,460	-48,670	-55,050	-50,560
Maximum érték	49,630	79,660	66,410	68,110	59,200	85,080	59,200	60,000
	ROA_adel_2020		ROA_adel_2021		ROA_adel_2022		ROA_adel_2023	
	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta
Elemszám	531	531	531	531	531	531	531	531
Medián	7,230	6,650	8,110	7,240	9,570	8,880	6,360	6,930
Számtani átlag	9,170	10,072	10,364	11,745	11,760	11,726	8,586	10,468
Számtani átlag felső határ (95%)	10,713	11,744	11,927	13,511	13,320	13,429	10,385	12,227
Számtani átlag alsó határ (95%)	7,790	8,313	8,796	10,161	10,037	9,877	6,829	8,732
Szórás	18,131	19,799	18,034	18,639	19,552	20,966	21,224	21,157
Shapiro-Wilk érték (W)	0,938	0,950	0,938	0,945	0,962	0,923	0,926	0,941
Shapiro-Wilk p-értéke	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001
Minimum érték	-65,640	-55,390	-63,840	-55,980	-67,410	-77,550	-67,410	-63,390
Maximum érték	69,850	68,660	63,700	62,280	68,800	76,260	68,800	72,470

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

14. számú melléklet: A vizsgált kis- és középvállalkozások összesített adózás előtti eredmény alapú ROA mutatóinak időszaki mediánjaiból és átlagaiból képzett leíró statisztikai minták szerinti csoportosításban, 2016-2023

	ROA_adel_med_ián_2016-2019		ROA_adel_med_ián_2020-2023		ROA_adel_átlag_2016-2019		ROA_adel_átlag_2020-2023	
	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta
Elemszám	531	531	531	531	531	531	531	531
Medián	7,780	7,990	7,740	8,060	9,360	9,410	9,170	8,660
Számtani átlag	10,104	9,738	10,781	9,912	10,361	10,077	11,002	9,970
Számtani átlag felső határ (95%)	11,082	10,615	12,090	11,060	11,289	10,930	12,276	11,084
Számtani átlag alsó határ (95%)	9,132	8,895	9,474	8,667	9,450	9,238	9,748	8,898
Szórás	12,031	10,601	15,240	14,193	11,113	10,304	14,829	13,783
Shapiro-Wilk érték (W)	0,932	0,947	0,933	0,947	0,976	0,976	0,959	0,970
Shapiro-Wilk p-értéke	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001
Minimum érték	-34,770	-34,810	-53,800	-53,640	-26,170	-39,460	-50,180	-53,640
Maximum érték	59,260	57,670	65,900	59,220	58,370	54,880	65,340	56,410

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

15. számú melléklet: A vizsgált kis- és középvállalkozások összesített adózott eredmény alapú ROA mutatóinak leíró statisztikai minták szerinti csoportosításban, 2016-2023

	ROA_ad_2016		ROA_ad_2017		ROA_ad_2018		ROA_ad_2019	
	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta
Elemszám	531	531	531	531	531	531	531	531
Medián	6,270	6,250	6,330	5,860	6,950	6,380	6,570	6,460
Számtani átlag	8,373	8,546	9,369	9,076	10,081	9,143	9,813	10,255
Számtani átlag felső határ (95%)	9,763	10,046	10,726	10,617	11,561	10,464	11,415	11,950
Számtani átlag alsó határ (95%)	7,059	7,049	7,975	7,674	8,574	7,818	8,082	8,585
Szórás	15,659	18,212	17,322	17,652	17,384	16,073	19,351	18,997
Shapiro-Wilk érték (W)	0,909	0,927	0,876	0,901	0,917	0,938	0,891	0,929
Shapiro-Wilk p-értéke	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001
Minimum érték	-59,210	-50,000	-57,570	-50,570	-59,200	-52,230	-55,450	-61,160
Maximum érték	94,610	82,850	96,410	84,340	98,170	76,570	97,710	79,720
	ROA_ad_2020		ROA_ad_2021		ROA_ad_2022		ROA_ad_2023	
	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta
Elemszám	531	531	531	531	531	531	531	531
Medián	6,230	5,450	7,020	6,530	8,810	7,900	5,210	6,110
Számtani átlag	7,614	8,759	8,891	10,295	10,115	10,401	6,947	8,947
Számtani átlag felső határ (95%)	9,070	10,374	10,344	11,686	11,620	12,046	8,649	10,667
Számtani átlag alsó határ (95%)	6,192	7,177	7,426	8,827	8,489	8,789	5,178	7,256
Szórás	17,174	18,922	17,010	17,461	18,431	19,899	20,535	20,421
Shapiro-Wilk érték (W)	0,932	0,949	0,932	0,942	0,960	0,916	0,907	0,934
Shapiro-Wilk p-értéke	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001
Minimum érték	-65,640	-56,530	-63,840	-56,020	-67,410	-77,550	-81,070	-74,410
Maximum érték	65,270	68,660	63,700	59,310	61,920	68,640	63,120	65,230

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

16. számú melléklet: A vizsgált kis- és középvállalkozások összesített adózott eredmény alapú ROA mutatóinak időszaki mediánjaiból és átlagaiból képzett leíró statisztikai minták szerinti csoportosításban, 2016-2023

	ROA_ ad medián_ 2016-2019		ROA_ ad medián_ 2020-2023		ROA_ad_ átlag_ 2016-2019		ROA_ad_ átlag_ 2020-2023	
	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta
Elemszám	531	531	531	531	531	531	531	531
Medián	7,310	6,610	6,840	7,000	8,130	7,180	7,620	8,120
Számtani átlag	9,233	9,191	8,387	9,457	9,408	9,255	8,392	9,600
Számtani átlag felső határ (95%)	10,351	10,272	9,519	10,648	10,387	10,367	9,422	10,786
Számtani átlag alsó határ (95%)	8,117	8,091	7,300	8,348	8,444	8,192	7,327	8,477
Szórás	12,233	12,970	13,063	14,134	11,960	12,676	12,800	13,927
Shapiro-Wilk érték (W)	0,916	0,933	0,947	0,933	0,935	0,963	0,973	0,957
Shapiro-Wilk p- értéke	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001
Minimum érték	-32,280	-34,800	-49,350	-51,590	-37,590	-36,230	-51,670	-57,090
Maximum érték	95,510	72,080	49,370	57,670	89,000	65,480	46,730	57,270

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

17. számú melléklet: A vizsgált kis- és középvállalkozások összesített profitmarzs mutatóinak leíró statisztikai minták szerinti csoportosításban, 2016-2023

	Profitmarzs_2016		Profitmarzs_2017		Profitmarzs_2018		Profitmarzs_2019	
	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta
Elemszám	531	531	531	531	531	531	531	531
Medián	4,620	5,060	4,250	5,340	5,250	5,230	5,110	5,310
Számtani átlag	7,732	7,118	8,680	7,798	8,674	7,535	7,946	8,635
Számtani átlag felső határ (95%)	9,160	8,688	10,116	9,421	10,233	9,261	9,458	10,123
Számtani átlag alsó határ (95%)	6,295	5,603	7,304	6,176	7,177	5,855	6,651	7,040
Szórás	17,307	18,752	16,674	19,292	17,650	19,769	16,622	17,629
Shapiro-Wilk érték (W)	0,844	0,863	0,860	0,827	0,878	0,843	0,867	0,897
Shapiro-Wilk p- értéke	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001
Minimum érték	-92,620	-90,480	-89,990	-96,110	-94,000	-93,520	-81,330	-78,170
Maximum érték	53,190	53,820	53,210	54,870	56,000	63,960	60,000	63,320
	Profitmarzs_2020		Profitmarzs_2021		Profitmarzs_2022		Profitmarzs_2023	
	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta
Elemszám	531	531	531	531	531	531	531	531
Medián	5,110	5,010	6,320	6,330	6,390	6,770	5,010	8,000
Számtani átlag	5,461	6,566	8,525	9,776	8,529	9,654	5,747	7,815
Számtani átlag felső határ (95%)	7,081	8,332	10,083	11,373	10,233	11,236	6,925	8,651

Számtani átlag alsó határ (95%)	3,920	4,721	6,939	8,018	6,821	8,027	4,449	6,939
Szórás	18,431	20,792	18,316	19,926	20,864	20,342	15,224	10,492
Shapiro-Wilk érték (W)	0,841	0,857	0,876	0,884	0,869	0,909	0,906	0,915
Shapiro-Wilk p-értéke	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001
Minimum érték	-96,030	-87,390	-99,040	-99,500	-95,310	-67,200	-57,780	-42,440
Maximum érték	48,180	57,170	59,350	63,130	70,670	66,290	60,780	30,000

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

18. számú melléklet: A vizsgált kis- és középvállalkozások összesített profitmarzs mutatóinak időszaki mediánjaiból és átlagaiból képzett leíró statisztikai minták szerinti csoportosításban, 2016-2023

	Profitmarzs medián 2016-2019		Profitmarzs medián 2020-2023		Profitmarzs átlag 2016-2019		Profitmarzs átlag 2020-2023	
	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta
Elemszám	531	531	531	531	531	531	531	531
Medián	5,060	5,560	5,810	7,170	5,440	5,870	6,320	8,100
Számtani átlag	8,876	8,595	7,642	8,839	8,258	7,772	7,065	8,452
Számtani átlag felső határ (95%)	9,923	9,721	8,621	9,667	9,339	8,973	8,095	9,377
Számtani átlag alsó határ (95%)	7,855	7,427	6,679	7,989	7,232	6,652	6,015	7,426
Szórás	12,515	13,703	12,163	10,904	12,362	13,865	11,806	11,323
Shapiro-Wilk érték (W)	0,882	0,900	0,894	0,924	0,913	0,937	0,945	0,966
Shapiro-Wilk p-értéke	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001
Minimum érték	-38,950	-45,180	-63,460	-46,660	-33,480	-39,510	-46,410	-38,100
Maximum érték	54,610	54,910	54,240	46,950	54,710	56,530	48,040	42,490

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

19. számú melléklet: A vizsgált kis- és középvállalkozások összesített EBIT-marzs mutatóinak leíró statisztikai minták szerinti csoportosításban, 2016-2023

	EBIT-marzs_2016		EBIT-marzs_2017		EBIT-marzs_2018		EBIT-marzs_2019	
	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta
Elemszám	531	531	531	531	531	531	531	531
Medián	9,020	8,730	9,170	9,040	9,660	9,420	9,150	10,010
Számtani átlag	13,956	12,770	13,548	13,467	14,066	13,003	12,944	14,374
Számtani átlag felső határ (95%)	15,711	14,741	15,201	15,213	15,852	15,022	14,669	16,017
Számtani átlag alsó határ (95%)	12,186	10,811	11,873	11,488	12,380	11,014	11,332	12,714
Szórás	20,455	23,028	20,149	21,840	20,522	23,223	19,293	20,397
Shapiro-Wilk érték (W)	0,875	0,892	0,862	0,876	0,895	0,868	0,877	0,909
Shapiro-Wilk p-értéke	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001

Minimum érték	-95,520	-96,000	-90,020	-84,400	-72,820	-92,060	-79,490	-71,950
Maximum érték	78,190	78,000	73,000	73,000	83,000	83,300	75,000	78,000
	EBIT-marzs_2020		EBIT-marzs_2021		EBIT-marzs_2022		EBIT-marzs_2023	
	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta
Elemszám	531	531	531	531	531	531	531	531
Medián	9,870	10,530	10,810	11,060	10,570	11,320	9,720	10,670
Számtani átlag	12,604	14,204	14,387	15,657	14,343	14,990	12,055	13,622
Számtani átlag felső határ (95%)	14,356	16,338	16,234	17,650	16,236	16,887	14,078	15,757
Számtani átlag alsó határ (95%)	10,605	12,224	12,680	13,798	12,466	12,975	9,979	11,350
Szórás	21,744	24,142	20,728	22,419	21,439	22,410	23,084	25,110
Shapiro-Wilk érték (W)	0,911	0,928	0,921	0,909	0,917	0,925	0,882	0,915
Shapiro-Wilk p-értéke	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001
Minimum érték	-84,590	-89,350	-99,040	-90,380	-80,200	-78,320	-97,000	-96,300
Maximum érték	83,000	85,000	80,100	83,000	76,000	77,000	78,000	76,000

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

20. számú melléklet: A vizsgált kis- és középvállalkozások összesített EBIT-marzs mutatóinak időszaki mediánjaiból és átlagaiból képzett leíró statisztikai minták szerinti csoportosításban, 2016-2023

	EBIT-marzs medián 2016-2019		EBIT-marzs ad medián 2020-2023		EBIT-marzs átlag 2016-2019		EBIT-marzs átlag 2020-2023	
	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta
Elemszám	531	531	531	531	531	531	531	531
Medián	9,410	9,490	10,500	11,220	9,440	9,300	10,390	11,330
Számtani átlag	14,396	13,994	14,103	15,404	13,628	13,403	13,347	14,618
Számtani átlag felső határ (95%)	15,957	15,553	15,674	17,145	14,996	14,903	14,744	16,229
Számtani átlag alsó határ (95%)	13,009	12,656	12,576	13,779	12,336	11,944	11,929	13,008
Szórás	16,160	17,751	17,494	19,045	15,869	17,254	16,847	18,645
Shapiro-Wilk érték (W)	0,857	0,872	0,909	0,922	0,889	0,904	0,929	0,939
Shapiro-Wilk p-értéke	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001
Minimum érték	-47,780	-34,800	-55,100	-50,450	-40,820	-35,360	-48,710	-52,650
Maximum érték	75,600	78,000	77,000	77,500	76,300	77,830	74,650	75,250

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

21. számú melléklet: A vizsgált kis- és középvállalkozások összesített EBITDA-marzs mutatóinak leíró statisztikai minták szerinti csoportosításban, 2016-2023

	EBITDA-marzs 2016		EBITDA-marzs 2017		EBITDA-marzs 2018		EBITDA-marzs 2019	
	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta
Elemzészám	531	531	531	531	531	531	531	531
Medián	4,770	5,550	4,640	5,660	5,370	5,440	5,490	5,520
Számtani átlag	8,957	8,825	9,498	8,832	9,665	8,844	8,920	9,814
Számtani átlag felső határ (95%)	10,718	10,637	11,124	10,438	11,366	10,744	10,479	11,454
Számtani átlag alsó határ (95%)	7,237	7,037	7,908	7,027	8,020	6,853	7,353	8,213
Szórás	19,618	21,234	18,769	20,303	19,657	21,945	18,478	19,523
Shapiro-Wilk érték (W)	0,828	0,860	0,834	0,837	0,856	0,840	0,840	0,887
Shapiro-Wilk p-értéke	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001
Minimum érték	-96,400	-90,480	-90,020	-95,060	-94,000	-93,520	-81,250	-77,270
Maximum érték	76,000	71,000	73,210	72,000	81,400	81,000	75,710	73,820
	EBITDA-marzs 2020		EBITDA-marzs 2021		EBITDA-marzs 2022		EBITDA-marzs 2023	
	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta
Elemzészám	531	531	531	531	531	531	531	531
Medián	5,770	6,300	6,250	6,530	6,810	7,750	5,170	6,310
Számtani átlag	7,694	9,710	9,314	10,327	9,415	10,017	7,163	8,832
Számtani átlag felső határ (95%)	9,528	11,753	10,887	12,206	11,176	11,737	8,879	10,802
Számtani átlag alsó határ (95%)	5,772	7,698	7,635	8,598	7,623	8,284	5,347	6,833
Szórás	20,824	23,372	20,183	20,946	20,262	20,971	20,158	23,772
Shapiro-Wilk érték (W)	0,859	0,898	0,871	0,880	0,874	0,892	0,849	0,873
Shapiro-Wilk p-értéke	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001
Minimum érték	-96,030	-81,620	-99,040	-89,690	-94,090	-76,670	-97,780	-96,300
Maximum érték	80,100	78,000	74,000	78,000	79,000	82,000	73,000	78,080

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

22. számú melléklet: A vizsgált kis- és középvállalkozások összesített EBITDA-marzs mutatóinak időszaki mediánjaiból és átlagaiból képzett leíró statisztikai minták szerinti csoportosításban, 2016-2023

	EBITDA-marzs medián 2016-2019		EBITDA-marzs ad medián 2020-2023		EBITDA-marzs átlag 2016-2019		EBITDA-marzs átlag 2020-2023	
	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta
Elemszám	531	531	531	531	531	531	531	531
Medián	5,400	5,930	5,850	6,860	5,800	6,180	6,240	7,520
Számtani átlag	9,779	9,736	9,070	10,386	9,260	9,078	8,396	9,722
Számtani átlag felső határ (95%)	11,126	11,220	10,439	11,797	10,519	10,519	9,706	11,160
Számtani átlag alsó határ (95%)	8,604	8,389	7,721	8,928	8,018	7,789	7,125	8,264
Szórás	14,734	15,876	15,374	16,976	14,474	15,870	14,856	16,679
Shapiro-Wilk érték (W)	0,820	0,855	0,855	0,890	0,859	0,893	0,898	0,924
Shapiro-Wilk p- értéke	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001
Minimum érték	-37,280	-38,540	-55,100	-70,120	-33,640	-42,450	-51,820	-57,480
Maximum érték	73,860	71,550	70,500	77,500	74,680	73,780	68,500	71,520

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

23. számú melléklet: A vizsgált kis- és középvállalkozások pozitív adózás előtti eredmény alapú ROE mutatóinak leíró statisztikai minták szerinti csoportosításban, 2016-2023

	ROE_adel_2016		ROE_adel_2017		ROE_adel_2018		ROE_adel_2019	
	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta
Elemszám	470	450	468	463	465	456	466	460
Medián	15,925	19,635	16,385	20,600	17,460	20,630	15,865	20,710
Számtani átlag	21,917	25,856	21,675	27,152	25,526	28,901	24,480	28,601
Számtani átlag felső határ (95%)	23,840	27,853	23,452	29,428	27,507	31,225	26,579	30,751
Számtani átlag alsó határ (95%)	20,207	23,826	19,937	25,050	23,540	26,909	22,615	26,464
Szórás	19,915	22,591	19,420	23,647	22,711	24,352	22,460	23,988
Shapiro-Wilk érték (W)	0,870	0,887	0,866	0,893	0,882	0,900	0,872	0,904
Shapiro-Wilk p- értéke	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001
Minimum érték	0,080	0,020	0,090	0,010	0,140	0,080	0,090	0,050
Maximum érték	96,980	99,940	98,290	99,810	99,070	99,950	100,000	99,850
	ROE_adel_2020		ROE_adel_2021		ROE_adel_2022		ROE_adel_2023	
	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta
Elemszám	446	443	459	455	452	456	444	437
Medián	17,560	20,960	18,070	22,000	23,750	22,730	19,895	20,750
Számtani átlag	24,113	27,756	25,961	28,580	27,515	28,762	25,679	27,331
Számtani átlag felső határ (95%)	26,407	29,978	28,055	30,795	29,377	31,087	27,900	29,531

Számtani átlag alsó határ (95%)	22,307	25,410	23,920	26,232	25,555	26,643	23,495	25,258
Szórás	22,068	23,756	22,331	23,814	21,985	23,935	23,460	23,147
Shapiro-Wilk érték (W)	0,872	0,892	0,891	0,910	0,912	0,907	0,878	0,899
Shapiro-Wilk p- értéke	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001
Minimum érték	0,010	0,100	0,010	0,060	0,100	0,030	0,070	0,020
Maximum érték	99,150	99,080	93,460	99,820	98,400	99,800	99,780	99,890

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

**24. számú melléklet: A vizsgált kis- és középvállalkozások negatív adózás előtti
eredmény alapú ROE mutatóinak leíró statisztikai minták szerinti csoportosításban,
2016-2023**

	ROE_adel_2016		ROE_adel_2017		ROE_adel_2018		ROE_adel_2019	
	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta
Elemzés	61	81	63	68	66	75	65	71
Medián	-18,350	-19,620	-17,930	-16,250	-19,885	-16,130	-12,470	-18,020
Számtani átlag	-25,403	-26,263	-25,733	-25,532	-28,183	-27,600	-24,825	-25,976
Számtani átlag felső határ (95%)	-19,656	-21,316	-20,141	-20,196	-21,322	-21,491	-18,454	-20,587
Számtani átlag alsó határ (95%)	-31,104	-31,255	-31,965	-31,746	-35,227	-34,617	-30,927	-32,055
Szórás	23,531	23,151	25,370	24,269	26,327	28,356	25,267	24,860
Shapiro-Wilk érték (W)	0,880	0,874	0,853	0,851	0,871	0,851	0,848	0,861
Shapiro-Wilk p- értéke	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001
Minimum érték	-82,610	-92,100	-98,800	-88,600	-94,130	-99,020	-85,060	-97,000
Maximum érték	-0,550	-0,250	-0,020	-0,100	-0,120	-0,230	-0,030	-0,120
	ROE_adel_2020		ROE_adel_2021		ROE_adel_2022		ROE_adel_2023	
	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta
Elemzés	85	88	72	76	79	75	87	94
Medián	-15,370	-23,595	-13,095	-18,810	-14,480	-13,160	-15,060	-13,165
Számtani átlag	-25,558	-30,309	-20,896	-27,722	-22,051	-22,957	-26,171	-24,727
Számtani átlag felső határ (95%)	-20,075	-25,615	-16,300	-22,033	-17,411	-17,809	-20,759	-19,727
Számtani átlag alsó határ (95%)	-31,505	-35,377	-25,973	-33,553	-27,115	-28,350	-32,078	-30,181
Szórás	26,360	24,410	22,005	26,026	22,219	23,577	27,246	26,016
Shapiro-Wilk érték (W)	0,820	0,905	0,811	0,854	0,834	0,850	0,830	0,840
Shapiro-Wilk p- értéke	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001
Minimum érték	-98,910	-90,170	-87,000	-97,300	-91,610	-94,180	-95,730	-91,050
Maximum érték	-0,280	-0,080	-0,130	-0,160	-0,010	-0,010	-0,050	0,000

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

25. számú melléklet: A vizsgált kis- és középvállalkozások pozitív adózott eredmény alapú ROE mutatóinak leíró statisztikai minták szerinti csoportosításban, 2016-2023

	ROE_ad_2016		ROE_ad_2017		ROE_ad_2018		ROE_ad_2019	
	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta
Elemszám	470	450	468	463	465	456	466	460
Medián	13,825	17,760	14,825	18,500	15,610	18,075	14,390	18,010
Számtani átlag	19,132	22,914	20,022	24,422	22,673	25,591	21,686	25,776
Számtani átlag felső határ (95%)	20,706	24,871	21,855	26,713	24,567	27,670	23,516	27,869
Számtani átlag alsó határ (95%)	17,589	21,072	18,244	22,598	20,949	23,477	19,837	23,769
Szórás	17,854	20,665	18,407	21,959	20,425	22,403	20,366	22,452
Shapiro-Wilk érték (W)	0,868	0,880	0,865	0,884	0,882	0,893	0,872	0,897
Shapiro-Wilk p-értéke	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001
Minimum érték	0,000	0,020	0,080	0,000	0,120	0,010	0,010	0,050
Maximum érték	90,840	95,030	90,090	94,100	90,160	92,860	99,140	90,900
	ROE_ad_2020		ROE_ad_2021		ROE_ad_2022		ROE_ad_2023	
	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta
Elemszám	446	443	459	455	452	456	444	437
Medián	14,900	18,340	16,170	19,670	21,120	20,690	16,360	18,920
Számtani átlag	21,491	25,476	23,056	26,154	24,872	26,443	22,678	24,648
Számtani átlag felső határ (95%)	23,351	27,552	24,915	28,433	26,632	28,548	24,707	26,683
Számtani átlag alsó határ (95%)	19,570	23,292	21,414	23,951	22,998	24,283	20,840	22,771
Szórás	20,425	23,402	20,284	23,555	20,686	23,185	21,589	21,588
Shapiro-Wilk érték (W)	0,865	0,867	0,886	0,861	0,908	0,882	0,869	0,894
Shapiro-Wilk p-értéke	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001
Minimum érték	0,020	0,090	0,010	0,050	0,060	0,010	0,010	0,020
Maximum érték	89,710	173,500	93,050	212,480	97,000	183,560	94,490	92,530

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

26. számú melléklet: A vizsgált kis- és középvállalkozások negatív adózott eredmény alapú ROE mutatóinak leíró statisztikai minták szerinti csoportosításban, 2016-2023

	ROE_ad_2016		ROE_ad_2017		ROE_ad_2018		ROE_ad_2019	
	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta
Elemszám	61	81	63	68	66	75	65	71
Medián	-18,690	-19,970	-19,670	-18,745	-22,055	-19,110	-16,220	-18,910
Számtani átlag	-25,980	-27,153	-25,743	-28,233	-30,717	-29,672	-27,104	-27,332
Számtani átlag felső határ (95%)	-19,902	-21,947	-20,160	-22,235	-24,301	-23,589	-20,695	-21,768
Számtani átlag alsó határ (95%)	-32,202	-32,541	-31,672	-34,482	-37,376	-36,212	-34,342	-33,323
Szórás	23,737	23,726	23,848	26,329	27,318	28,523	26,364	24,738

Shapiro-Wilk érték (W)	0,879	0,879	0,879	0,846	0,873	0,869	0,865	0,883
Shapiro-Wilk p-értéke	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001
Minimum érték	-82,610	-96,000	-85,650	-97,120	-97,090	-99,020	-93,020	-89,750
Maximum érték	-0,090	-0,100	-0,020	-0,340	-0,560	-0,240	-0,030	-0,120
	ROE_ad_2020		ROE_ad_2021		ROE_ad_2022		ROE_ad_2023	
	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta
Elemzészám	85	88	72	76	79	75	87	94
Medián	-18,830	-25,785	-14,430	-19,990	-16,140	-13,570	-15,750	-15,180
Számtani átlag	-28,405	-31,645	-21,642	-29,362	-23,715	-23,992	-26,948	-25,669
Számtani átlag felső határ (95%)	-21,975	-26,449	-17,036	-23,661	-19,325	-18,646	-21,211	-20,442
Számtani átlag alsó határ (95%)	-34,342	-37,007	-26,805	-35,796	-28,575	-29,143	-32,398	-30,960
Szórás	28,827	25,219	22,195	26,428	21,688	23,077	27,117	26,041
Shapiro-Wilk érték (W)	0,824	0,904	0,814	0,876	0,856	0,864	0,836	0,857
Shapiro-Wilk p-értéke	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001
Minimum érték	-99,900	-94,310	-88,000	-97,360	-93,660	-94,180	-95,730	-91,210
Maximum érték	-0,030	-0,090	-0,130	-0,030	-0,030	-0,010	-0,130	0,000

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

27. számú melléklet: A vizsgált kis- és középvállalkozások pozitív adózás előtti eredmény alapú ROA mutatóinak leíró statisztikai minták szerinti csoportosításban, 2016-2023

	ROA_adel_2016		ROA_adel_2017		ROA_adel_2018		ROA_adel_2019	
	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta
Elemzészám	470	450	468	463	465	456	466	460
Medián	9,235	9,775	8,765	8,760	9,470	9,785	9,480	10,070
Számtani átlag	12,916	14,484	13,345	13,918	14,658	14,407	13,943	15,272
Számtani átlag felső határ (95%)	14,062	16,050	14,561	15,259	16,040	15,745	15,265	16,591
Számtani átlag alsó határ (95%)	11,843	13,116	12,116	12,640	13,455	13,114	12,709	13,914
Szórás	12,020	14,912	13,402	14,439	14,161	14,449	13,586	14,652
Shapiro-Wilk érték (W)	0,873	0,825	0,829	0,822	0,854	0,830	0,856	0,867
Shapiro-Wilk p-értéke	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001
Minimum érték	0,050	0,010	0,020	0,010	0,060	0,030	0,020	0,000
Maximum érték	49,630	79,660	66,410	68,110	59,200	85,080	59,200	60,000
	ROA_adel_2020		ROA_adel_2021		ROA_adel_2022		ROA_adel_2023	
	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta
Elemzészám	446	443	459	455	452	456	444	437
Medián	9,635	9,870	10,220	10,390	13,140	10,775	9,370	10,300
Számtani átlag	14,138	15,549	14,734	16,073	16,908	16,794	14,762	16,458
Számtani átlag felső határ (95%)	15,387	16,996	16,112	17,577	18,346	18,170	16,152	17,968

Számtani átlag alsó határ (95%)	12,897	14,135	13,515	14,654	15,521	15,432	13,275	14,905
Szórás	13,842	15,888	14,084	15,470	15,183	15,982	15,211	16,807
Shapiro-Wilk érték (W)	0,846	0,835	0,853	0,866	0,887	0,872	0,841	0,837
Shapiro-Wilk p- értéke	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001
Minimum érték	0,010	0,040	0,010	0,010	0,010	0,010	0,020	0,020
Maximum érték	69,850	68,660	63,700	62,280	68,800	76,260	68,800	72,470

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

**28. számú melléklet: A vizsgált kis- és középvállalkozások negatív adózás előtti
eredmény alapú ROA mutatóinak leíró statisztikai minták szerinti csoportosításban,
2016-2023**

	ROA_adel_2016		ROA_adel_2017		ROA_adel_2018		ROA_adel_2019	
	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta
Elemzés	61	81	63	68	66	75	65	71
Medián	-12,310	-16,340	-9,860	-10,170	-10,895	-7,930	-12,790	-11,490
Számtani átlag	-17,895	-17,562	-15,709	-15,459	-15,102	-12,161	-17,657	-16,389
Számtani átlag felső határ (95%)	-14,129	-14,836	-12,097	-12,231	-11,993	-9,510	-14,558	-12,815
Számtani átlag alsó határ (95%)	-21,664	-20,349	-19,406	-18,920	-18,119	-15,090	-21,997	-18,791
Szórás	16,040	13,342	15,064	14,225	12,897	12,272	15,455	13,838
Shapiro-Wilk érték (W)	0,881	0,922	0,852	0,881	0,893	0,845	0,885	0,906
Shapiro-Wilk p- értéke	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001
Minimum érték	-59,210	-50,000	-57,570	-49,620	-47,460	-48,670	-55,050	-50,560
Maximum érték	-0,210	-0,130	-0,020	-0,010	-0,110	-0,090	-0,300	-0,240
	ROA_adel_2020		ROA_adel_2021		ROA_adel_2022		ROA_adel_2023	
	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta
Elemzés	85	88	72	76	79	75	87	94
Medián	-10,250	-13,935	-12,640	-8,395	-13,770	-10,040	-17,460	-10,090
Számtani átlag	-16,898	-17,496	-17,492	-14,168	-17,697	-19,084	-22,933	-17,380
Számtani átlag felső határ (95%)	-13,578	-14,822	-14,084	-11,027	-14,520	-14,139	-18,933	-14,215
Számtani átlag alsó határ (95%)	-20,455	-20,414	-21,211	-17,287	-21,076	-24,146	-27,030	-20,860
Szórás	15,505	13,573	15,424	14,573	15,234	21,386	19,554	16,557
Shapiro-Wilk érték (W)	0,854	0,885	0,868	0,818	0,875	0,802	0,888	0,865
Shapiro-Wilk p- értéke	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001
Minimum érték	-65,640	-55,390	-63,840	-55,980	-67,410	-77,550	-67,410	-63,390
Maximum érték	-0,270	-0,090	-0,420	-0,290	0,000	-0,040	-0,010	0,000

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

29. számú melléklet: A vizsgált kis- és középvállalkozások pozitív adózott eredmény alapú ROA mutatóinak leíró statisztikai minták szerinti csoportosításban, 2016-2023

	ROA_ad_2016		ROA_ad_2017		ROA_ad_2018		ROA_ad_2019	
	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta
Elemszám	470	450	468	463	465	456	466	460
Medián	8,170	8,810	8,145	7,590	8,650	8,765	8,265	8,570
Számtani átlag	11,835	13,347	12,800	12,926	13,761	12,939	13,829	14,504
Számtani átlag felső határ (95%)	12,899	14,757	14,040	14,279	15,106	14,147	15,282	15,970
Számtani átlag alsó határ (95%)	10,746	12,181	11,568	11,652	12,398	11,740	12,353	13,075
Szórás	11,845	14,395	14,567	14,474	14,510	13,193	16,163	15,846
Shapiro-Wilk érték (W)	0,837	0,801	0,757	0,785	0,807	0,835	0,768	0,816
Shapiro-Wilk p-értéke	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001
Minimum érték	0,000	0,010	0,010	0,010	0,050	0,000	0,010	0,000
Maximum érték	94,610	82,850	96,410	84,340	98,170	76,570	97,710	79,720
	ROA_ad_2020		ROA_ad_2021		ROA_ad_2022		ROA_ad_2023	
	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta
Elemszám	446	443	459	455	452	456	444	437
Medián	8,665	8,700	9,100	9,330	11,955	10,120	8,280	9,160
Számtani átlag	12,476	14,102	13,134	14,472	15,154	15,319	13,052	14,889
Számtani átlag felső határ (95%)	13,635	15,392	14,276	15,816	16,503	16,635	14,371	16,350
Számtani átlag alsó határ (95%)	11,291	12,756	11,994	13,196	13,863	13,898	11,776	13,501
Szórás	12,587	14,896	12,842	14,081	13,790	14,762	13,936	15,515
Shapiro-Wilk érték (W)	0,844	0,828	0,851	0,864	0,889	0,870	0,831	0,833
Shapiro-Wilk p-értéke	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001
Minimum érték	0,010	0,030	0,010	0,030	0,010	0,010	0,010	0,010
Maximum érték	65,270	68,660	63,700	59,310	61,920	68,640	63,120	65,230

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

30. számú melléklet: A vizsgált kis- és középvállalkozások negatív adózott eredmény alapú ROA mutatóinak leíró statisztikai minták szerinti csoportosításban, 2016-2023

	ROA_ad_2016		ROA_ad_2017		ROA_ad_2018		ROA_ad_2019	
	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta
Elemszám	61	81	63	68	66	75	65	71
Medián	-12,310	-16,510	-10,170	-12,600	-11,085	-10,900	-12,810	-14,660
Számtani átlag	-18,301	-18,123	-16,118	-17,141	-15,846	-13,937	-18,984	-17,274
Számtani átlag felső határ (95%)	-14,704	-15,408	-12,621	-13,640	-12,659	-11,301	-15,234	-14,373
Számtani átlag alsó határ (95%)	-22,284	-20,956	-19,585	-20,907	-19,078	-16,578	-22,943	-20,698
Szórás	15,877	13,585	14,755	14,846	13,492	12,305	15,601	14,093

Shapiro-Wilk érték (W)	0,881	0,919	0,855	0,876	0,889	0,871	0,869	0,913
Shapiro-Wilk p-értéke	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001
Minimum érték	-59,210	-50,000	-57,570	-50,570	-59,200	-52,230	-55,450	-61,160
Maximum érték	-0,070	-0,210	-0,040	-0,380	-0,120	-0,250	-1,440	-0,240
	ROA_ad_2020		ROA_ad_2021		ROA_ad_2022		ROA_ad_2023	
	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta
Elemzészám	85	88	72	76	79	75	87	94
Medián	-11,180	-14,310	-13,175	-8,770	-14,460	-10,640	-17,510	-11,810
Számítási átlag	-17,901	-18,141	-18,160	-14,714	-18,718	-19,498	-24,210	-18,680
Számítási átlag felső határ (95%)	-14,924	-15,566	-14,706	-11,561	-15,664	-15,049	-20,240	-15,322
Számítási átlag alsó határ (95%)	-21,340	-21,073	-21,719	-17,760	-22,138	-24,480	-28,431	-22,319
Szórás	15,409	13,292	15,411	14,653	14,816	20,998	20,591	17,627
Shapiro-Wilk érték (W)	0,851	0,892	0,873	0,831	0,874	0,804	0,883	0,877
Shapiro-Wilk p-értéke	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001
Minimum érték	-65,640	-56,530	-63,840	-56,020	-67,410	-77,550	-81,070	-74,410
Maximum érték	-0,050	-0,090	-0,250	-0,250	-0,140	-0,060	-0,040	-0,010

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

31. számú melléklet: A vizsgált kis- és középvállalkozások pozitív profitmarzs mutatóinak leíró statisztikai minták szerinti csoportosításban, 2016-2023

	Profitmarzs_2016		Profitmarzs_2017		Profitmarzs_2018		Profitmarzs_2019	
	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta
Elemzészám	470	450	468	463	465	456	466	460
Medián	5,870	7,045	6,215	6,940	7,510	6,995	6,900	7,100
Számítási átlag	11,326	12,094	11,911	12,217	12,562	12,475	11,511	12,730
Számítási átlag felső határ (95%)	12,487	13,156	13,144	13,378	13,841	13,746	12,666	13,999
Számítási átlag alsó határ (95%)	10,245	11,026	10,765	11,047	11,336	11,269	10,333	11,582
Szórás	12,858	12,761	13,399	13,323	13,192	13,458	12,640	13,407
Shapiro-Wilk érték (W)	0,780	0,816	0,787	0,796	0,821	0,801	0,797	0,823
Shapiro-Wilk p-értéke	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001
Minimum érték	0,050	0,080	0,060	0,000	0,060	0,050	0,100	0,020
Maximum érték	53,190	53,820	53,210	54,870	56,000	63,960	60,000	63,320
	Profitmarzs_2020		Profitmarzs_2021		Profitmarzs_2022		Profitmarzs_2023	
	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta
Elemzészám	446	443	459	455	452	456	444	437
Medián	6,990	8,020	7,860	8,400	9,095	9,585	6,575	10,160
Számítási átlag	10,859	12,722	12,963	14,570	13,983	14,779	10,203	11,111
Számítási átlag felső határ (95%)	11,907	13,902	14,179	15,892	15,337	16,172	11,172	11,725

Számtani átlag alsó határ (95%)	9,814	11,527	11,791	13,278	12,589	13,398	9,252	10,510
Szórás	11,054	12,906	13,178	14,703	14,514	15,225	10,810	6,800
Shapiro-Wilk érték (W)	0,832	0,835	0,812	0,839	0,807	0,822	0,794	0,949
Shapiro-Wilk p-értéke	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001
Minimum érték	0,010	0,150	0,010	0,010	0,010	0,010	0,010	0,000
Maximum érték	48,180	57,170	59,350	63,130	70,670	66,290	60,780	30,000

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

32. számú melléklet: A vizsgált kis- és középvállalkozások negatív profitmarzs mutatóinak leíró statisztikai minták szerinti csoportosításban, 2016-2023

	Profitmarzs_2016		Profitmarzs_2017		Profitmarzs_2018		Profitmarzs_2019	
	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta
Elemszám	61	81	63	68	66	75	65	71
Medián	-12,410	-10,350	-8,980	-11,285	-10,205	-11,030	-9,710	-10,950
Számtani átlag	-19,960	-20,524	-15,321	-22,293	-18,716	-22,496	-17,607	-17,895
Számtani átlag felső határ (95%)	-14,714	-16,070	-10,958	-16,553	-14,177	-17,222	-12,797	-13,913
Számtani átlag alsó határ (95%)	-25,355	-25,130	-20,386	-28,745	-23,409	-27,693	-22,240	-22,323
Szórás	21,748	22,417	18,978	25,812	20,688	24,917	19,278	18,718
Shapiro-Wilk érték (W)	0,819	0,801	0,733	0,796	0,804	0,805	0,757	0,823
Shapiro-Wilk p-értéke	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001
Minimum érték	-92,620	-90,480	-89,990	-96,110	-94,000	-93,520	-81,330	-78,170
Maximum érték	-0,100	-0,150	-0,010	-0,030	-0,120	-0,120	-0,370	-0,210
	Profitmarzs_2020		Profitmarzs_2021		Profitmarzs_2022		Profitmarzs_2023	
	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta
Elemszám	85	88	72	76	79	75	87	94
Medián	-14,040	-15,700	-13,065	-10,580	-10,930	-14,580	-14,400	-1,235
Számtani átlag	-22,863	-24,422	-19,772	-18,924	-22,678	-21,511	-16,995	-7,506
Számtani átlag felső határ (95%)	-18,113	-19,336	-15,116	-13,889	-17,613	-17,169	-13,844	-5,451
Számtani átlag alsó határ (95%)	-27,684	-29,587	-25,092	-24,358	-27,848	-25,931	-20,004	-9,679
Szórás	23,012	24,964	21,088	22,872	24,106	19,802	14,165	11,057
Shapiro-Wilk érték (W)	0,814	0,823	0,809	0,746	0,805	0,883	0,915	0,702
Shapiro-Wilk p-értéke	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001
Minimum érték	-96,030	-87,390	-99,040	-99,500	-95,310	-67,200	-57,780	-42,440
Maximum érték	-0,020	-0,780	-0,430	-0,020	-0,760	0,000	-0,020	-0,050

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

33. számú melléklet: A vizsgált kis- és középvállalkozások pozitív EBIT-marzs mutatóinak leíró statisztikai minták szerinti csoportosításban, 2016-2023

	EBIT-marzs_2016		EBIT-marzs_2017		EBIT-marzs_2018		EBIT-marzs_2019	
	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta
Elemszám	470	450	468	463	465	456	466	460
Medián	6,110	7,310	6,395	7,240	7,100	6,900	7,085	7,445
Számtani átlag	12,652	13,702	12,869	13,202	13,261	13,523	12,546	14,047
Számtani átlag felső határ (95%)	14,175	15,218	14,326	14,520	14,759	15,094	13,957	15,615
Számtani átlag alsó határ (95%)	11,168	12,207	11,439	11,788	11,900	12,114	11,218	12,650
Szórás	16,006	16,145	15,941	15,229	15,857	16,489	15,261	16,028
Shapiro-Wilk érték (W)	0,718	0,751	0,734	0,761	0,751	0,732	0,726	0,774
Shapiro-Wilk p-értéke	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001
Minimum érték	0,010	0,050	0,060	0,050	0,080	0,060	0,150	0,020
Maximum érték	76,000	71,000	73,210	72,000	81,400	81,000	75,710	73,820
	EBIT-marzs_2020		EBIT-marzs_2021		EBIT-marzs_2022		EBIT-marzs_2023	
	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta
Elemszám	446	443	459	455	452	456	444	437
Medián	7,305	9,020	7,880	8,505	8,900	9,810	6,780	8,790
Számtani átlag	12,751	16,015	13,987	15,103	14,031	15,185	12,036	15,269
Számtani átlag felső határ (95%)	14,247	17,617	15,572	16,658	15,382	16,574	13,326	16,891
Számtani átlag alsó határ (95%)	11,454	14,401	12,520	13,602	12,711	13,868	10,741	13,674
Szórás	15,072	17,651	15,676	16,183	14,852	15,191	14,719	17,388
Shapiro-Wilk érték (W)	0,747	0,796	0,754	0,801	0,794	0,820	0,748	0,788
Shapiro-Wilk p-értéke	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001
Minimum érték	0,010	0,020	0,060	0,010	0,010	0,080	0,000	0,000
Maximum érték	80,100	78,000	74,000	78,000	79,000	82,000	73,000	78,080

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

34. számú melléklet: A vizsgált kis- és középvállalkozások negatív EBIT-marzs mutatóinak leíró statisztikai minták szerinti csoportosításban, 2016-2023

	EBIT-marzs_2016		EBIT-marzs_2017		EBIT-marzs_2018		EBIT-marzs_2019	
	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta
Elemszám	61	81	63	68	66	75	65	71
Medián	-12,150	-14,580	-8,720	-11,140	-13,090	-17,410	-9,470	-11,350
Számtani átlag	-19,512	-23,295	-15,547	-21,435	-22,767	-27,886	-17,078	-17,609
Számtani átlag felső határ (95%)	-14,674	-18,255	-11,236	-16,225	-17,338	-21,948	-12,957	-13,501
Számtani átlag alsó határ (95%)	-24,749	-28,720	-20,731	-27,821	-28,546	-33,963	-21,648	-21,827
Szórás	21,585	22,806	19,345	24,880	20,999	24,767	18,797	17,913

Shapiro-Wilk érték (W)	0,811	0,834	0,726	0,797	0,834	0,836	0,762	0,830
Shapiro-Wilk p-értéke	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001
Minimum érték	-96,400	-90,480	-90,020	-95,060	-94,000	-93,520	-81,250	-77,270
Maximum érték	-0,100	-1,230	-0,030	-0,010	-3,280	-1,850	-0,050	-0,060
	EBIT-marzs_2020		EBIT-marzs_2021		EBIT-marzs_2022		EBIT-marzs_2023	
	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta
Elemzészám	85	88	72	76	79	75	87	94
Medián	-17,370	-13,475	-13,730	-9,920	-14,480	-16,320	-14,855	-11,230
Számtani átlag	-26,162	-22,028	-20,477	-19,633	-24,269	-23,462	-22,935	-22,709
Számtani átlag felső határ (95%)	-21,219	-17,330	-15,907	-14,775	-19,080	-18,725	-19,407	-18,256
Számtani átlag alsó határ (95%)	-31,559	-27,079	-25,808	-25,134	-29,843	-28,885	-30,755	-29,762
Szórás	22,430	22,881	20,360	22,631	22,625	22,454	23,023	25,676
Shapiro-Wilk érték (W)	0,837	0,833	0,832	0,772	0,825	0,880	0,826	0,799
Shapiro-Wilk p-értéke	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001
Minimum érték	-96,030	-81,620	-99,040	-89,690	-94,090	-76,670	-97,780	-96,300
Maximum érték	-0,080	-0,010	-0,400	-0,020	-0,420	-0,040	-0,080	-0,110

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

35. számú melléklet: A vizsgált kis- és középvállalkozások pozitív EBITDA-marzs mutatóinak leíró statisztikai minták szerinti csoportosításban, 2016-2023

	EBITDA-marzs 2016		EBITDA-marzs 2017		EBITDA-marzs 2018		EBITDA-marzs 2019	
	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta
Elemzészám	470	450	468	463	465	456	466	460
Medián	11,195	11,400	10,940	11,690	11,420	10,980	11,255	12,050
Számtani átlag	17,534	17,800	17,163	17,830	17,580	17,616	16,625	18,451
Számtani átlag felső határ (95%)	19,184	19,443	18,713	19,655	19,183	19,265	17,996	20,046
Számtani átlag alsó határ (95%)	15,975	16,072	15,652	16,347	16,033	16,016	15,173	16,787
Szórás	17,735	18,470	16,836	17,933	17,290	18,285	16,229	17,866
Shapiro-Wilk érték (W)	0,791	0,800	0,815	0,800	0,819	0,791	0,797	0,820
Shapiro-Wilk p-értéke	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001
Minimum érték	0,190	0,090	0,120	0,300	0,110	0,240	0,170	0,020
Maximum érték	78,190	78,000	73,000	73,000	83,000	83,300	75,000	78,000
	EBITDA-marzs 2020		EBITDA-marzs 2021		EBITDA-marzs 2022		EBITDA-marzs 2023	
	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta
Elemzészám	446	443	459	455	452	456	444	437
Medián	11,820	13,950	13,170	13,800	13,080	13,975	11,980	13,880
Számtani átlag	17,627	20,569	19,064	20,468	18,888	20,189	17,692	20,614

Számtani átlag felső határ (95%)	19,019	22,515	20,592	22,140	20,408	21,818	19,161	22,417
Számtani átlag alsó határ (95%)	15,864	18,878	17,553	18,737	17,336	18,560	16,076	18,851
Szórás	16,858	19,039	16,786	18,559	17,148	17,613	16,694	18,613
Shapiro-Wilk érték (W)	0,823	0,849	0,838	0,842	0,844	0,852	0,835	0,851
Shapiro-Wilk p-értéke	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001
Minimum érték	0,120	0,070	0,060	0,240	0,060	0,200	0,020	0,150
Maximum érték	83,000	85,000	80,100	83,000	76,000	77,000	78,000	76,000

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

36. számú melléklet: A vizsgált kis- és középvállalkozások negatív EBITDA-marzs mutatóinak leíró statisztikai minták szerinti csoportosításban, 2016-2023

	EBITDA-marzs 2016		EBITDA-marzs 2017		EBITDA-marzs 2018		EBITDA-marzs 2019	
	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta
Elemzészám	61	81	63	68	66	75	65	71
Medián	-3,820	-11,110	-2,250	-5,750	-9,540	-11,170	-5,600	-5,600
Számtani átlag	-13,609	-20,358	-13,304	-16,746	-17,627	-23,209	-13,450	-12,046
Számtani átlag felső határ (95%)	-9,468	-15,579	-8,339	-11,419	-12,221	-16,816	-8,758	-8,436
Számtani átlag alsó határ (95%)	-18,240	-26,022	-18,999	-22,655	-23,706	-30,588	-18,762	-15,796
Szórás	19,091	22,729	22,448	22,667	20,318	26,035	19,045	15,488
Shapiro-Wilk érték (W)	0,732	0,803	0,616	0,727	0,799	0,802	0,707	0,763
Shapiro-Wilk p-értéke	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001
Minimum érték	-95,520	-96,000	-90,020	-84,400	-72,820	-92,060	-79,490	-71,950
Maximum érték	-0,070	-0,080	-0,230	-0,320	-0,030	-0,050	-0,080	-0,050
	EBITDA-marzs 2020		EBITDA-marzs 2021		EBITDA-marzs 2022		EBITDA-marzs 2023	
	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta
Elemzészám	85	88	72	76	79	75	87	94
Medián	-13,020	-7,150	-7,175	-4,920	-11,425	-11,130	-12,945	-9,425
Számtani átlag	-21,031	-17,836	-15,431	-14,527	-18,827	-18,699	-22,757	-20,642
Számtani átlag felső határ (95%)	-16,323	-13,838	-11,441	-10,039	-14,316	-14,101	-17,344	-15,538
Számtani átlag alsó határ (95%)	-26,586	-22,182	-19,714	-19,743	-23,847	-23,720	-29,005	-25,907
Szórás	20,950	21,545	18,612	21,043	20,511	20,966	26,464	24,745
Shapiro-Wilk érték (W)	0,858	0,793	0,762	0,691	0,784	0,825	0,769	0,793
Shapiro-Wilk p-értéke	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001
Minimum érték	-84,590	-89,350	-99,040	-90,380	-80,200	-78,320	-97,000	-96,300
Maximum érték	-0,140	-0,020	-0,390	-0,010	-0,010	-0,060	-0,030	-0,110

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

37. számú melléklet: A kutatás során alkalmazott online önkitöltés alapú kérdőív kérdései, válaszlehetőségei

<p>1. Kérem, jelölje be a vállalkozás KKV-törvény szerinti besorolását a 2016 és 2019 közötti időszakra vonatkozóan, amely erre az időszakra átlagosan jellemző volt!</p> <ul style="list-style-type: none">• Kisvállalkozás• Középvállalkozás
<p>2. Kérem, jelölje be a vállalkozás KKV-törvény szerinti besorolását a 2020 és 2023 közötti időszakra vonatkozóan, amely erre az időszakra átlagosan jellemző volt!</p> <ul style="list-style-type: none">• Kisvállalkozás• Középvállalkozás
<p>3. A székhelye megegyezik a vállalkozás tényleges irányításának, meghatározó döntéshozatalának helyével? Amennyiben igen, kérem ne töltsse ki az 5. számú kérdést!</p> <ul style="list-style-type: none">• Igen• Nem
<p>4. Kérem, jelölje meg, hogy a vállalkozás székhelye átlagosan a 2016 és 2023 közötti időszakban melyik vármegyében vagy Budapesten volt-e található!</p> <ul style="list-style-type: none">• Bács-Kiskun vármegye• Baranya vármegye• Békés vármegye• Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye• Budapest• Csongrád-Csanád vármegye• Fejér vármegye• Győr-Moson-Sopron vármegye• Hajdú-Bihar vármegye• Heves vármegye• Jász-Nagykun-Szolnok vármegye• Komárom-Esztergom vármegye• Nógrád vármegye• Pest vármegye• Somogy vármegye• Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye• Tolna vármegye• Vas vármegye• Veszprém vármegye• Zala vármegye
<p>5. Kérem, jelölje meg, hogy a vállalkozás tényleges irányításának, azaz a meghatározó döntéshozatal helye átlagosan a 2016 és 2023 közötti időszakban melyik vármegyében vagy Budapesten volt-e található!</p> <ul style="list-style-type: none">• Bács-Kiskun vármegye• Baranya vármegye• Békés vármegye• Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye• Budapest• Csongrád-Csanád vármegye• Fejér vármegye• Győr-Moson-Sopron vármegye

- Hajdú-Bihar vármegye
- Heves vármegye
- Jász-Nagykun-Szolnok vármegye
- Komárom-Esztergom vármegye
- Nógrád vármegye
- Pest vármegye
- Somogy vármegye
- Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye
- Tolna vármegye
- Vas vármegye
- Veszprém vármegye
- Zala vármegye

6. Kérem, jelölje meg, hogy a vállalkozás a főtevékenysége alapján átlagosan a 2016 és 2023 közötti időszakban melyik ágazatba volt sorolható!

- Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat
- Bányászat, kőfejtés
- Feldolgozóipar
- Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás
- Vízellátás
- Építőipar
- Kereskedelem, gépjárműjavítás
- Szállítás, raktározás
- Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás
- Információ, kommunikáció
- Pénzügyi, biztosítási tevékenység
- Ingatlanügyletek
- Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység
- Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység
- Közigazgatás, védelem
- Oktatás
- Humán-egészségügyi, szociális ellátás
- Művészet, szórakoztatás, szabadidő
- Egyéb szolgáltatás
- Háztartás munkaadói tevékenysége

7. Kérem, jelölje meg, hogy milyen típusú terveket alkalmazott a vállalkozás a pénzügyi tervezése során átlagosan a 2016 és 2019 közötti időszakban!

- Értékesítési – árbevételi terv (nettó és/vagy bruttó formában)
- Költség- és ráfordítási terv
- Eredményterv (üzemi, üzleti, adózás előtti/adózott)
- Mérlegterv
- Beruházási (CAPEX) terv
- Működési kiadások (OPEX) terve
- Cash flow-terv
- Likviditási terv, pénzforgalmi terv (napi/heti/havi szinten)
- Átfogó üzleti terv (komplex pénzügyi és stratégiai dokumentum)
- Pénzügyi mutatók és normatívák terve
- Karbantartási, felújítási terv

- Kutatás-fejlesztési terv
- Kockázatkezelési terv
- Exportértékesítési terv
- Adótervezés
- Egyik sem

8. Kérem, jelölje meg, hogy milyen típusú terveket alkalmazott a vállalkozás a pénzügyi tervezése során átlagosan a 2020 és 2023 közötti időszakban!

- Értékesítési – árbevételi terv (nettó és/vagy bruttó formában)
- Költség- és ráfordítási terv
- Eredményterv (üzemi, üzleti, adózás előtti/adózott)
- Mérlegterv
- Beruházási (CAPEX) terv
- Működési kiadások (OPEX) terve
- Cash flow-terv
- Likviditási terv, pénzforgalmi terv (napi/heti/havi szinten)
- Átfogó üzleti terv (komplex pénzügyi és stratégiai dokumentum)
- Pénzügyi mutatók és normatívák terve
- Karbantartási, felújítási terv
- Kutatás-fejlesztési terv
- Kockázatkezelési terv
- Exportértékesítési terv
- Adótervezés
- Egyik sem

9. Kérem, jelölje meg, hogy a vállalkozás milyen típusú finanszírozási eszközöket alkalmazott a 2016 és 2019 közötti időszakban!

- Folyószámlahitel, rugalmasan lehívható hitelkeret
- Forgóeszközhitel
- Hosszú lejáratú hitel
- Tulajdonosi kölcsön
- Tulajdonos, tulajdonosi kör családjától kapott kölcsön
- Tulajdonos, tulajdonosi kör ismerőseitől, barátaitól kapott kölcsön
- Követelés faktorálás
- Lízingügylet
- Egyik sem

10. Kérem, jelölje meg, hogy a vállalkozás milyen típusú finanszírozási eszközöket alkalmazott a 2020 és 2023 közötti időszakban!

- Folyószámlahitel, rugalmasan lehívható hitelkeret
- Forgóeszközhitel
- Hosszú lejáratú hitel
- Tulajdonosi kölcsön
- Tulajdonos, tulajdonosi kör családjától kapott kölcsön
- Tulajdonos, tulajdonosi kör ismerőseitől, barátaitól kapott kölcsön
- Követelés faktorálás
- Lízingügylet
- Egyik sem

11. Rendelkezett-e a vállalkozás pénzügyi befektetési eszközzel a 2016 és 2019 közötti időszakban?

- Igen
- Nem

12. Rendelkezett-e a vállalkozás pénzügyi befektetési eszközzel a 2020 és 2023 közötti időszakban?

- Igen
- Nem

13. Kérem, jelölje meg, hogy milyen típusú pénzügyi befektetési eszközökkel rendelkezett a vállalkozás a 2016 és 2019 közötti időszakban!

- Részvények
- Vállalati, banki kötvények
- Lekötött bankbetétek
- Állampapírok
- Befektetési jegyek
- Derivatívák
- Forex- és devizaügyletek
- Ingatlanbefektetési alapok
- ETF-ek
- Certifikátok és egyéb tőzsdei termékek
- Egyik sem

14. Kérem, jelölje meg, hogy milyen típusú pénzügyi befektetési eszközökkel rendelkezett a vállalkozás a 2020 és 2023 közötti időszakban!

- Részvények
- Vállalati, banki kötvények
- Lekötött bankbetétek
- Állampapírok
- Befektetési jegyek
- Derivatívák
- Forex- és devizaügyletek
- Ingatlanbefektetési alapok
- ETF-ek
- Certifikátok és egyéb tőzsdei termékek
- Egyik sem

15. Kérem, jelölje meg, hogy a vállalkozás rendelkezett-e kialakított kontrollingszisszerrel* a 2016 és 2019 közötti időszakban! IGEN/NEM

- Igen
- Nem

*= Olyan rendszer, eszközkészlet, amely a vállalkozás pénzügyi és nem pénzügyi adatait gyűjti, elemzi és értékeli annak érdekében, hogy biztosítsa a stratégiai célok elérését, optimalizálja, értékeli a működési folyamatokat, és támogassa a döntéshozatali mechanizmusokat.

16. Kérem, jelölje meg, hogy a vállalkozás rendelkezett-e kialakított kontrollrendszerrel* a 2020 és 2023 közötti időszakban! IGEN/NEM	
<ul style="list-style-type: none"> • Igen • Nem 	
<p>*= Olyan rendszer, eszközkészlet, amely a vállalkozás pénzügyi és nem pénzügyi adatait gyűjti, elemzi és értékeli annak érdekében, hogy biztosítsa a stratégiai célok elérését, optimalizálja, értékelje a működési folyamatokat, és támogassa a döntéshozatali mechanizmusokat.</p>	
Mennyire ért egyet az alábbi állításokkal a vállalkozásra nézve a 2016 és 2023 közötti időszakban? (1 – Egyáltalán nem értek egyet, 4 – Teljes mértékben egyetértek)	
17. Finanszírozási források és preferenciák	Válasz
A vállalkozás elsősorban saját forrásból (nyereség visszaforgatásával) finanszírozza működését a külső forrásokkal szemben.	
Külső forrás bevonása túl nagy kockázatot jelent a vállalkozás számára.	
A tulajdonosi háttér pénzügyi stabilitása befolyásolja a vállalkozás pénzügyi mozgásterét.	
18. Likviditáskezelés	Válasz
A likviditás biztosítására törekszik a vállalkozás inkább, mint csupán a maximális nyereség elérésére.	
A vállalkozás rendszeresen tart pénzügyi tartalékot előre nem látható kiadások fedezésére.	
A vállalkozás készpénz formájában is fenntart tartalékot váratlan helyzetek kezelésére.	
19. Beruházások és növekedés	Válasz
A vállalkozás beruházásainak finanszírozásában részben vagy egészben külső forrásokat is igénybe vesz.	
A vállalkozás beruházási döntéseinél elsődleges szempont a piaci növekedés előmozdítása, még akkor is, ha ez pénzügyi szempontból kisebb stabilitást és fenntarthatóságot eredményez.	
A vállalkozás hajlandó beruházáshoz kapcsolódó pénzügyi kockázatot vállalni a hosszú távú növekedés érdekében.	
20. Pénzügyi tervezés és kontroll	Válasz
A pénzügyi döntéshozatal a tulajdonosi kör közvetlen ellenőrzése alatt áll.	
A pénzügyi tervezés főként informálisan zajlik, nem strukturált rendszer szerint.	
A pénzügyi tervezés jellemzően a tulajdonos(ok) személyes tapasztalatán és hosszú távú elképzelésein alapul.	

Forrás: Saját szerkesztés alapján (2025)

38. számú melléklet: A kérdőíves kutatásban válaszoló szűrt vállalkozások tervezési, finanszírozási forrásait, eszközeit, valamint a befektetési eszközeit jellemző változók normáliseloszlás-vizsgálatainak eredményei, 2016-2023

Változó megnevezése	Minta besorolás	W-érték	p-érték
Σ Terv_2016-2019	Minta	0,830	< 0,001
	Kontrollminta	0,862	< 0,001
Σ Terv_2020-2023	Minta	0,846	< 0,001
	Kontrollminta	0,867	< 0,001
Σ Fineszk_2016-2019	Minta	0,545	< 0,001
	Kontrollminta	0,677	< 0,001
Σ Fineszk_2020-2023	Minta	0,601	< 0,001
	Kontrollminta	0,734	< 0,001
Σ Befeszk_2016-2019	Minta	0,545	< 0,001
	Kontrollminta	0,677	< 0,001
Σ Befeszk_2020-2023	Minta	0,615	< 0,001
	Kontrollminta	0,722	< 0,001

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

39. számú melléklet: A kérdőíves kutatásban válaszoló szűrt vállalkozások tervezési, finanszírozási forrásait, eszközeit, valamint a befektetési eszközeit jellemző változók varianciahomogenitás-vizsgálatainak eredményei, 2016-2023

Változó megnevezése	F-érték	df ₁	df ₂	p-érték
Σ Terv_2016-2019	6,978	1	164	0,009
Σ Terv_2020-2023	2,412	1	164	0,122
Σ Fineszk_2016-2019	10,445	1	164	0,001
Σ Fineszk_2020-2023	13,219	1	164	< 0,001
Σ Befeszk_2016-2019	9,400	1	164	< 0,001
Σ Befeszk_2020-2023	13,122	1	164	< 0,001

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

40. számú melléklet: A kérdőíves kutatásban válaszoló szűrt vállalkozások tervezési, finanszírozási forrásait, eszközeit, valamint a befektetési eszközeit jellemző változók számtani átlagai és szórásai, 2016-2023

Változó megnevezése	Minta besorolás	Elemzés	Átlag	Szórás
Σ Terv_2016-2019	Minta	83	4,675	4,864
	Kontrollminta	83	6,747	5,443
Σ Terv_2020-2023	Minta	83	5,312	4,797
	Kontrollminta	83	7,410	5,674
Σ Fineszk_2016-2019	Minta	83	0,614	1,286
	Kontrollminta	83	1,108	1,682
Σ Fineszk_2020-2023	Minta	83	0,807	1,477
	Kontrollminta	83	1,470	1,965
Σ Befeszk_2016-2019	Minta	83	0,614	1,256
	Kontrollminta	83	1,108	1,685
Σ Befeszk_2020-2023	Minta	83	0,880	1,885
	Kontrollminta	83	1,400	1,540

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

**41. számú melléklet: A kérdőíves kutatásban válaszoló szűrt vállalkozások
kérdőívteteleinek leíró statisztikai minták szerinti csoportosításban, 2016-2023**

	Finanszírozási források item 1		Finanszírozási források item 2		Finanszírozási források item 3		Likviditáskezelés item 1		Likviditáskezelés item 2		Likviditáskezelés item 3	
	Minta	Kontroll-minta	Minta	Kontroll-minta	Minta	Kontroll-minta	Minta	Kontroll-minta	Minta	Kontroll-minta	Minta	Kontroll-minta
Elemzsám	83	83	83	83	83	83	83	83	83	83	83	83
Medián	3,000	3,000	3,000	2,000	4,000	3,000	3,000	2,000	3,000	4,000	3,000	3,000
Számtani átlag	3,325	2,952	3,060	2,265	3,361	2,892	2,783	2,361	3,337	3,398	3,012	2,892
Számtani átlag felső határ (95%)	3,470	3,072	3,217	2,410	3,530	3,024	2,904	2,530	3,494	3,542	3,169	3,048
Számtani átlag alsó határ (95%)	3,169	2,831	2,904	2,133	3,181	2,759	2,639	2,205	3,157	3,229	2,843	2,735
Szórás	0,718	0,561	0,722	0,664	0,835	0,644	0,626	0,742	0,785	0,764	0,804	0,733
Minimum érték	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000
Maximum érték	4,000	4,000	4,000	4,000	4,000	4,000	4,000	4,000	4,000	4,000	4,000	4,000
	Beruházások item 1		Beruházások item 2		Beruházások item 3		Pénzügyi tervezés item 1		Pénzügyi tervezés item 2		Pénzügyi tervezés item 3	
	Minta	Kontroll-minta	Minta	Kontroll-minta	Minta	Kontroll-minta	Minta	Kontroll-minta	Minta	Kontroll-minta	Minta	Kontroll-minta
Elemzsám	83	83	83	83	83	83	83	83	83	83	83	83
Medián	2,000	3,000	3,000	3,000	3,000	3,000	4,000	3,000	3,000	2,000	3,000	2,000
Számtani átlag	2,265	2,964	2,880	2,988	2,964	3,096	3,386	3,072	2,880	2,373	2,554	2,482
Számtani átlag felső határ (95%)	2,410	3,096	3,000	3,133	3,096	3,205	3,554	3,193	3,024	2,518	2,699	2,639
Számtani átlag alsó határ (95%)	2,120	2,819	2,735	2,843	2,819	2,976	3,205	2,952	2,747	2,241	2,398	2,325
Szórás	0,700	0,652	0,651	0,672	0,633	0,555	0,794	0,580	0,651	0,693	0,685	0,722
Minimum érték	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000
Maximum érték	4,000	4,000	4,000	4,000	4,000	4,000	4,000	4,000	4,000	4,000	4,000	4,000

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

42. számú melléklet: A vizsgált kis- és középvállalkozások összesített likviditási mutatóinak leíró statisztikai minták szerinti csoportosításban, 2016-2023

	Likviditás_2016		Likviditás_2017		Likviditás_2018		Likviditás_2019	
	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta
Elemszám	531	531	531	531	531	531	531	531
Medián	1,300	1,100	1,370	1,160	1,350	1,050	1,340	1,170
Számítási átlag	1,384	1,178	1,450	1,260	1,415	1,060	1,462	1,131
Számítási átlag felső határ (95%)	1,452	1,243	1,519	1,322	1,482	1,118	1,530	1,181
Számítási átlag alsó határ (95%)	1,323	1,116	1,381	1,199	1,353	0,996	1,391	1,083
Szórás	0,792	0,738	0,799	0,771	0,780	0,695	0,791	0,561
Shapiro-Wilk érték (W)	0,971	0,963	0,976	0,966	0,973	0,893	0,969	0,983
Shapiro-Wilk p-értéke	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001
Minimum érték	0,000	0,010	0,010	0,000	0,010	0,000	0,010	0,000
Maximum érték	4,170	3,610	3,930	3,020	3,120	5,240	3,000	2,590
	Likviditás_2020		Likviditás_2021		Likviditás_2022		Likviditás_2023	
	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta
Elemszám	531	531	531	531	531	531	531	531
Medián	1,200	0,940	1,290	0,960	1,350	0,930	1,220	1,190
Számítási átlag	1,224	0,903	1,341	0,954	1,301	0,848	1,183	1,128
Számítási átlag felső határ (95%)	1,277	0,937	1,404	0,992	1,352	0,894	1,227	1,174
Számítási átlag alsó határ (95%)	1,172	0,870	1,281	0,916	1,249	0,805	1,143	1,084
Szórás	0,649	0,398	0,737	0,454	0,583	0,526	0,527	0,531
Shapiro-Wilk érték (W)	0,976	0,970	0,979	0,987	0,978	0,951	0,953	0,960
Shapiro-Wilk p-értéke	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001
Minimum érték	0,010	0,000	0,010	0,000	0,010	0,000	0,030	0,000
Maximum érték	2,500	2,470	3,000	1,970	2,490	2,000	2,000	2,000

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

43. számú melléklet: A vizsgált kis- és középvállalkozások összesített pénzhányad mutatóinak leíró statisztikai minták szerinti csoportosításban, 2016-2023

	Pénzhányad_2016		Pénzhányad_2017		Pénzhányad_2018		Pénzhányad_2019	
	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta
Elemszám	531	531	531	531	531	531	531	531
Medián	0,610	0,530	0,770	0,490	0,460	0,380	0,490	0,460
Számtani átlag	0,736	0,574	0,778	0,505	0,470	0,427	0,506	0,486
Számtani átlag felső határ (95%)	0,794	0,606	0,818	0,533	0,493	0,449	0,532	0,509
Számtani átlag alsó határ (95%)	0,685	0,539	0,740	0,480	0,444	0,405	0,482	0,462
Szórás	0,616	0,401	0,464	0,316	0,283	0,262	0,285	0,288
Shapiro-Wilk érték (W)	0,837	0,928	0,952	0,954	0,956	0,958	0,954	0,953
Shapiro-Wilk p-értéke	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001
Minimum érték	0,000	0,000	0,010	0,000	0,000	0,010	0,000	0,010
Maximum érték	4,420	1,990	3,910	2,010	1,200	1,000	1,000	1,000
	Pénzhányad_2020		Pénzhányad_2021		Pénzhányad_2022		Pénzhányad_2023	
	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta
Elemszám	531	531	531	531	531	531	531	531
Medián	0,490	0,500	0,550	0,390	0,550	0,510	0,580	0,510
Számtani átlag	0,561	0,519	0,544	0,466	0,593	0,533	0,579	0,524
Számtani átlag felső határ (95%)	0,597	0,546	0,570	0,495	0,622	0,561	0,605	0,546
Számtani átlag alsó határ (95%)	0,529	0,493	0,517	0,439	0,564	0,507	0,555	0,500
Szórás	0,403	0,319	0,302	0,330	0,372	0,314	0,312	0,288
Shapiro-Wilk érték (W)	0,915	0,968	0,979	0,938	0,961	0,971	0,973	0,970
Shapiro-Wilk p-értéke	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001
Minimum érték	0,000	0,010	0,010	0,000	0,000	0,000	0,010	0,000
Maximum érték	1,990	1,500	1,460	1,490	2,140	1,840	1,190	1,100

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

44. számú melléklet: A vizsgált kis- és középvállalkozások összesített eladósodottság mutatóinak leíró statisztikai minták szerinti csoportosításban, 2016-2023

	Eladósodottság 2016		Eladósodottság 2017		Eladósodottság 2018		Eladósodottság 2019	
	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta
Elemszám	531	531	531	531	531	531	531	531
Medián	23,770	30,770	25,760	33,180	25,850	32,020	24,280	28,370
Számtani átlag	30,009	35,206	29,215	36,909	31,185	37,624	29,268	34,200
Számtani átlag felső határ (95%)	32,017	37,469	31,168	39,086	33,207	40,033	31,234	36,407
Számtani átlag alsó határ (95%)	28,046	32,877	27,280	34,524	29,142	35,242	27,425	31,952
Szórás	23,487	25,958	22,159	26,713	23,992	28,518	22,994	25,714
Shapiro-Wilk érték (W)	0,924	0,942	0,937	0,940	0,932	0,933	0,924	0,933
Shapiro-Wilk p- értéke	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001
Minimum érték	0,100	0,010	0,010	0,050	0,080	0,050	0,030	0,010
Maximum érték	96,070	99,110	97,040	93,500	98,360	100,000	98,630	99,660
	Eladósodottság 2020		Eladósodottság 2021		Eladósodottság 2022		Eladósodottság 2023	
	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta	Minta	Kontroll minta
Elemszám	531	531	531	531	531	531	531	531
Medián	31,750	34,450	28,270	43,650	28,980	32,670	28,010	35,390
Számtani átlag	36,716	39,120	33,184	46,397	34,438	36,060	36,266	40,803
Számtani átlag felső határ (95%)	38,894	41,226	35,085	48,938	36,579	38,216	38,985	43,107
Számtani átlag alsó határ (95%)	34,703	36,819	31,045	44,031	32,282	33,884	34,030	38,390
Szórás	25,205	25,824	24,340	28,961	25,869	26,294	28,541	27,429
Shapiro-Wilk érték (W)	0,946	0,953	0,936	0,962	0,937	0,946	0,880	0,915
Shapiro-Wilk p- értéke	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001	< 0,001
Minimum érték	0,020	0,130	0,040	0,020	0,010	0,010	1,210	0,020
Maximum érték	100,000	100,000	100,000	100,000	100,000	100,000	100,000	100,000

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

**45. számú melléklet: A vizsgált vállalkozások pénzügyi mutatóinak összehasonlítása
Mann-Whitney U-próba alkalmazásával, 2016-2023**

Változó elnevezése	Mann-Whitney U próba		Levene-próba			
	U-érték	p-érték	F-érték	df ₁	df ₂	p-érték
Likviditás_2016	162456	< 0,001	3,725	1	1060	0,054
Likviditás_2017	160127	< 0,001	1,048	1	1060	0,306
Likviditás_2018	179187	< 0,001	15,772	1	1060	< 0,001
Likviditás_2019	173781	< 0,001	77,999	1	1060	< 0,001
Likviditás_2020	182034	< 0,001	130,974	1	1060	< 0,001
Likviditás_2021	185515	< 0,001	99,28	1	1060	< 0,001
Likviditás_2022	201335	< 0,001	0,978	1	1060	0,323
Likviditás_2023	149282	0,097	1,626	1	1060	0,203
Pénzhányad_2016	158121	< 0,001	29,138	1	1060	< 0,001
Pénzhányad_2017	191159	< 0,001	51,988	1	1060	< 0,001
Pénzhányad_2018	152474	0,021	5,938	1	1060	0,015
Pénzhányad_2019	146888	0,237	0,164	1	1060	0,685
Pénzhányad_2020	144174	0,523	13,301	1	1060	< 0,001
Pénzhányad_2021	164990	< 0,001	3,875	1	1060	0,049
Pénzhányad_2022	151521	0,035	13,976	1	1060	< 0,001
Pénzhányad_2023	155171	0,005	5,029	1	1060	0,025
Eladósodottság_2016	125608	0,002	9,104	1	1060	0,003
Eladósodottság_2017	118450	< 0,001	14,161	1	1060	< 0,001
Eladósodottság_2018	124012	< 0,001	12,693	1	1060	< 0,001
Eladósodottság_2019	126382	0,003	9,979	1	1060	0,002
Eladósodottság_2020	133063	0,113	0,462	1	1060	0,497
Eladósodottság_2021	102759	< 0,001	11,938	1	1060	< 0,001
Eladósodottság_2022	136225	0,341	0,145	1	1060	0,703
Eladósodottság_2023	122778	< 0,001	0,883	1	1060	0,348

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)

**46. számú melléklet: A vizsgált skálák megbízhatósági mutatói és 95%-os
konfidenciaintervallumai**

Skála	McDonald's ω -érték	95% CI alsó határ	95% CI felső határ
Finanszírozási források	0,830	0,785	0,875
Likviditáskezelés	0,726	0,687	0,774
Beruházások	0,753	0,71	0,814
Pénzügyi tervezés	0,716	0,61	0,752

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP statisztikai szoftverek eredményei alapján (2025)